

antsanat

TEMMUZ & AĞUSTOS 2025 / SAYI: 16

NURİ ERKAL'IN ARDINDAN

CEMAL TOLLU ANTALYA'DA

ATTİLÂ İLHAN 100 YAŞINDA!

NİHAT GENÇ'E VEDA

METİN & KEMAL KAHRAMAN

ŞAİR BULUŞMALARI

Gökhan Arslan • Betül Dünder • Şükrü Erbaş • Tarık Günersel
İdris Özyol • Betül Tarıman • Ahmet Telli • Ferruh Tunç

Siyahi Renklerle Süslenmiş Sesin

Metin Altıok için

*Taştan armağanlar yontan
ellerin, sözün yorulduğu yerde.*

Ve çiğden

*serinliğiyle yalınayakların
geçen terli seherimizden.*

Sündüslerden

*bir çavlan sonra
kara yorgunluğumuza doğru
dökülen gökyüzünden.*

Nereden

*diyen biz sonra
bu dinmeyen
kanyon uğultusu?*

Kimden

*bu yanık süt kabımızda
odamızda bin/göl uykusu?*

*Bahçelerini yakarak gelen birinin
siyahi renklerle süslenmiş sesinden.*

Ferruh Tunç

Tuncer
ÇETİNKAYA

► Editör'den

Umutsuzluk Yasak

16. AntSanat'a hoşgeldiniz...

Yaz sayımızın odağında iki ana başlık bulunuyor. Bunlardan ilki, düşüncelerini yalnızca dergi sayfalarında ifade eden bir topluluk olmak yerine, hayatın içinde, geniş topluluklarla paylaşma tercihimizden kaynaklanıyor. İşaret fişliğini 20 Ekim 2024 tarihinde 9. Kaleiçi OldTown Festivali'nde yaktığımız, "Antalya Nasıl Bir Sanat Şehri olabilir? Ne Yapmalı?" başlıklı tartışmanın ardından, 14 Haziran'da Erdal İnönü Kent Parkı'nda gerçekleştirdiğimiz "Şair Buluşmaları", bu doğrultuda attığımız yeni adımı oluşturuyor. Antalya'da yaşayan sekiz şairin şiire ve hayata nasıl baktıklarını, okuyucularımız için seçtikleri birer şiir eşliğinde sayfalarımızda bulacaksınız.

Kentin tek sanat dergisinin kültür yolculuğu, güz aylarında izleyicisiyle onuncu kez buluşacak Antalya Edebiyat Günleri'nde devam edecek.

Yeni sayımızın ikinci temel başlığını, kentin kültür ortamına kattığı değer ile her daim saygı

ile hatırlayacağımız, 19 Haziran'da aramızdan ayrılan Mehmet Nuri Erkal'a ayırdık. Üstadın, çocukluk yıllarımdan bu yana tanıdığım Erkal'ın, 90'ların ilk çeyreğinde çıkarmış olduğu KırkMerdiven Kültür ve Edebiyat Dergisi'nin mutfağında yetiştiğimi ve kendisinin, "dergicilik" denen hastalığa yakalanmama neden olan başlıca isim olduğunu hatırlatayım.

Toplumların gidişatı; bunlardan bağımsız olmamakla birlikte yalnızca politik ve ekonomik gelişmelerle ele alınamaz. Gündemlerinde kültür ve sanat olmayan ulusların uygarlaşma yolunda varacakları nokta, çıkmaz sokaktır. Bu bağlamda, Metin Demirtaş'tan mealen aktararak; amansız, limansız bir kışta kalsak da, sarılsak da dört bir yandan; umutsuzluğu umutla yenecek ve sağ çıkacağız bu acılardan. Her şeye rağmen, "Dünyayı Sanat Kurtaracak" şiarına sarılmayı sürdüreceğiz.

Işık ve sevgiyle...

ant^{anat}

Kapak Fotoğrafi: Barbaros Aksu

antsanat

TEMMUZ & AĞUSTOS 2025 / SAYI: 16

Yayın Danışmanı
Ferruh Tunç

Görsel Yönetmen
Abdullah Yüksel

E-Posta:
m_zamanlar@hotmail.com

Web:
antsanat.net

 antsanatdergisi

MURATPAŞA BELEDİYESİ KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

Sulu Boya : Anastasia Pepeeneva

3. Editör'den / Tuncer Çetinkaya

6. **Orhan Cebraioğlu / İbrahim Karaoğlu**

8. İlhan Koman / Zeynep Kanat

10. **Cemal Tollu / Ayşe Özmak Mercan**

12. Antalya Belek Üniversitesi / Kerem Sürmeli

17. **Söyleşi: Ali Hakan Doğramacı**

21. Renkli 1 / Nevin Yavuz Azeri

22. **Sanatın Hal-i Pür Melâli / Tuncer Çetinkaya**

24. **Söyleşi: Tuncer Çetinkaya / Engin Korkmaz**

27. **Işık Ülkesi Likya / Sena Aydın**

31. Deneme: Babalar ve Yollar / Zeyyat Şahin

32. **Gezi: Sagalassos Gözlemleri / Münire Batkın**

34. Kitap: Vüs'at O. Bener / Çiğdem Ekiz

35. **Yeni Kitaplar / İbrahim Dağhan**

36. Manga'ya Giriş Kılavuzu / Ziyaver Şencan

40. **Söyleşi: Hüseyin Çimrin / Oya Duran**

45. Attilâ İlhan 100 Yaşında / Gazanfer Eryüksel

50. **Öykü: Rende / Oya Özgür**

51. Oyun: Ağabeyin Vincent / Özhan Güven

52. **Söyleşi: Oya Özgür**

55. Sulu Boya / Aldora Altaylı

56. **Anısına: Nuri Erkal / Yunus Yaşar, Gürsel Kaya**

64. Analiz: Abdal Musa / İlke Türkdoğan

66. **Fotoğraf: Yörükler / Serpil Özbek, Samet Doğan**

67. **Söyleşi: Metin & Kemal Kahraman / Duygu Şahin**

70. **Öykü: Vida Vahit / Hasan Kıyafet**

72. İnceleme: Aile Dizini / Gülçin Şahin

75. **Deneme: Ahmed Arif / Yalçın Duman**

76. **Söyleşi: Nihat Genç / Yusuf Yavuz**

81. **Veda: Nihat Genç'in Ardından / Ümit Uysal**

82. **Öykü: Son Tango / Vedat Sümbül**

85. **Dosya: AntSanat Şair Buluşmaları**

107. Karikatürler (Yavuz Özhan Önür, Gülcan Yıldız

108. **Fotoğraf / Abidin Haldun Taşdelen**

Soyut, Lirik Resimlerin Ustası Orhan Cebrailoğlu Antalya'da

Sanatın ve kültürün hayatımıza kattığı değerleri çoğaltmak ve onlara erişimi kolaylaştırmak anlayışıyla kültür/sanat mekânlarının işlevini çoğaltmaya çalışan

Muratpaşa Belediye Başkanı Av. Ümit Uysal, Antalya'ya kazandırdığı modern sanat alanı Türkan Şoray Kültür Merkezi'ndeki çağdaş sanat etkinliklerini büyük bir özenle ve seçkin sanat gösterileriyle sürdürülmesini sağlıyor.

İbrahim
KARAOĞLU

Sezon etkinliklerinin sonuncusu, uluslararası üne sahip, dışavurumcu sanat anlayışıyla dünyanın pek çok ülkesindeki ünlü sanat alanlarında performanslar yapan ve yapıtları müzelere, özel koleksiyonlara giren akademisyen ressam Prof. Dr. Orhan Cebrailoğlu'nun soyut, lirik resimlerinden oluşan "VELHASIL" adlı resim sergisi Türkan Şoray Sanat Merkezi'nde açılıyor. Sanat yazarı İbrahim Karaoğlu'nun küratörlüğünde gerçekleştirilen ve 12 Haziran Perşembe günü 17.30'da açılan sergi, 31 Temmuz'a kadar sanatseverler tarafından izlenebilecek.

"Velhasıl" sergisinin küratörü Karaoğlu, serginin manifestosunu "Lirik Döngü" başlıklı yazısıyla sundu.

"Sınırsız döngülerle, sonsuza değin uzayıp gidebilecek; soyut, lirik, her ucu açık resimlerin ressamıdır sanatçı Orhan Cebrailoğlu. Sanatsal performanslarıyla soyut, lirik anlamlar üreterek, sanatının sınırlarını genişleten, yapıtlarını kendine özgü imgelerle çerçeveleyen,

uluslararası yetkin bir sanatçı. Performanslarındaki büyümlü ritüellerle, sezgileriyle kendine doğru bir yolculuğa çıkıyor, Cebrailoğlu. Tutkusu, heyecanları uyandırıyor, yaratıcılığını ve konsantrasyonunu. Renklerle, dansla ve ezgilerle gerçekleştirdiği, meditasyon bu yolculuk. Önce, boyaları tuvallerinin üstüne dökerek, müzik eşliğinde, tüm bedeniyle, zarafetle giriyor resminin içine. Her şey o an başlıyor. Renkler, tuval yüzeyinde parladığında, şölenin yalımları tuvalini düşlerinin atlasına dönüştürüyor. Esin dolu duygularla, ezgilerle uyumlu ritimlerin iç içe geçtiği renk dalgalarının yarattığı büyü; özgür, dizginsiz bir aura oluşturuyor. O aurayla sarıp sarmalıyor izleyicisini; düşlerine, duygularına dokunuyor. Her şey tuvalinin yörüngesi içinde tamamlanıyor, şekilleniyor; Cebrailoğlu'nun düşlerini sakladığı yerde. Düşleriyle dans eden renklerin koreografisi onun resimleri. Renk ve ezgilerin karmaşık döngüsünde tanımlıyor anlamını. Ve çağrışımlarla çoğala çoğala duyumsatıyor etkisini. Bu sergideki yapıtlarının çoğu sanatsal per-

formanslarında varsıl heyecanlar, estetik dolu duygular yaratmış resimlerinden oluşturulmuş küçük, özel bir seçki. Paydaları ortak yapıtların doğaçlama süreçlerinden büyüğü bir antoloji” olarak betimledi sanatçının bu özel sergisini.

1970 yılında, Azerbaycan’ın Gence kentinde doğan Prof. Dr. Orhan Cebraioğlu, Azerbaycan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’nde resim öğrenimi gördü. 1998 yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Bölümü’nde yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladı. 2017 yılından bu yana Prof. Dr. olarak aynı üniversitede görev yapmaktadır. Sanatçı, Avrupa, Asya ve Afrika ülkelerinde sayısız kişisel ve karma sergiler açtı. Uluslararası sanat sempozyumlarında bildiriler sundu, konferanslar verdi, sanat-

sal performanslar gerçekleştirdi. Uluslararası dergi ve kitaplarda yazıları yer almaktadır. Ulusal ve uluslararası sempozyumlar, sanat çalıştayları ve küratörlük yapmıştır. Eserleri, yurtiçi ve yurtdışı müzelerde, özel koleksiyonlarda yer almaktadır. Sanat etkinliklerini yoğun bir biçimde sürdürmekte ve halen Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

Türkan Şoray Sanat Merkezi’ndeki “VELHASIL” adlı sergisinde, son dönemlerde, farklı konseptlerle gerçekleştirdiği yapıtlarından oluşan; dışavurumcu bir stille gerçekleştirdiği lirik, soyut resimleriyle varsıl bir sanat şöleni sunuyor.

İlhan Koman: Akdeniz'e Doğru

Zeynep
KANAT

“İnsanın kucaklaşması, sevgisi anlatılırken Akdeniz aklıma geldi. Akdeniz büyüktü, bizden bir denizdi. Kucak açmayı bu adla anlatmak istedim. Sevgiyi ve kucaklaşmayı anlatırken bir kadının bütünlüğünden yararlanmak istedim.”

20. yüzyılda dünyada modern sanatın önemli figürlerinden biri olarak kabul edilen İlhan Koman (1921-1986), Antalya’da...AKS heykel sanatımızın büyük ustasını ağırlıyor. Sanatçının 50 kadar eseriyle, yaşam serüvenine odaklanan “Akdeniz’e Doğru” adlı sergi, İlhan Koman Vakfı ile işbirliğiyle gerçekleştiriliyor.

İlhan Koman’ın heykellerinin temel öğelerinden birinin hareket olduğunu söyleyen serginin küratörü Ömer Faruk Şerifoğlu’na göre; “İlhan Koman heykellerin esas formu, devim halinde, mekânda kapladıkları boşluktur.

Akdeniz Heykeli’nin yarısı metalden, diğer yarısı boşluktan yapılmıştır. Dolayısıyla içinde bulunduğu mekân onun organik bir parçasıdır. Akdeniz Heykeli, bu yüzden dalgalanan, titreşen, deniz kokulu bir ilahedir adeta. Onu izleyerek önünden geçen seyircinin hareketiyle rüzgârda savrulmaya başlar. 1981’de Sedat Simavi Görsel Sanatlar Ödülü’nü kazanan Akdeniz Heykeli, bir şirket binası önüne yerleştirilince İlhan Koman, heykele ayrılan yerden memnun kalmamıştır. Yakın dostu Güneş Karabuda’nın, İlhan Koman’ın görüşü olarak anımsadığı sözlerle ‘Şöyle güneyde bir Akde-

niz kentinin liman girişine konsa, gelen geçen gemiler ona düdük çalsa, selam etse güzel olurdu.' der. Ölümünün 40. yılında İlhan Koman'ın Akdeniz'ini Antalya ile Akdeniz ile buluşturmak, sanat ve gelecek adına umut verici bir duygu..."

İlhan Koman, 1940'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin (İDGSA) resim bölümüne girdikten bir yıl sonra heykel bölümüne geçerek Prof. Rudolph Belling'in öğrencisi oldu. Mezun olduktan sonra 1947'de devlet bursuyla gittiği Paris'te çalışmalarını l'Académie Julian ve l'École du Louvre'de (1947-1951) sürdürdü, ilk kişisel sergisini yine burada açtı. İlk demir heykellerini 1951-1958 arasında İDGSA'da asistanlık yaptığı yıllarda üretti. Aynı yıllarda Şadi Çalık, Sadi Öziş ve Mazhar Süleymangil ile birlikte 'Kare Metal'i kurdu. 1955 yılında André Bloc'un 'Groupe Espace 1951' manifestosuna katılarak Hadi Bara ve Tarık Carım ile birlikte Türk 'Grup Espace'ını kurdu. 1957'de EXPO Fuarı'ndaki Türkiye Pavilyonunda heykel yapmak üzere aldığı çağrı üzerine Brüksel'e gitti. 1958'de İsveç'e yerleşti. İsveç Uygulamalı Güzel Sanatlar Akademisi Konstfackskolan'da öğretim üyeliği görevini 1986 yılına dek sürdürdü. 1965'de iki direkli bir Baltık ticaret ve kargo gemisi olan M/S Hulda'yı alarak 1905 yapımı bu yelkenli gemiyi evi ve atölyesi olarak restore etti, 1986 yılında ölümüne dek Drottningholm'da bu gemide yaşadı ve üretti. Son döneme ait çalışmalarının çoğunluğu, anıtsal ölçekte gerçekleştirilmek üzere hazırladığı projelerinden oluşmaktadır; bu çalışmalardan bir bölümü İsveç Patent Bürosu tarafından tescil edilmiştir.

ant^{sanat}

Cemal Tollu Antalya'da

Bir kent içinde neler barındırır? Binaları, caddeleri, parkları, hayvanları, insanları vs. Bunun dışında neler var? Bakkalı, simitçisi, iş adamı, esnafı, mühendisi, sanatçısı... 1990'da ayrıldığım ve çeyrek asır sonra geri döndüğüm Antalya da diğer kentlerden farksız bir şekilde bunları içinde barındırmaktadır. Kent her şeyi ile bir bütün olarak nefes almaktadır. Sanatçıların da bu bütünün fedakâr ve cefakâr bir parçası olarak varlıkları sıklıkla hissedilmektedir.

Ayşe Özmak
MERCAN

Hayatın farklı pencerelerinden, farklı açılardan, farklı yönlerinden bakmasına rağmen birçok sanatçı bu kentin havasını ortak soluyarak eserlerini üretmektedir. Farklı bakış açılarına rağmen ortak paydalarda kesişen yaşam noktaları ve heyecanlar da buluşulmuştur illa ki. Hatta farklı zamanlardaki, farklı yıllarda ki yaşamlarla kesişmiştir heyecanlarımız. Tıpkı benim bugün Tophane Çay Bahçesinden deniz manzarasına bakarken duyduğum büyük heyecanı, 1938 yılında Ressam Cemal Tollu'nun da hissederek tuvaline yansıttığını bilmek gibi. Cemal Tollu, erken dönem Cumhuriyet politikası gereği 1938-1943 yıllarında düzenlenen "yurt gezileri" kapsamında Anadolu'yu ve insanını tanımak, resmetmek için görevlendirilmişti. Bir tek Tollu değildi tabi, yurt gezilerinde birçok ressam görevlendirilmişti. Bu yurt gezileri için görevlendirilen; Abidin Dino, Ali Karsan, Ayetullah Sümer, Cevat Dereli, Malik Aksel, Refik Epikman, Sabiha Boz-

calı, Seyfi Toray, Turgut Zaim, Zeki Faik İzer, Ahmet Hakkı Anlı, Arif Kaptan, Bedri Rahmi Eyüpoğlu, Cemal Tollu, Edip Hakkı Köseoğlu, Eşref Üren, Halil Dikmen, Hamit Görele, Hikmet Onat, İbrahim Çallı, Kemal Zeren, Melahat Ekinci, , Nurullah Berk, Saip Tuna, Selim Turan, Şefik Bursalı, Şeref Akdik, Zeki Kocamemi, Saim Özeren, Sami Yetik, Feyhaman Duran, Ali Avni Çelebi, Mahmut Cuda, Cevat Coşkun, Elif Naci, Nurettin Ergüven, Nusret Karaca, Sami Lim, Sadık Göktuna, Refia Edren, Ali Rıza Beyazıt, Salih Uralı, Abit Elder, Avni Arbaş, Celal Uzel, İlhami Demirci ve Cemal Bingöl gibi Türk resim sanatının önde gelen sanatçıları idi. Yurt gezileri kapsamında her yıl on ressamın çeşitli illere dağıldığı ve resimler yaptığı bilinmektedir. Antalya'nın dışında Edirne, Bursa, Konya, İzmir, Gaziantep, Malatya, Trabzon, Rize, Erzurum'a gönderildiler. Bu süreç de yaklaşık kırk sekiz ressamın altmış üç kente gönderilerek, altı yüz yetmiş beş eser ürettiği tahmin edilmektedir. Ancak o yılların şartlarında sağlıklı bir kayıt, arşiv, koruma ve sakla-

ma yapılamadığından eserlerin sayısı hakkında kesin bilgi olmadığı gibi, eserlerin de büyük bir kısmı da kaybolmuştur. Amaç ne idi peki? Halka resim, heykel gibi plastik sanatları tanıtmak, sanatçı ve halkın yakınlaşmasını sağlamak istenilmiştir.

Dönemin iktidarı, gezilerin ardından sergiler ve yarışmalar düzenlemiş, bununla da kalmayıp eserleri satın alarak resmi kurumların duvarlarına asılmasını sağlamıştır. Böylece, hem sanatçıya maddi ve manevi destek olunmuş, hem de sanatın gelişmesine de öncülük yapılmıştır. Cemal Tollu aslında bir atölye ressamıdır. Atölyesinde figür ve portre çalışmaktadır. Yurt gezileri kapsamında geldiği Antalya' da ise doğa ile iç içe kalarak, manzara resimleri yapmıştır. Eski eserlerine nazaran daha canlı renkler kullanmıştır. Daha ferah ve hareketli eserler üretmiştir. Sağlam deseni, kurgucu ve birleştirici tekniği ile yöresel renkleri ustaca birleştirmiştir. Ayrıca, Cemal Tollu bu gezilerde on dokuz resim yaparak en fazla eserle dönen kişi olduğu bilinmektedir.

Tollu'nun Antalya gezisinde yaptığı eserleri şunlardır; "Tophane Bahçesinde Akşam",

"Rumkuş", "Liman ve Un Fabrikası", "Akköprü Ziraat İstasyonunda Fidanlı Bir Yol", "Akköprü Ziraat İstasyonunda Köylüler", "Kuyulu Kahve" "Köprü Çayı", "Limanda Fırtına", "Antalya Limanı", "Antalya Feneryolu", "Alanya", "Alanya kale içinden", "Bir Sokak", "Antalya Ağaçlı Bir Köşe", "Manavgat Nafia Köprüsü", "Manavgat Vadisi" Tollu ayrıca Burdur insanını gündelik yaşamını konu alan resimlerde yapmıştır. Burdur Gölü kıyılarında kendir söken kadınları, hasat yapan köylüleri de resmetmiştir. Bunlardan bazıları "Kendir Söken Kadınlar", "Manastır Mahallesi", "Burdur", "Divanbaba Cami", "Bucaklı Kızlar", "Bucak' ta Manzara", "Bucak' ta Sokak", "Kestel Kapı", "Bucak", "Pülümürlü Mustafa", "Burdur' da Yol" resimlerine örnektir. Sonuç itibarı ile Antalya bir zamanlar bir ressamı ağırladı. Cemal Tollu'yu.

O da kendi bakış açısıyla ürettiği eserleri ile geriye dönemin ruhunu yansıtan, kent belleğini tetikleyen eserler bıraktı. Antalya ise, o günden bu güne değişen kent dokusu ve toplumsal yapısı ile birçok sanatçıya ilham vermeye ve modellik yapmaya devam etmiştir, edecektir.

Antalya Belek Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi

“Estetik Bir Bakış, Yaratıcı Atmosfer”

Vizyonunu, “evrensel nitelikte araştırmalar ile geleceğe şekil veren, bilim ve teknolojide öncü, araştırma odaklı, yaratıcı, etik ilkelere duyarlı bir üniversite olmak”; kalite politikasını ise “evrensel değerleri benimmiş, sorgulayan, girişimci, özgüveni yüksek bireyler yetiştirmek” olarak belirleyen Antalya Belek Üniversitesi’nin Sanat ve Tasarım Fakültesi’nde yapılan çalışmaları yazarımız Sürmeli, sizler için derledi.

Kerem
SÜRMELİ

Radyo, Televizyon ve Sinema

Antalya Belek Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde yer alan Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü; öğrencilere yalnızca nitelikli akademik bilgi sunmakla kalmayıp, medya ve kültür alanlarında kapsamlı bir mesleki ve uygulamalı eğitim imkânı da sağlamaktadır. Bölüm, öğrencilerini yenilikçi düşünebilen, üretken, eleştirel bakış açısına sahip ve işbirliği yapabilme yetkinliğiyle donanmış bireyler olarak yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Eğitim programı, medya üretim sürecinin senaryo yazımından çekime, kurgudan post-produksiyona kadar tüm aşamalarını kapsayacak

biçimde yapılandırılmıştır. Öğrencilerin yaratıcı potansiyellerini ortaya koyabilecekleri projeler desteklenmekte; özgünlük ve disiplinler arası çalışma anlayışı, bölümün eğitim yaklaşımının temelini oluşturmaktadır.

Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, öğrencilere yaratıcı üretim süreçlerini birebir deneyimleyebilecekleri bir çalışma ortamı sunmaktadır. Bölüm bünyesinde yer alan kurgu odası, öğrencilerin çektikleri görüntüleri profesyonel yazılımlarla işleyebildikleri, fikirlerini görsel ürünlere dönüştürebildikleri bir uygulama alanı olarak öne çıkmaktadır. Kamera, tripod, ışık gibi temel prodüksiyon ekipmanlarının

öğrenci projelerinde aktif olarak kullanılması desteklenmekte; sınırlı ama işlevsel altyapı ile yaratıcı üretimin önü açılmaktadır.

Bu altyapı, yalnızca teknik yeterliliği değil; aynı zamanda öğrencilerin ekip çalışması, problem çözme ve yapım sürecine hâkimiyet gibi beceriler kazanmasını da amaçlamaktadır. Bu yönüyle bölüm, medya üretiminin her aşamasına dokunabilen öğrenciler yetiştirme vizyonunu kararlılıkla sürdürmektedir.

Bu anlayış doğrultusunda bölüm, ulusal çapta dikkat çeken bir projeye de imza atmıştır. Ulusal bir televizyon kanalında yayımlanan 10 bölümlük programda, akademisyenlerin sunuculuğunu yaptığı içeriklerde öğrenciler; beş farklı VTR içeriğini hem yazarak hem yöneterek hem de oyuncu olarak katkı sunmuşlardır. Bu proje, öğrencilere televizyon programı üretiminin tüm aşamalarında aktif rol alma fırsatı sağlamış; teorik bilginin pratiğe dönüşümünün birebir deneyimleme şansı tanımıştır.

Antalya Belek Üniversitesi, sektörel üniversite kimliğini benimseyerek medya alanındaki profesyonel isimleri öğrencilerle buluşturan seminerler, atölyeler ve ortak projeler gerçekleştirmektedir. Bu sayede öğrenciler, henüz mezun olmadan sektörle temas kurmakta; üretim süreçlerine doğrudan katılarak profesyonel deneyim kazanma imkânı elde etmektedir.

Antalya'nın kültürel çeşitliliği ve yaratıcı at-

mosferinden ilham alan bölüm; medya sektörünün sürekli değişen yapısına uyum sağlayabilen, estetik ve teknik açıdan donanımlı, özgün bakış açılarına sahip sinemacılar ve medya profesyonelleri yetiştirmeye devam etmektedir.

Gastronomi ve Mutfak Sanatları

Bölüm, 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında açılmıştır. Lise öğrenimi sonrasında dört yıllık lisans eğitimi vermektedir. Sekiz dönem, toplam dört yıldan oluşan; azami mezuniyet süresi yedi yıl olan bir bölümdür. Ayrıca bölümümüz genç ve dinamik akademik kadrosuyla ve sektörle üniversite iş birliğini esas alan bir anlayışla eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü'nün teorik altyapısı; pazarlama, menü planlama, gastronomi ve yiyecek tarihi, gastronomide renk ve tasarım, gıda hijyeni ve sanitasyon, gıda mevzuatı gibi geniş bir yelpazeye yayılan dersleri içermektedir. Böylece işletme kurma ve yönetme süreci, gastronominin kültür ve sanat ile olan ilişkisi ve gıda bilimi irdelenmektedir. Bölüm uygulamalı dersleri ise; temel ve ileri mutfak teknikleri, soğuk mutfak uygulamaları, pastacılık ve ekmek uygulamaları, Türk ve Dünya Mutfakları gibi uygulamalı dersleri içermektedir. Öğrencilere pastane mutfağı ve ana mutfak olmak üzere iki adet profesyonel

mutfak sunulmaktadır.

Son teknoloji ile desteklenmiş ekipmanlarla donatılmış olan mutfaklar modern yapısıyla öğrencilerin bireysel veya ekip istasyonlarında rahatça çalışabileceği bir ortam sunmaktadır. Böylece öğrenciler uluslararası alanda rekabet edebilecek pratik bilgi ve

becerilerle donatılmakta ve çeşitli mutfak kültürlerine dair birikime sahip olmaktadır. Antalya Belek Üniversitesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü'nün eğitim dili Türkçe'dir. Öğrencilerimiz dört

yıllık eğitim sürecinde İngilizce ve Mesleki İngilizce eğitimleri de alarak uzmanlık alanlarının yabancı diline hâkim öğrencileri sektöre kazandırılmaktadır. Bölümümüzden mezun olan öğrenciler; iş sağlığı ve güvenliği, hijyen ve sanitasyon konularında mesleki standartlara uygun biçimde faaliyet göstermektedir. Gıda üretimi ve sunum süreçlerini estetik, duyuşsal ve besin değeri açısından bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmektedir. Gastronominin kültürel ve toplumsal boyutlarını analiz etmekte; bireysel ya da ekip çalışması içerisinde, uygulamada karşılaşılan karmaşık ve öngörülemeyen sorunlara yönelik çözüm üretmektedir. Disiplinlerarası bilgi birikiminden yararlanmakta; alanlarına özgü teknolojik araç ve yöntemleri etkin bir şekilde kullanmaktadır. Etik ilkelere bağlı kalarak, mesleki bilgi ve becerilerini sürdürülebilirlik ve yaşam boyu öğrenme anlayışı doğrultusunda güncelleyip geliştirmektedir.

Hedefimiz öğrencilerimize hem ulusal hem de uluslararası düzeyde mesleki ve kişisel gelişim fırsatları sunarak, akademik gelişmelerin rehberliğinde gıda üretim süreçlerine hâkim, değişime, gelişime ve iletişime açık, sorun çözme yeteneği gelişmiş, etik ve sosyal değerlerin farkında olan, turizm sektörünün gelişimine katkı sunacak, Türk ve Dünya mutfak kültür ve uygulamalarında sürdürülebilir bir geleceği gözeterek alanında uzmanlaşmış bireyler ola-

rak mezun etmektir. Bölüm, 2023-2025 yılları arasında gerçekleştirilen etkinliklerde pek çok ödüle değer bulunmuş, ayrıca kongre, konferans, workshop gibi çalışmaların dışında sektörle işbirliği içeren etkinlikler düzenlemiştir.

İçmimarlık ve Çevre Tasarımı

Antalya Belek Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, estetik duyarlılığı güçlü, yenilikçi bakış açısına sahip, dijital teknolojileri etkin kullanan, çevreye duyarlı ve disiplinler arası çalışmalara açık içmimar ve çevre tasarımcıları yetiştirmeyi hedefleyen dinamik bir akademik yapıya sahiptir. İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, çağdaş eğitim anlayışıyla öğrencilerine yaratıcı düşünme, eleştirel analiz yapabilme ve özgün tasarımlar geliştirme becerisi kazandırırken, sektörel gelişmeleri takip eden uygulamalı atölye çalışmaları ve akademik araştırma ortamıyla fark yaratır. İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümümüzde, tasarım stüdyolarında farklı mekânlara yönelik yaratıcı çözümler geliştirilirken, öğrenciler fiziksel model ve prototip üretimiyle fikirlerini somutlaştırma imkânı bulurlar. Bilgisayar destekli tasarım derslerinde AutoCAD, SketchUp, 3Ds Max, Revit ve Fusion 360 gibi sektörde yaygın olarak kullanılan yazılımların eğitimi verilirken; bilgisayar destekli üretim derslerinde

3D yazıcı gibi güncel teknolojiler aktif olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, yapay zekâ teknolojilerinin ders içeriklerine entegre edilmesiyle, öğrenciler tasarımın geleceğine bugünden hazırlanmakta; zorunlu staj programları sayesinde mezunlar, profesyonel yaşama donanımlı ve deneyimli bireyler olarak adım atmaktadır. Aynı zamanda, İşletme Mesleki Eğitim zorunlu dersi kapsamında, son sınıf öğrencilerimiz, 8. Yarıyıl boyunca doğrudan sektörde deneyim kazanma fırsatı bulmaktadır. Son dönemin tamamını işletmelerde geçiren öğrencilerimiz edindikleri bilgi, beceri ve profesyonel ağırlar sayesinde, mezuniyet sonrası iş bulma konusunda önemli bir avantaj elde etmektedirler.

İletişim ve Tasarım

Bölüm, öğrencilerin eğitime ve gelişimine yardımcı olan zengin bir eğitim ortamı, kültürü ve içeriği sunmaktadır. Günümüzün küresel iletişim ortamında güçlü iletişim ve yaratıcı tasarım becerileri her zamankinden daha önemlidir. İletişim ve Tasarım Bölümü, bu önemli alanda öncü bir rol üstlenerek teorik ve uygulamalı içeriğiyle disiplinlerarası bir eğitim sunmaktadır. Bölümdeki öğrenciler, dört yıllık müfredatları boyunca iletişim bilimlerinden reklamcılığa, sinemadan sanat tarihine kadar birçok farklı disiplinden ders alırlar. Böylelikle bölümün ders içeriği yalnızca teoriye odaklanmakla kalmaz, öğrencilere somut beceriler ve gelişmiş sanatsal bakış açısı da kazandırır. Bu sayede

öğrenciler hem medya hem sanat hem de diğer sektörlerde kariyerlerine hazır bir şekilde mezun olurlar.

İletişim ve Tasarım Bölümü, mesleğinde uzman kişileri öğrencilerle bir araya getirerek sektör ile üniversite arasında bir köprü görevi üstlenmektedir. Öğrencilerin çok yönlü gelişimini desteklemek üzere çeşitli geziler ve atölyeler de sunulmaktadır. Böylelikle öğrenciler tasarımın sadece “bir şey yapmak” değil; dünyayı yeniden görmenin, ona kendi gözünüzden anlam vermenin ta kendisi olduğunu keşfederler. İletişim ve Tasarım Bölümü sanatsal yaratıcılık ve teknolojik uzmanlıkla öğrencilerin etkileşimli web siteleri, animasyonlar, kurgu ve hareketli grafikler dahil olmak üzere geniş bir yelpazede dijital çıktılar geliştirmelerini sağlamaktadır.

İletişim ve Tasarım Bölümü hem geleneksel hem de yeni medya alanlarının gerektirdiği teknik bilgi, estetik anlayış ve tasarım becerileriyle donanmış tasarım ve medya uzmanları yetiştirmektedir. Bu sayede öğrencilerimiz medya dünyasında yaratıcı ve etkili çözümler sunma kapasitesine sahip, profesyonel olarak yetkin bireyler olarak kariyerlerine adım atmaktadırlar.

antsanat

ARTCONCEPT ANTALYA SANAT FUARI

Cam Piramit Fuar ve Kongre Merkezi

VİP AÇILIŞ 23 TEMMUZ 2025

Fuar Ziyaret Saatleri 14.00-22.00

24-27 TEMMUZ 2025

Fuar Ziyaret Saati 18.00

Destekleyenler

Düzenleyen

BU FUAR 5174 SAYILI KANUN GEREĞİNCE TOBB (TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ) DENETİMİNDE DÜZENLENMEKTEDİR

“Antalya Önemli Sanat Duraklarından Biri Olabilir.”

Temmuz ayında üçüncüsü düzenlenecek Antalya Sanat Fuarının yaratıcısı Ali Hakan Doğramacı, dergimize konuk oldu. Kendisiyle MSR Fuarcılık’ın çalışmaları dışında Antalya’nın sanat ortamı, önceki fuarların yapısı ve sonraki dönemde gerçekleştirmeyi planladığı sanat çalışmaları üzerine sohbet ettik.

Bize kendinizi tanıtır mısınız?

1970 yılında Ankara’da doğdum. Eğitim hayatıma Ankara’da başladım; ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite eğitimimi bu şehirde tamamladım. Öğrenim sürecim boyunca hem akademik hem de kişisel olarak kendimi geliştirmeye büyük önem verdim. 2003 yılında fuarcılık sektörü ile tanıştım. Bu sektör, dinamizmi ve sunduğu fırsatlarla ilgimi çekti. Sektörün duayenleriyle çalışma imkânı bulduğum için kısa sürede işin inceliklerini öğrenme fırsatı yakaladım. Bu deneyimler, fuarcılık alanında hem

teorik hem de pratik bilgi edinmemi sağladı. 2017 yılında, edindiğim birikim ve tecrübeleri kendi işime dönüştürme kararı aldım. MSR Fuarcılık adı altında kendi şirketimi kurdum. Şirketimle, sektörde kaliteli ve yenilikçi fuar organizasyonları düzenleyerek müşterilerimize en iyi hizmeti sunmayı hedefledim. MSR Fuarcılık, 2017 yılında Mersin merkezli olarak kurulan, fuar organizasyonu ve etkinlik yönetimi alanında uzmanlaşmış yenilikçi bir organizasyon firmasıdır. Kuruluşundan itibaren hızlı bir gelişim gösteren firma, hem yur-

tiğinde hem de yurtdışında düzenlediği başarılı fuar organizasyonlarıyla sektöründe öncü konuma yükselmiştir. Firma, hem Türkiye'nin dört bir yanında düzenlediği organizasyonlarla hem de uluslararası temsiliyetiyle, iş dünyasına değer katan, sürdürülebilir ve etkili platformlar sunmayı hedeflemektedir.

Kısa sürede üçüncü kez Antalyalı sanatseverlerin karşısındasınız. Söze önceki sanat fuarının değerlendirmesiyle başlayalım. Beklentiniz karşılandı mı? Önceki fuar nasıl geçti?

Kısa sürede üçüncü kez Antalyalı sanatseverlerle bir araya gelmek bizim için büyük bir mutluluk. Ocak 2024'te gerçekleştirdiğimiz ilk Antalya Çağdaş Sanat Fuarı, bizim için bir başlangıçtı ama çok güçlü bir ilgiyle karşılaştık. Gerek Antalya'dan gerekse çevre illerden gelen sanatseverlerin yoğun katılımı, bizi

fazlasıyla memnun etti ve beklentilerimizin üzerinde bir ilgiyle karşılaştık. İlk fuarda sanatçılarla izleyiciler arasında kurulan samimi bağlar, atölye ve söyleşilere olan katılım, bu etkinliğin Antalya'da büyük bir karşılık bulduğunu gösterdi.

Ocak 2025'te düzenlediğimiz ikinci fuar da bu ilginin sürdüğünü ve kalıcılaştığını kanıtladı. Geri bildirimlere göre içerik açısından daha derinleşmiş bir fuar sunduk ve katılımcı profilimiz de çeşitlendi. Artık yalnızca sanat eserlerini görmek isteyenler değil, koleksiyonerler, galericiler ve genç sanatçılar da fuara ciddi bir ilgi gösteriyor.

Şimdi ise 24-27 Temmuz 2025 tarihlerinde düzenlediğimiz bu üçüncü buluşmada, ArtCocept – Antalya Sanat Fuarı olarak çok daha iddialı bir programla sanatseverlerin karşısındayız. Yaz döneminin enerjisini de yanımıza

olarak, hem yerli hem yabancı ziyaretçilere hitap eden, dinamik ve çok katmanlı bir sanat deneyimi sunmayı hedefliyoruz. Her fuarda üstüne koyarak ilerliyoruz ve bu devamlılık, Antalya'nın bir sanat merkezi haline gelmesinde önemli bir rol oynuyor.

Antalya'daki sanat ve sanatçı ortamına ilişkin gözlemlerinizi aktarır mısınız?

Antalya'daki sanat ve sanatçı ortamı, hem doğal güzelliklerin ilham verdiği hem de gelişmekte olan bir kültürel ekosistemin parçası olarak dikkat çeker.

Antalya'da çok sayıda bağımsız sanatçı, özellikle resim, seramik, heykel, fotoğraf ve performans sanatlarında üretim yapıyor. Bu sanatçılar, Kaleiçi gibi tarihi bölgelerdeki atölyelerde ya da çeşitli sanat evlerinde çalışmalarını sürdürüyor. Yerel sanatçılar arasında Akdeniz coğrafyasından ve doğadan etkilenen temalar sıkça görülüyor.

Antalya'da sanat ortamını şekillendiren birkaç önemli kurum ve mekân var: Antalya Kültür Sanat (AKS): Suna ve İnan Kıracık Vakfı'nın desteklediği bu merkez, ciddi bir kültürel boşluğu dolduruyor. Sergiler, konuşmalar ve atölyelerle hem yerel hem ulusal ölçekte işler sunuyor. Antalya Devlet Opera ve Balesi & Devlet Tiyatrosu: Şehirde klasik sanatlara ilgi duyan bir izleyici kitlesi oluşmuş durumda. Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin etkinlikleri: Özellikle Muratpaşa ve Konyaaltı belediyeleri de sanatçı destekli projelere ve açık hava etkinliklerine alan açıyor

Antalya, yıl boyunca birçok festivale ev sahipliği yapıyor. Özellikle: Antalya Altın Portakal Film Festivali: Türkiye'nin en köklü film festivallerinden biri ve sinema çevresi için önemli bir buluşma noktası. Uluslararası Antalya Piyano Festivali: Klasik müzik ve caz gibi türlerde dünya çapında sanatçıları ağırlıyor. Antalya Sanat Günleri / Kaleiçi Festivali: Yerel sanat-

çıların tanıtılması açısından önemli.

Antalya'nın turistik yapısı, sanatı hem teşvik eden hem de sınırlayan bir etki yaratıyor. Yabancı turistlere yönelik ticari sanat ürünleri yaygın; bu da bazen daha derinlikli, eleştirel sanat üretiminin geri planda kalmasına neden olabiliyor. Ancak bu durum, bazı sanatçılar için ekonomik bir alan da yaratıyor.

Antalya göç alan bir kent kültürel açıdan ve sanatsal olarak çoksesliliğin güzel bir örneği. Göçmen olarak gelen sanatçılarımız bizim fuarımızın katmanlarından birini oluşturuyor. Çok değerli bir katkı sağlıyor.

Sonuç olarak Antalya, doğal ve tarihi dokusuyla ilham verici bir sanat ortamı sunsa da, yapısal olarak hâlâ gelişmekte olan bir şehir. Sanatçılar için fırsatlar olduğu kadar zorluklar da mevcut. Yerel destek mekanizmalarının artması, kolektif üretim alanlarının kurulması ve alternatif ifade biçimlerinin daha fazla teşvik edilmesi, Antalya'daki sanat ortamını daha da zenginleştirebilir.

Önümüzdeki fuarda, öncekine oranla ne gibi değişiklikler olacak?

Art Concept Antalya Sanat Fuarı, 24-27 Temmuz 2025 tarihlerinde Antalya Cam Piramit'te düzenlenecek. Bu etkinlik, modern ve çağdaş sanatın izleyicilerle buluştuğu önemli bir platform olacak. Fuar, daha önceki yıllarda düzenlenen Antalya Çağdaş Sanat Fuarı'nın bir devamı niteliğinde olup, bu yıl ilk kez yaz döneminde gerçekleştirilecek.

24-27 Temmuz 2025 Yaz Fuarında Öne Çıkan Yenilikleri kısaca sıralayacak olursak;

Yaz Döneminde Düzenlenmesi: Bu yılki fuar, geleneksel kış dönemine ek olarak yaz ayında yapılacak. Bu yaz fuarı, katılımcıların ve ziyaretçilerin daha geniş bir zaman diliminde etkinlikten faydalanmalarını sağlayacak.

Uluslararası Katılımın Artması: Fuar, yerli ve yabancı sanatçıların eserlerini sergileyeceği

bir platform sunacak. Bu sayede, sanatseverler farklı kültürlerden gelen eserleri bir arada görme fırsatı bulacak.

Söyleşiler ve Paneller: Fuar kapsamında düzenlenecek söyleşiler ve paneller, sanatçılar, koleksiyoncular ve sanatseverler arasında bilgi alışverişini teşvik edecek.

Kimi çevrelerde buna benzer etkinliklerin ticari olduğu ve sanatsal niteliğinin kuşkulu bulunduğu gibi eleştiriler oldu. Bunlara ilişkin neler söylemek istersiniz?

Bu tür eleştiriler sanat ve ticaret arasındaki sınırların giderek bulanıklaştığı günümüzde oldukça sık karşılaşılan tartışmalardan biri. Öncelikle, herhangi bir etkinliğin ticari amaçla düzenlenmesi, onun sanatsal değerini otomatik olarak sorgulatmamalı. Çünkü sanatın varlığını sürdürmesi ve geniş kitlelere ulaşması için finansal kaynaklara ihtiyaç duyulur; bu da genellikle ticari faaliyetlerle mümkün olur.

Öte yandan, ticari kaygılar ön plana çıkınca, bazen sanatın özgünlüğü ve derinliği zarar görebiliyor. Bu nedenle, sanatın niteliğini koruyabilmek için organizatörlerin dengeyi iyi kurmaları gerekir: Hem izleyiciye hitap eden, hem de sanatsal değer taşıyan etkinlikler oluşturmak.

Sonuç olarak, ticari olmak sanatın niteliğini otomatik olarak düşürmez, ancak ticari kaygıların tamamen sanatsal süreçlerin önüne geçmesi de eleştirilebilir. Her iki tarafın da birbirini tamamlayıcı unsurlar olarak düşünülmesi ve bu dengeyi gözetmek, sanatın gelişimi açısından önemlidir.

Önümüzdeki dönemde Antalya'ya ilişkin yeni etkinlikler olacak mı?

Antalya'da Ocak ve Temmuz aylarında düzenlemekte olduğumuz sanat fuarlarımız, kısa vadeli stratejik planlamamızın merkezinde yer almaktadır. Şu aşamada bu iki fuar dışında ek

bir sanat projesi planımız bulunmamaktadır. Ancak bu bir duraklama değil; mevcut organizasyonlarımızın niteliğini derinleştirmeye ve onları hem içerik hem de etki açısından yeni bir seviyeye taşımaya odaklandığımız bir dönüşüm sürecidir.

Amacımız, yalnızca düzenli olarak yapılan bir etkinlik olmaktan çıkıp, Antalya'yı bölgesel bir kültür ve sanat cazibe merkezine dönüştürecek, ulusal ve uluslararası sanat çevrelerinin ajandasında yer alan prestijli bir fuar markası oluşturmaktır. Bu doğrultuda;

Sanatçı ve galeri çeşitliliğini artırmayı, genç ve öncü isimleri fuarımıza dahil ederek yaratıcı bir sinerji ortamı oluşturmayı; Küratöryel yapıyı güçlendirerek tematik bütünlüğü olan, düşünsel derinliği yüksek seçkiler sunmayı; Uluslararası iş birlikleri ve konuk ülkeler programlarıyla, fuarımızın küresel ölçekte bilinirliğini ve etkileşim alanını genişletmeyi; Ziyaretçi deneyimini zenginleştirmek adına dijital altyapı, etkileşimli alanlar ve sanat odaklı yan etkinliklerle çok boyutlu bir katılım modeli geliştirmeyi hedefliyoruz. Aynı zamanda; Antalya'nın kültürel ve coğrafi potansiyelini arkamıza alarak, yalnızca sanat eserlerinin sergilendiği bir alan değil, sanatın konuşulduğu, üretildiği ve yeniden tanımlandığı bir platform yaratmayı önemsiyoruz. Bu hedefler doğrultusunda, sanat fuarlarımızı nicelikten çok nitelik üzerinden değerlendiren, kalıcı etkiler bırakmayı amaçlayan bir yaklaşımla geliştiriyoruz. Uzun vadeli hedefimiz, Antalya'yı Akdeniz çanağının önde gelen sanat duraklarından biri haline getirmek ve fuarlarımızı uluslararası sanat takviminde yer alan saygın organizasyonlarla aynı ligde konumlandırmaktır.

antsanat

Nevin Yavuz Azeri

Renkli 1, 55x65 cm, El yapımı kağıt üzerine Linolyum baskı

Tuncer
ÇETİNKAYA

Sanatın Hal-i Pür Melâli

Toplumda, Van Gogh'a öykünerek söylersek "patates yiyen" yoksul yığınlar çoğaldıkça diziler, üst sınıf zengin sofralarına çeviriyor kameralarını. Avam, yukarının tutarsız gönül maceralarını, tüm o şatafat içinde yaşadığı mutsuzluğu seyre dalıyor; adeta bunlarla avunuyor. Sınıf atlama çabası dahi derin bir hareketsizlik duygusuyla "izlemeyle yetinme" eylemine dönüşmüş durumda.

Mazrufa Değil Zarfa Bak!

Bir zamanlar egemenin, erkin, tepenin ta-hakkümünü konu alan sinema, uzunca bir süredir bu tarihsel uğraşın yanına sokulmuyor. Hedefte gariban olan var. Bir zamanlar Chaplin'in, Kemal Sunal'ın gözlerinden dünyaya bakanlar, artık toplumsal yaşamdan tamamen soyutlanmış "küçük adam"ın anlamsız eylemlerine gülüp geçiyor. Dünün

figüranları başat unsur artık ve yedinci sanat, 100 küsur yıl sonra içinden çıktığı sınıfa sırt çevirmiş durumda. Sayıca az etki olarak fazla bir topluluk eliyle formüle edilen "sanat" veya "festival" sinemasında da her şey planlandığı gibi ilerliyor. Günümüzün "hakkati arayan" (!) yönetmenlerinin üretimleri bu diyarı değil de zembille indikleri gökleri işaret ediyor sanki. Suskunluğunun ardında

derin anlamlar yattığını varsaydığımız tip-lemeler de bir başyapıtın oyuncularını olarak selamlanıyor, durmaksızın konuşanlar da... Sessizlik ya da kelime bombardımanında anlam aramak nafi! 21. yüzyılın sanat ortamı, kudretini “Zarfa değil mazrufa bak” sözünün tersinden alıyor!

Sözün Eylemini Yitirdiği An

Yeteneksizliğin ve duyarsızlığın onca kavram kargaşasına arasında gürültüye getirildiği; “İyi ama bu neyi anlatıyor?” diye soranlara, “Sen onu bırak da nasıl yaptığına bak!” yanıtını veren bir sanat ortamından geçiyoruz nicedir. Rengin, fırça darbesinin, imgenin, süslü notanın her şey sayıldığı bir “edebi” iklimde yaşananları kim kavramaya çalışıyor, varoluşun sırrının reklamda yattığını fark eden kim?

Yaşadığınız kentin sembollerini düşünün; şimdi yerinde yeller esen duvar resimlerini; kimisi oligarşinin elinden güçlkle kurtarılmış heykelleri... Sonra bugüne gelin. Yeni sanat, yeni insan için neler vaat ediyor, hangi simgeleri üretiyor? Bir şehirde sergi açılışları, panel ve konferanslar, çalıştaylar; hatta bu olup bitenleri sorgulamaya çalışan böylesi yazılar 100-150 kişi arasında dönüp duruyorsa, söz eylemini yitirmiştir! Okuyandan çok yazan; dinlemeye çalışandan fazla konuşan; durmaksızın anlatmayı, “anlamaya” tercih eden yaş almış topluluklar tutmuşsa köşe başlarını... Yazıp çizmenin dahi mantığı ortadan kalkmıştır.

Önderler ve Koyunlar!

Günümüz sanat ortamı, eskiden revaçta olan “şatafatlı mağlubiyet”, “onurlu yenilgi” gibi izahlara bile ihtiyaç duymuyor; zira ortada bir kayıp yok. Adeta her şey kazanılan sanal mevzileri korumak üzerine kurulu. Masa başlarında gençlik üzerine söylevler veren, onlara yol gösteren silüetler, dar bir grubun egemen olduğu soylu sanat ortamlarındaki yaş ortalamasını sorun dahi etmiyor. Şayet Delacroix’ın “Halka Önderlik Eden Hürriyet”i yeniden yorumlansa idi 2025’in kahramanları, muhtemelen gemisini kurtaran kaptanlar olurdu. (Bunu, “kendi bacağından asılan koyunlar” şeklinde de okuyabilirsiniz!) Bütün bu ahval ve şerait içinde, bu satırların yazarı da dâhil olmak üzere; kim, dünyayı sanatın kurtaracağına vurgu yapıyorsa yalan söylüyordur!

antsanat

Söz Konusu Sanatsa

“Eksik Bir Şey Var”

15 Mayıs'ta Körfez'de yayınlanan ve önceki sayfalarımızda yayınladığımız “Sanatın Hal-i Pür Melâli” başlıklı yazısı kültür çevrelerinde çokça tartışılan eğitimci ve yazar Tuncer Çetinkaya, gazetemizin konuğu oldu ve “...bu satırların yazarı da dâhil olmak üzere; kim dünyayı sanatın kurtaracağına vurgu yapıyorsa yalan söylüyordur!” sözlerine açıklık getirdi.

Engin
KORKMAZ

Sevgili Tuncer Çetinkaya, yılların eğitimci-si olarak sanat üzerine söylediğin karamsar sözler geçen haftalarda epey tartışıldı. Amacın polemik yaratmak mıydı?

Sanat gibi ön kabullere ve kesinleşmiş formüllerle dayanmayan bir alanda kaleme alınan yazılar bir dışavurum aracıdır ve yazarının duygusal refleksini, içinden geçilen döneme dair ruh halini yansıtır. Bu bağlamda ayakları yere basmayan, içi boş bir umudu pompalayan metinler ne kadar meşru ise karamsarlıktan beslenen ve ışığı bulamayan yazılar; hatta bilinçle yaratılan polemikler de aynı oranda sahici olabilir. Sözelimi Weimar sanatçılarının tasvir ettiği dünyada çıkış yoktur. Tablolar, maskeli baloyu andıran sahte bir kent formunda, totalitarizme doğru koşar adım yol alan bir evrenin eleştirisine soyunur. Örnekler Goya'dan Daumier'ye ve Picasso'ya kadar genişletilebilir.

Ülkede ve dünyada sanat adına bir umudun kalmadığı konusunda ısrarcısın o zaman...

Değilim. Sadece anın fotoğrafını çekmeye çalışıyorum. Bu, mücadeleye devam etmeyece-

ğim anlamına gelmiyor; ama ülkenin halini bir yana bırakın, sanat çevrelerindeki manzaraya bakınca kişisel yargımın bu yönde olduğunu söyleyebilirim.

Bunu biraz daha açalım istersen.

Eleştiri kurumu uzunca bir zamandır kültürel sistemin varlığını idame ettirmesini kolaylaştıranın bir aracına dönüşmüş durumda. Yazıda da vurguladığım gibi, önceki üretimleriyle çelişme pahasına, her defasında farklı şeyleri deneyen bir yaratıcının ortaya koyduğu her ürünün “başyapıt” olarak nitelendirildiği bir iklimden geçiyoruz. Sanat yazıları artık sorgulama değil tanıtım refleksiyle kaleme alınıyor. Sözelimi uluslararası fonların, TRT ya da Kültür Bakanlığı desteğiyle gerçekleşen eserlerin neleri anlatmadıklarına odaklanmak yerine ortaya çıkan durum (sözde) masaya yatırılıyor. “Yandaşlık” veya “devşirmecilik” sorgulanırken, madalyonun diğer tarafında öylece duran “lobicilik”ten dem vuran pek yok! Köşe başlarını tutma hadisesi, Türkiye gibi ülkelerde her daim geçerli idi, ancak nitelik sorunu hiçbir zaman bu denli ön plana

çıkamıyordu. Günümüzde kendi hareket alanına dokunulmadıkça gerçek bir sistem sorgulaması yapanların varlığına inanmıyorum. Okuyandan çok yazanın, sorgulayandan çok durmaksızın konuşanın, yetenekli olandan çok iyi pazarlayanın hâkim olduğu bir “sanat piyasası”nda, Can Yücel’in “Sevgi Duvarı”nda dediği gibi, “düştüm(üz) yer öyle açık, seçik ki...”

Benzer şeyleri Antalya için de söyleyebilir miyiz?

Elbette. Kent, ülkenin düşük ölçekli bir panoramasını sunuyor bizlere. Örnekleyelim dersen: Yıllardır kentin bir kültür politikası olmamasını gençlere dönük projelerin olmayışıyla açıklıyor, yazıp çiziyoruz. Maliyeti son derece düşük, geçmişte olumlu örnekleri bulunan liselerarası tiyatro, müzik, kısa film yarışmaları önerimizi yerel yönetim cephesinde duyan yok! Resim etkinliklerinde de benzer bir “ben yaptım, oldu!” mantığı söz konusu. Bu etkinliklerin tamamı, herhangi bir yerel etkinlikte il dışından getirilen bir şarkıcıya / topluluğa ayrılan bütçenin muhtemelen onda birine tekabül ediyor. Peki, bu konuda yakınmaktan öte ne yapıyoruz? Kültür kurumlarının, derneklerin vb. yapılanmaların tabandan gelen baskıncı kamuoyuna, erke, yerel yönetime iletmeyen birer aracı olmalarını beklemek hayalcilik midir? “Sesimizi duyan yok ki...” kolaycılığı, tepkisizliğin teorisine hizmet ediyorsa, vay halimize... Bunca kurum ve sanatçı topluluğu, her yeni dönemde kendilerine öncekinden farklı hiçbir şey vaat edilmediğini, bir şeyleri değiştiremeyeceklerini bilerek zincire dâhil oluyorsa burada bir sorun var demektir! Bana, “Bu koşullarda dünyayı / ülkeyi sanat falan kurtarmayacak” sözlerimden ötürü sitem edenlerin de bu gerçekliğin farkında olduklarına eminim oysa. Bu da durumu daha vahim kılıyor.

Daha somut örnekler vermeni rica etsem...
Sözgelimi Kaleiçi Old Town’da demokratik ka-

rar alma, konsept belirleme aşamalarının tamamında yer alan topluluklar, Kültür Yolu’na davet edildiğinde aynı işleyişin hayata geçirilmesi talebinde bulunmayı aklından dahi geçirmiyor. İstisnaları dışarıda bırakarak söyleyecek olursak, kurumlar arası iletişimsizliği eleştiren, bu kadar yakın tarihli iki etkinliğin kentin kültür ortamına nasıl bir katkı sağlayacağını sorgulayan yok! Büyük reklamlarla getirilen (sergi demeye dilim varmıyor!) Kahlo, Warhol, Picasso etkinliklerinin bütçelerini araştıran yok! Kurumların veya şahısların bir bölümü, niteliğini ya da içeriğini sorgulamaksızın tüm etkinliklerde yer almayı başlı başına bir kazanım olarak görüyor! Kentin yüz akı etkinliklerden olan Antalya Edebiyat Günleri’ne kurumsal olarak davet edilmedikleri gerekçesiyle sitem eden dostlarımız var. Şu akıldan çıkarılmamalı ki, bir kentin kültürel ortamı yalnızca yerel dinamiklerin üzerinde yükselmez; olgunun ulusal ve evrensel boyutları vardır. Kişi ve kurumlara kimi zaman düşen görev, işin merkezinde olmayı

talep etmek değil, yılda hiç değilse birkaç gün akademisyen ve yazarların görüşleriyle kendilerini geliştirmeye çalışmaktır.

Bütün bu tespitlerin yazını daha da tartışmalı bir hale getiriyor.

Kanımca yazının bu denli tartışılmasının temel nedeni, yerleşmiş bir mantığı tersyüz etmesi. Uzunca bir zaman sonra öznenin; ülke ve dünya genelinde yaşanan olumsuz gelişmeler, yöneticilerin niteliksizlikleri ya da politik çalkantılar değil, bizzat sanatla iştigal eden kesimler olduğu hatırlatıldı. Kültür çevrelerinin yanılgısı olguya tuhaf biçimde dışarıdan bakmalarından kaynaklanıyor. Bu tutumun, “Ne olacak bu memleketin hali?” şeklindeki kıraathane sohbetlerinden pek farkı yok. Sistemi, yönetimleri, mevcut durumu eleştiriyor gibi görünmek kolay; ama, “Bütün bunları değiştirmek adına ne yaptınız?” sorusuna göğsünü gere gere yanıt vermek sanırım o kadar kolay değil.

Yazı neden şimdi, yani bu zaman diliminden geçerken yayınlandı? Özel bir nedeni var mı? Gözlemlerim vardı kuşkusuz; ancak gerçek aydınlanma, geçen aylarda, üzerinde uzun uzadıya düşünülmüş bir sanat çalışmasına ortak olduğumda yaşandı. Bizler, yaptığımız çalışmaların savunusunu hep “iyi niyet” üzerine kuruyoruz. Oysa bu ifade, eylemlerinizin doğruluğunu değil samimiyetinizi ölçmenin -sübjektif- bir aracı olabilir. Planlamasına haftalarınızı ayırdığınız bir etkinliğin hep aynı yüzlerle yapıldığını, yarım asrı geride bıraktığınız halde seslendiğiniz kitlenin içinde en gençlerden biri olduğunuzu; dahası sonucu asla değiştiremeyeceğinizi fark ettiğinizde “gerçek” denilen o şeyin duvarına da çarpmış oluyorsunuz.

Peki, “Bütün bunları değiştirmek adına (sen) ne yaptın?”

Çok güzel bir soru. Biraz da bu yüzden, finaldeki o meşhur cümleyi kurarken “...bu satır-

ların yazarı da dâhil” ifadesini kullanmıştım. Aynı bütünün sıradan bir parçasıyım sadece. Bunları itiraf etme cesareti göstermek beni ya da bir başkasını diğerlerinden farklı kılmıyor. Buna karşın son dönemde, önceki yıllardan farklı olarak projelerin merkezine genç arkadaşları yerleştirmeye özen gösteriyorum. Geçen aylarda sahnelediğimiz “İlelebet: Müzikli Drama”nın kadrosunun büyük çoğunluğunu 18 yaş altı gençler oluşturuyordu. Yaz aylarında hayata geçirmeyi planladığımız dizi film projesinde ya da AntSanat Dergisi Şairler Buluşması’nda da benzer bir yaklaşımı sergilemeyi planlıyorum. Sakın yanlış anlaşılmasın, temel derdim sanatın gençleşmesi değil; kişisel yaşlanmamın önüne böyle geçmeyi planlıyorum! (Gülüşmeler...)

Sohbetimiz boyunca mevcut olanın eleştirisini yaptın. Anlıyorum, olguları anlamamız için kaçınılmaz bir durum bu. Ama “ne yapmalı?”ya dair sözün yok mu?

İnançsızlığımı baştan açık ettiğim için bu sorunun muhatabı değilim aslında! (Gülüşmeler...) Şaka bir yana, gidişatı bireysel olarak değiştirmenin imkânı yok. Biraz da bu yüzden örgütlü topluma, içinde yer aldığımız dernek, vakıf ve topluluklara inanmıyor muyuz? Söz konusu sanat çevreleri olduğunda, değiştirmeye çalışmanın ilk adımının herkesin kişisel adalarını terk edip ortak ve ses getiren bir paydada buluşması olduğunu söyleyebilirim. Basit görünen; ama psikolojik bakımdan hayata geçirilmesi hiç de kolay olmayan bir öneri bu. Hepimiz kendi konfor alanımızda ve hayatın doğal akışı içinde -bu koşullarda ne kadar olabilirsel- mutlu mesut yaşıyoruz. Kazanılmış mevzilerimiz, kumdan kalelerimiz var. Ama hepimizin dilinde aynı şarkı: “Eksik bir şey var!” Korkarım bakışımız değişmedikçe, ne sözler ne de ezgisi değişecek.

antsanat

Apollun'un Memleketi: Işık Ülkesi Likya

Likya, MÖ 15-14. yüzyıllar ile MÖ 546 yılları arasında Anadolu'da bulunan ve Luvi halkından geldiği bilinen tarihi bir bölgedir. Günümüzde Türkiye'nin Antalya ve Muğla illeri, Burdur ilinin bazı iç kesimlerinde ve Teke Yarımadası'nda yer alır. Likyalılar farklı kültürlerin ve farklı şehirlerin insanları olmalarına rağmen ortaklaşa bir kültür yaratmış ve bu kültürü benimseyip, yaşatmışlardır.

Sena
AYDIN

En belirgin özellikleri kültürleri, sanatları ve mimarileridir zaten. Likyalılar; Çimera, Kırk Göz Kemer, Ters Kayık, kabartmalar, yontmalar, resimli mezarlar gibi birçok eser / yapı bırakmışlardır günümüze. Bu yazıda, antik çağların gizemli bölgelerinden biri olan bu bölgenin mitolojik yönlerine biraz daha yakından bakacağız.

Likya Neden Işık Ülkesi?

Antik çağda "Işık Ülkesi" olarak anılan Likya, bu unvanını sadece güneşli ikliminden değil, derin bir mitolojik mirastan alır. Tanrıça Leto Zeus tarafından hamile bırakıldığında, Hera bu durumu çok kıskanmış ve Leto'nun hiçbir yerde doğum yapmasını istememiş ve yasaklatmıştır. Hiçbir kara parçası Leto'nun doğum yapmasına izin vermemiş ve Leto doğum yapacak yer bulamamıştır. Sonrasında denizin

ortasında yüzen, hiç sabit kalmayan, uçsuz bucaksız bir ada ortaya çıkmış. Leto bu adaya sığınıp doğumunu bu adada yapmış. Önce Vahşi doğanın ve hayvanların tanrıçası Artemis'i, daha sonra sanatın, müziğin, kehanetin tanrısı Apollon'u doğurmuştur ve bu adaya Yunanca'da "parlak" anlamına gelen Delos ismini vermişlerdir ki, zaten ışık burada doğmuştur.

Leto daha sonra Letoon'a (Likya'da kutsal bir kent) gelir ve burada kutsanır. Apollon'un, yani ışık ve güneş tanrısının kültü, Likya'nın kalbinde yer alır. Letoon kutsal alanında Leto, Artemis ve Apollon'a birlikte tapınılır. Mitolojiye göre Leto, Likya halkını kendine su vermedikleri için kurbağaya çevirir. Bu olayla birlikte topraklar hem lanetlenir hem kutsanır. Yani Delos'un «ışığı» Likya'ya taşınır ve bunlar Likya'yı Mitolojik olarak Işığın Ülkesi yapar. Tabiki bu olay birkaç mitolojik olaydan bir tanesi olmakla birlikte bu isme bir anlam katar.

"Lykia" ismi, antik dillerde ışık anlamına gelen kelimelerle aynı kökten gelir. Yunanca'da "lykos" hem kurt hem de ışıkla ilişkilendirilir çünkü eski halklar için sabahın ilk ışığı, karanlığı delen bir kurt gibi gelir. Ayrıca "Lyk" Likya dilinde ışık anlamına gelir ama zaten Likyalılar kendi ülkelerine "Trmmsa" der.

Leto'nun Likyalı Köylüleri Kurbağaya Çevirmesi

Bahsettiğimiz Tanrıça Leto'nun çocuklarını doğurmasının ardından köylüleri kurbağaya çevirdiğini söylemiştik. Bu olaya biraz daha yakından bakalım: Leto, yeni doğurduğu çocuklarıyla aç, susuz yani perişan bir halde Likya topraklarına gelir. Bu sırada bir pınarın başına ulaşır. Serin ve berrak suyu içmek için yaklaştığında köylüler bunu engeller ve suyu bulandırıp Leto'yu küçümserler. Normalde bu tanrıçaya çok büyük saygısızlıktır fakat Leto o kadar perişan bir haldedir ki köylüler onun bir tanrıça olduğunu farketmez. Bu sırada Leto, Ovidius'un Metamorfozlar kitabında şunları söyler:

"Neden bana suyu çok görüyorsunuz?

Bu su ortak kullanım içindir.

Doğa, güneşi, havayı ya da akan suyu hiçbir bireyin malı olarak yaratmamıştır.

Ben buraya, herkesin faydalandığı bir yere geldim.

Yine de yalvarıyorum size,

bırakın kullanayım bu nimeti.

Vücudumu yıkamak için değil,

sadece susuzluğumu gidermek için istiyorum.

Bakın konuşurken bile dudaklarım kupkuru,

boğazım susuzluktan çatlamış.

Sözlerim boğazımdan zor geçiyor.

Bir yudum su bana adeta nektar gibi gelecek

ve aynı zamanda hayatımı kurtaracak.

Bunu itiraf ediyorum:

Bana vereceğiniz bir yudum suyla

hayatımı da bana vermiş olacaksınız.

Şu yavrucaklara da acıyın,

kucağımda uzanmış, size doğru kollarını uzatıyorlar."

Fakat bu sözlere rağmen köylüler suyu içmesine izin vermez. Sonrasında Leto tanrısal güçlerini kullanarak köylüleri kurbağaya dönüştürerek lanetler. Bu lanetin etkisini kitapta kurbağaların eylemlerini tasvir ederek anlatır. "Artık sesleri boğuktur.", "Köylüler birden suya atlama isteği duyarlar.", "Başları sırtlarının üstüne yapışmış gibidir- boyunları yok gibidir." şeklindedir. Leto'ya göre köylüler acımasız, açgözlüdür ve köylüler insanlıktan çıkmıştır, Leto'da bedenlerini ona uygun hale getirmiştir. Bu olaydan sonra Leto kutsal kabul edilmeye başlamıştır ve bastığı topraklar da kutsal sayılmıştır. Letoon tapınakları da bu bölgede inşa edilmiş ve yalnızca Leto'ya değil çocuklarına da bu kutsallık yayılmıştır.

Chimera Efsanesi

Efsaneye göre Chimera, Echidna (yarı yılan, yarı kadın) ile Typhon'un çocuğudur. Zaten bu çift mitolojideki en tehlikeli, ilginç yaratıkları

dünyaya getirmiştir ve Chimera son çocuklarıdır. Chimera üç başlı bir yaratıktır ve Hesiodos'un Theogonia kitabında şöyle tasvir edilir; "Ve o (Echidna), Chimera'yı doğurdu, alev kusan korkunç yaratığı.

O, dehşet verici, iri, hızlı ve güçlüydü.

Üç başı vardı: biri yeşil gözlü bir aslanın, biri bir keçinin,

ve biri ise kıvrımlı, korkunç bir yılanın, yani bir ejderhanın başıydı.

(Aslan başı önde, ejderha arkada, keçi ortadaydı.)

Ve her nefesi, saf bir alevden ibaretti.

Onu öldüren ise, Pegasos'un yardımıyla, soylu

kahraman Bellerophon'tes oldu."

Chimera efsanesi de buradan gelir. Proteus'un (Argos kralı) karısı Anteia Bellerophon'tes'e aşık olur; ancak Bellerophon'tes Anteia'nın tekliflerini reddeder. Bunun üzerine Anteia bunu kaldıramayıp Proteus'a "Ya kendini öldür Proteus, ya da Bellerophon'tes'i öldür, çünkü o benimle yatmak istedi ama ben kabul etmedim." şeklinde yalan söyler. Bunu duyan Proteus çok öfkelenir ancak Bellerophon'tes'i öldürmeye yüreği el vermez. Bunun yerine, Bellerophon'tes'i yanında gizli ölüm emri yazılı bir tabletle kayınpederinin yanına, Likya'ya gönderir. Bellerophon'tes Likya'ya gelir ve İobates (Lik-

ya kralı) onu dokuz gün boyunca dokuz öküz kurban ederek ağırlar. Onuncu günde ise artık İobates, Proteus'un gönderdiği gizli mesajı ister ve mesajı aldıktan sonra Bellerophontes'i Chimera'yı öldürmesi için gönderir ve Pegasos'a binerek havadan saldıran Bellerophontes, tanrıların işaretleriyle yönlendirilir. Mızrağını Chimera'nın ağzına saplar ve onu boğarak öldürür. Daha sonra Solymoi ve Amazonları da öldürür ve dönüşünde Kral Proteus Bellerophontes'i kıskandığından dolayı ona tuzak Likya'nın en güçlü adamlarını seçerek gönderir ve Bellerophontes onları da yener. Artık Kral Proteus Bellerophontes'in ne kadar güçlü bir tanrı olduğunu anlar ve ona kızını ve yarı krallığını teklif eder. Efsaneye göre Chimera'nın öldürüldüğü yer, günümüzde Antalya'nın Çıralı beldesinde bulunan Yanartaş olarak bilinir. Burada yer altından çıkan doğal gaz, binlerce yıldır sönmeyen yanmaya devam eder. Antik çağ insanları bu hiç sönmeyen alevleri, Chimera'nın hâlâ yeryüzüne püskürttüğü alevli nefesi olarak yorumlamışlardır. Bu nedenle bölge, mitolojik anlamda kutsal kabul edilmiş ve çeşitli dönemlerde tapınaklar ya da sunaklar kurulmuştur.

Ksanthos Toplu İntihar Olayı

Mitolojide Ksanthos ismi hem coğrafik bir isim hem de kahraman ismidir. Troya savaşının en büyük kahramanı olan Achiellus'un atı Ksanthos ve Likya bölgesinde yer alan ve Likya'nın başkenti olan Ksanthos antik kentidir.

M.Ö. 6. yüzyılın ortalarında Pers imparatoru Kiros, Anadolu'daki Lidya Krallığı'nı fethet-

ti ve Lidya'nın başkenti olan Sardes düşünce Yunan ve yerli halklar zorunlu ve birer birer Pers Egemenliği'ne girmeye başladı lakin bazı şehirler bu zorunluluğa direndi ve bu şehirlerden biri de Ksanthos idi. Bunun üzerine Kiros, Komutan Harpagos'u batı seferine yolladı bu seferin amacı direnen şehirleri bastırmak, Anadolu'yu tamamen Pers kontrolüne almaktı. Harpagos Likya bölgesine girdiğinde Ksanthos halkı teslim olmak yerine direnmeyi tercih etti ve kenti sonuna kadar savunmak

istediler. Surların düşmesine yakın şehrin kadınlarını, çocuklarını ve bütün mallarını bir kale içine toplayıp kaleyi yaktılar. Ardından kılıç kuşanıp son bir saldırıyla düşmanın üzerine yürüdüler ve son nefeslerine dek geride tek bir kişi kalmayana dek savaştılar. O şehirden geriye kalanlar ise o gün o kentte bulunmayan 80 ailedir. Likya'nın özgürlüğe olan bağlılığı ve bağımsızlıkları uğruna kendi şehri, ülkeleri uğruna küle dönüşmeyi göze aldıklarını gösteren tarihteki dramatik direnişlerinde biri oldu.

Likya'nın önyargılı ve acımasız yanlarını, misafirperver ve yurtsever yanlarını görmüş olduk. Hem kötü sonlarla hem de peri masalları gibi iyi sonlarla biten olayları olan bu olağanüstü ve parlak şehir hakkında ki mitlere, efsanelere, olaylara kelimeler kifayetsiz kalır. Bu olayların bize öğrettiği bir ders vardır. Gerçek güç, zorluklar karşısında tamamen yılmamak ve köklerine, değerlerine sahip çıkarak geleceğe umutla yürümektir.

Babalar ve Yollar

► Deneme

Bir uzun yolda olsam, yanımda babam. Yol hiç bitmese. Yaz dağlarından, güz bozkırlarından geçsek. Yol boyunca gelincikler açsa kızılca kıyamet. Ekin tarlalarının kehribar başaklarını seyretsek beraber. Bir eski zaman harmanında rüzgâr beklesek, ellerimizde yabalar.

Zeyyat
ŞAHİN

B

ir uzun yolda olsam, yanımda babam. Allım yeşillim bir yörük baharından geçsek. Ala karlı dağların ala baharlarında bir türkü tuttursak. ılık çalsa babam, tıpkı çocukluğumun bir türlü sabahı olmayan yayla yolculuklarında olduğu gibi. Ve bir ılık tuttursam ben, babamdan öğrendiğim gibi. Yol hiç bitmese, babam hiç susmasa ; türküler söylese günler geceler boyu ve ben dinlesem.

Bir uzun yolda olsam, yanımda babam. Geçtiğimiz her yerde sardunyalara boy verse. Babam yokluğumda hep yaptığı gibi, su verse benim için sardunyalara. Ve benim için sardunyalara sulayan bir babam var diye kasım kasım kasıldığım yılları hatırlasam tekrar. Babam, benim için suladığı sardunyalara hatırlasa yeniden. Bir uzun yolda olsam, yanımda babam. Dört

yanı asma yeşili bir çardakta, ayın şavkı vurmuş dağları seyretsek beraber. Gecenin sessizliğinde, havuza akan cılız bir suyun şırıltısını dinlesek. Seslerimizi sessizliğe, görüntülerimizi geceye emanet edip , ayrı uykularda aynı rüyaları görsek ve uyandığımızda hiç konuşmadan anlasak aynı rüyayı gördüğümüzü.

Bir uzun yolda olsam, yanımda babam. Yol hiç bitmese. Babam bir uzun hikaye tuttursa, ve ben hep dinlesem, durmadan dinlesem. Ben sormadan o anlatsa, o anlatmadan ben anlasam gözlerinden anlatamadıklarını. Sardunyaların , ılıkla çalınmış türkülerin, asma yeşili çardakların, ayın şavkı vurmuş dağların ve kehribar başaklı ekin tarlalarının uzağında geçirdiğim yılları anlatsa babam , yollar boyunca. Bir uzun yolda olsam, yanımda babam ve yol hiç bitmese...

antsanat

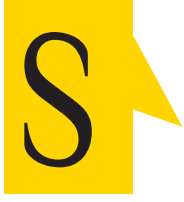
► Gezi

Sagalassos Gözlemleri

Müre
BATKIN

Sagalassos'u uzun bir süredir merak ediyordum. Sömestr tatilinden faydalanarak görmek için yola çıktım. Yola çıkarken bu denli beslenerek, esinlenerek döneceğimi ben de bilmiyordum.

agalassos, Burdur'un Ağlasun ilçesinde bulunuyor. Yaklaşık iki saat süren bir yolculuğun ardından Ağlasun'a vardım. Sagalassos için 7-8 km daha yolum vardı. Biraz dinlenmek, bişeyler yemek ve antik kenti doya doya gezmek istedim. Küçük bir köfteci bulup oturdum. Dükkânda bir hanımefendi, dördüncü ya da beşinci sınıf öğrencisi olduğunu tahmin ettiğim oğluyla birlikte çalışıyordu. Köftem hazırlanırken sohbet ettik. Ağlasunlu olmadığımı, Konya'dan gelin geldiğini söyleyen hanımefendiye, "Buraya ilk kez geldim. Ağlasun'un neyi meşhurdur?" dedim. "Meydanda bin yıldan uzun yaşayan bir çınarımız var ve cevizi meşhurdur buranın." dedi.

Köfteciden çıkar çıkmaz koca çınar karşımda! Mevsim kış! Süsü püsü yok şu an. Oldukça azametli yine de. Kim bilir kaç insan dinlenmiş gölgesinde! Kaç insan serinlemiş! Kaç insan devirmiş, o hala ayakta! Azameti burdan geliyor belki de! Meydanda, çınarın tam karşısında bir büst dikkatimi çekti. Robin Hood havası sezdim. Uzaktan seçilmiyordu. Bizim buraların Robin Hood'u dedim. Görmeliydim. Yanına vardım; Hasan Hüseyin Korkmazgil'in büstü. Altında bu şiir:

Ağlasun Ayşafağı

Ağlasun dedikleri bir eşim yel ve içim su / Bin yıllar ötesinden bir ulu çınar / Dağlarla, sularla, yıldızlarla konuşuyor / Evreni kıpır kıpır duyan yapraklarıyla / Bir taze çığlık gibi Asya'dan geldikleri doğrudur / Çetin bir güneşin parıltısını katıp önlerine / En eski insan denizleri ile kaynaşıp bir oldular / Yaslandılar Sagalassos'un ay ışıklı yamaçlarına / Buldukları mermerde nakış gibi ışıldayan bir uygarlıktı / Suyu aziz, yeşili can, canı insan birlikleri doğrudur / Öldük/ Mermer de ölür / Ey şarkılar / Alın bizi!

Hasan Hüseyin Korkmazgil'in kitaplarını okumuştum daha evvel. Doğu kültürünün etkisi var yazdıklarında. Buralı mıydı? Onu aydın, toplumcu kimliğiyle tanımakla birlikte yaşam öyküsüne

dair pek bir şey bilmediğimi fark ettim.

Aktara uğradım. Bir meslektaşım vardı orda. Ağlasun'un köylerinden birinde sınıf öğretmenliği yapıyormuş. Boş zamanlarında da annesiyle birlikte bu küçük dükkânı işletiyorlarmış. Ayaküstü sohbet ettik. Korkmazgil buralı mıydı? Eşi Azime Hanım buralıdır, dedi. Aile dostlarıymış. "Yazar-dır kendisi aynı zamanda. Ve 90'ı bulan yaşına rağmen hala o kadar planlıdır ki hangi saatte okuyacağı, yazacağı; hangi saatte yemeğini yiyeceği, hangi saatte uyuyacağı bellidir."

Hazin bir yaşam öyküleri var. Hasan Hüseyin Korkmazgil'in mahpusluk yılları var. Onun dışında hazin olan ne? 1963'te (Azime Hanım o zaman Uşak'ta edebiyat öğretmenliği yapıyor.) 3 Haziran günü Nazım Hikmet Ran'ın ölümünün haberini alıyor, bunun ardından Hasan Hüseyin Korkmazgil'e bir mektup yazıyor. Mektubun devamı geliyor. Mektuplaşmaya başlıyorlar. Birbirlerine âşık oluyorlar. Azime Hanım o sıralarda bir Milli Eğitim müfettişi ile evli. Eşinden ayrılıyor. Peki, çoluk çocuk? 2 çocuğu var ilk eşinden. Sancılı bir boşanma sürecinin ardından Korkmazgil ile evleniyor. Bu evlilikten de bir oğulları oluyor. Şairin vefatına dek birlikte yaşamışlar. Zorlu bir yaşamı göze almış; aşklarının arkasında da dimdik durmuşlar.

Meslektaşımın yaptığı, beni derin düşüncelere salan sohbetin ardından izin istedim ve Sagalassos'a çıktım. Burada Antik Yunan kültürünün izleri çok belirgin. Hala akan bir doğal kaynak suyu var. Kendinizi Roma meydanında gibi hissediyorsunuz. İşin ilginç yanı Termessos'ta olduğu gibi kentin bir dağın (Akdağ) eteğine kurulmuş olması. Savaş ve yağma korkusu kentleri bu denli yükseklerle kurdurmuş. Neyse ki insan korkularıyla yüzleşmeyi öğreniyor.

İnsan çok okuyana, biriktirene, görene saygı duyuyor ancak! Çınara, şaire ve tarihe...

Bay Muannit Sahtegi'nin Notları

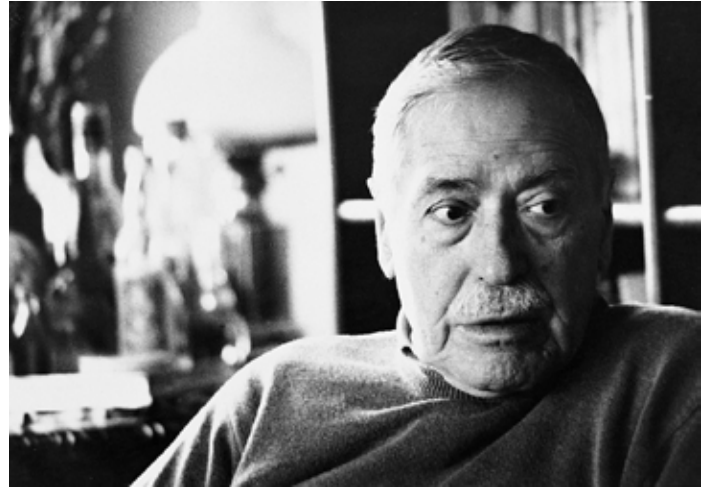

Çiğdem
EKİZ

*"Halk bilinçleniyor, aydınlık günler eli kulağında falan fıstık, cart cemberek.
Halk ekmek kavgasında anam, babam, kardeşçğim."
Vüs'at O. Bener*

Vüs'at O. Bener (1922 – 2005) Samsun'da doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra askerî hâkimlik ve hukuk müşavirliği görevlerinde bulundu. Yazarlık yaşamına 1940'lı yıllarda şiirle başladıysa da, asıl ününü hikâye ve romanlarıyla kazandı. Bireyin yalnızlığı, yabancılaşma, içsel çatışmalar gibi varoluşsal konulara odaklanan Bener'in anlatımı yoğun, ve katmanlı bir yapıya sahiptir. En bilinen eserlerinden biri olan Bay Muannit Sahtegi'nin Notları, hem biçim hem içerik açısından Türk edebiyatında özel bir yere sahiptir. 2005'te Ankara'da hayatını kaybeden Bener'in öne çıkan eserleri eserleri arasında öykü dalında: Dost (1952), Yaşamasız (1957), Siyah-Beyaz (1993); roman dalında: Buzul Çağının Virüsü (1984), Bay Muannit Sahtegi'nin Notları (1991); oyun dalında: İhlamur Ağacı (1962); şiir dalında: Manzumeler (1993) yer alır.

Bay Muannit Sahtegi'nin Notları (1991), Bener'in en özgün romanlarından biridir. Klasik roman kalıplarının dışında kurgulanan bu yapıt, Muannit Sahtegi adını taşıyan karakterin iç konuşmalarından, notlarından ve kendiyi hesaplaşmalarından oluşur. Dış dünya ile bağlarını zayıflatmış, yalnızlı-

ğı ile baş başa kalmış bir karakterin zihinsel yolcuğudur. Belirgin bir olay örgüsünden çok düşünce akışıyla ilerler. Bener'in dilin sınırlarını zorlayan anlatımı, okuru doğrudan karakterin zihnine davet eder. Sahtegi'nin ironik ve zaman zaman hırçın dili; bireyin iç dünyasındaki çatışmaları, sorgulamalarını ve varoluş sancılarını ustalıkla yansıtır.

Vüs'at O. Bener, modern Türk edebiyatında diliyle, biçimiyle ve edebi cesaretiyle kendine özgü bir yere sahiptir.

Keyifli okumalar...

Bay Muannit Sahtegi'nin Notları, Vüs'at O. Bener, Yapı Kredi Yayınları

İbrahim
DAĞHAN

İKLİM KRİZİ VE GELECEĞİN ŞİFRELERİ

Kim Stanley Robinson'un bu çarpıcı eseri, iklim değişikliği üzerine yazılmış en iddialı bilim-kurgu romanlarından biri olarak öne çıkıyor. İklim Krizi ve Geleceğin Şifreleri, 21. yüzyılın ortalarında geçen ve iklim felaketlerinin dünyayı geri dönülmez bir eşığa taşıdığı bir geleceği tasvir ediyor. Roman, hükümetlerin, aktivistlerin, bilim insanlarının ve sıradan insanların bu krize nasıl yanıt verebileceğine dair çok sesli, küresel bir anlatı sunuyor. Romanın en güçlü yönlerinden biri, spekülatif kurguyu güncel bilimsel temellerle iç içe geçirmesi. Kurguya gerçek raporlar, sahte röportajlar ve bilimsel analizler ekleyerek distopikten öte son derece olası bir geleceğin resmi ni çiziyor. Romandaki "Gelecek Bakanlığı", Birleşmiş Milletler nezdinde kurulan ve yalnızca geleceğin insanlarını temsil eden kurgusal bir kuruluş. Bu yapı üzerinden roman, etik, politika ve insan doğası üzerine derin tartışmalar açıyor.

ANTALYA KENT SÖZLÜĞÜ

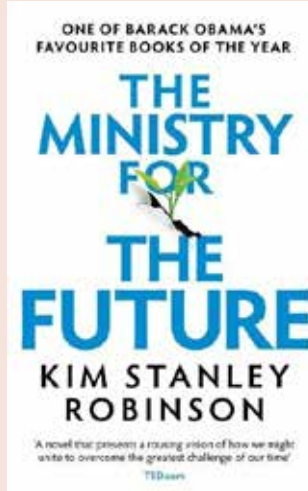
Antalya'nın geçmişten günümüze uzanan zengin tarihini, kültürel çeşitliliğini ve toplumsal belleğini bir arada sunan "Antalya Kent Sözlüğü" araştırmacı-yazar Hüseyin Çimrin'in yıllara dayanan bilgi birikimi, araştırmacı kimliği ve titiz arşivciliği ile kaleme alınmış eşsiz bir başvuru kaynağı niteliğinde. Bu kıymetli eser Antalya'yı sadece bir turizm kenti olarak değil köklü bir geçmişe, zengin bir kültüre, değerli ve çeşitli insan hazinesine sahip bir kent olarak ta-

nımak isteyen herkes için bir rehber niteliğinde. Bu haliyle kentsel anlatının yepyeni bir örneğini ortaya koymakta.

Kitaptaki alfabetik sırayla dizilmiş maddeler kategorize edilmeye çalışılsa bile bir kitapçığı dolduracak kapsamda; Antalya tarihinde yer etmiş kişilerden kurumlara, sosyal ve siyasal olaylar-

dan kültürel yaşama, tarihi ve dini yapılardan günümüz yapılarına, turizmden tarıma, spordan sanata, geçmişteki ilginç şahsiyetlerden unutulmuş anı ve tabirlere, gelenek ve göreneklerden folklor, coğrafyasından bitki örtüsüne... Kitabın bu özellikleri dikkate alındığında bir kültür hazinesi bir kent belleği çalışması olarak karşımıza çıkmakta. "Antalya Kent Sözlüğü"nün en çarpıcı özelliği didaktik olmasının yanında güvenilir ve derinlikli bilgi sunabilmesi. Hüseyin Çimrin

bu eserinde yıllar boyunca kaleme aldığı kırkın üzerinde kitaplarıyla, sayısız gazete ve köşe yazılarıyla, gözlem ve tarihi belgeleriyle kentin kimliğini oluşturan bütün detayları titizlikle bir araya getiriyor. Aynı zamanda, kent kültürünün korunması ve yerel mirasın yeni kuşaklara aktarılması açısından da güçlü bir bellek oluşturuyor. "Antalya Kent Sözlüğü", sadece bir sözlük değil; Antalya'nın belleğinde bir yolculuk yaptıran, sokaklarının ruhunu duyumsatan bir kültür haritası. Kentin sesini duymak, geçmişle bugünü arasında köprü kurmak isteyen herkes için okunması gereken bir başvuru eseri.

► Kitap

Manga'ya Giriş Kılavuzu ve İkigami

Ziyaver
ŞENCAN

İlk edisyonunu 14 Ocak 2021'de paylaştığım ve içeriğini esas olarak çizgi roman ve grafik roman kültürüyle ilgili temaların oluşturduğu bu yazıda, mangalarla zaman içinde evrilen ilişkim ve arşivimin gelişim seyri gibi konulara değinen metnimi, onun meraklısıyla buluştuğu tarihten tam 2.5 yıl sonra, güncelleyerek yeniden rampa ışıklarının altına, entelektüel kozmosun sahnesine terk ediyorum muhterem kârîm.

Manga Önyargısı

Samimi bir itirafta bulunacağım: Ne yazık ki uzun süre ön yargı ile yaklaştım mangalara. Okumadığım gibi bu türü, onlara dair yapılan çalışmalara ve tartışmalara da olabildiğince uzak durmayı, bigâne kalmayı tercih ettim onca yıl boyunca. 'Niye?!?' diye hesaba çektiğinizde beni, cevabım, 'onları çocuksu

bulduğum; kimi panellerini (resimli romanın çizgi roman halinde, ya da, grafik romanın tarih öncesinde, buna 'kare' diyorduk, öyle değil mi?) domine eden kahramanlarının içine düştükleri şaşkınlık / çaresizlik / korku / dehşet / hayret / sevinç / coşku gibi çeşitli insanlık hallerini / duygu durumlarını temsilen yapılmış kocaman açılmış ağızlarla, yü-

zün büyük bir kısmını kaplayan devasa göz-lerin alâmet-i farıkası olduğu grafik tarzları bana antipatik geldiği için' diyebilirim. Şimdi düşünüyorum da, bundan başka - dişe dokunur, elle tutulur - bir itirazi şerhim gelmiyor aklıma. 'Sadece bu yüzden mi koskoca bir dünyaya kapattın kendini onca zaman?!?' diye üstelendiğinde ise cevabım kısa ve nettir: 'Maalesef evet!..'

Dedim ya, ön yargılıydım ve böylesi bir psikolojik bagaja sahip olmanın da öyle sağlam gerekçeleri, mantıklı nedenleri, haklı arka plânları ol(a)maz zaten. Benim manga alemine ördüğüm duvar da, az önce tarife çalıştığım benzeyen, son derece de sudan sebepler üzerine temellendirilmiş eften püften hipotezlerle, (bütün ön yargıların vaz geçilemezlerinden olan) gövdesi sislerle çevrilmiş, konturları flû ve belli belirsiz olan duygu durumlarının üzerine inşâ edilmişti. Aslında haksızlık ettiğim mangalar değildi, bizatihi kendimdi. Koskoca bir kültür dairesinin fenomenlerine yabancılaştırarak bilincimi, esasen kültürel müktesebatımı kısırlaştırıyor, insanlık - dünya - varoluş hallerinin güçlü bir yorumundan idrakımı mahrum bırakıyordum. Özetle, bu bölümün başlığında dillendirdiğim üzere: 'ettiğim mangalara aslında, kendime ettiğimdi!'

39 Yıl Sonra Gelen Barışma

İlk çizgi romanımı 'okumamın' üzerinden 39 yıl geçtikten sonra, 19 yıl önce barıştım mangalarla. Küçümseyerek, değersizleştirerek

kendimden uzaklaştırdığım mangalarla barışmam, onların üretildikleri coğrafyayı da barındıran Pasifik Okyanusu'nun kıyısında cereyan etti.

2002 yılıydı, Poly Languages İnstitute'de (LA, Ca, USA) okurken, Güney Koreli bir arkadaşımın tavsiyesi üzerine, Third Street Promenade'daki o ikonik Barns & Noble mağazasından almıştım Akira ve Yalınayak Gen setlerini.

Özellik son üç yıldır özelde mangaları ve genelde de çizgi roman, grafik roman ve kurgu dışı grafik kitapları alırken çok seçici, hatta ziyadesiyle müşkülpesent davranıyorum. Okunulan satırlarda odaklandığım mangalar üzerinden devam edecek olursam; artık sadece Death Note, Akira, Lone Wolf and Cub, Old Boy, Another, İkigami ve Jinju İto'nun imza attığı işler gibi hem öykü ve senaryo ve hem de grafik özellikler bakımından çizgi üstü mangaları alıyor, okuyor ve koleksiyonumda / arşivimde tutuyorum.

Yukarıda altını çizdiğim mangaların yanı sıra, Türkçeye henüz çevrilmemiş olan Ghost in the Shell, Vagabond serisi ve Buddha serisi de diğer favori mangalarımıdır. Bu arada, Türkçe manga önerilerime 10 ciltlik Yalınayak Gen serisini de eklemiş olayım. 1945 Ağustos'unda tepelerinde atom bombası patlayan Hiroşimahlar arasından bir avuç insan sağ kahr. Bu serinin yaratıcısı mangaka Keiji Nakazawa da bunlardan birisidir. Söz konusu dokü-dramanın 10 cildi boyunca Japonya'nın 2. Dünya Savaşı'na girmesine giden

süreçten, atom bombası felâketinin (insanı derinden etkileyen) trajik beşeri boyutları, Japonların teslim olması ve ABD tarafından oluşturulan işgal yönetiminin Japon toplumu üzerindeki etkilerine kadar olan bir dizi tarihi gerçeklik ustaca resmedilmiştir.

Okuduğum en sert grafik romanlardan biri bu seridir ve tam bir baş yapıttır. Aslında bu liste, tahmin edileceği üzere, çok uzatılabilir, ancak, özellikle manga dünyasına yapılacak olası bir yeni başlangıç için bunların yeterli olduğunu düşünüyorum.

Tabii, her mangasever, kendi şahsi tercihlerine göre farklı listeler yapabilir. Öte yandan ben, öneri listemi oluştururken, sadece şahsi beğenime bağlı kalmamayı ilke edindim. Aslında sevdiğim mangaların çok daha uzun bir liste teşkil ettiğini itiraf etmeliyim. Bu kısa öneri listesini oluştururken, beğenerek okuduğum, hatta bazılarını döne döne kıraat ettiğim, resimlerini seyre daldığım mangaların arasından, Batı dünyasında (Kuzey Amerika ve Avrupa’da) yüksek kabul görmüş, tabiri caizse, bu tür bir estetiğe ve hikâyeleme üslûbuna epeyce yabancı olan o coğrafyalara mangayı sevdirmiş olan mangaları önermek gibi bir yolu seçtim. Bu blogda altını çizdiğim, zikrettiğim, işaret ettiğim mangaların tamamını okumanızı öneririm doğrusu.

Özellikle de hem iyi edebiyat ve hem de iyi grafik roman seven kitapseverlerin İkigami’yi mutlaka edinip okumalarında ısrarcıyım. Bunun nedeni, söz konusu serinin senaryolarının insanlığın en büyük ve en önemli meselesine, ‘insanın ölümle yüzleşmesi’ne dair olmasıdır.

Spoiler olmamasına dikkat ederek seriyi kısaca tanıtacağım.

İkigami Üzerine

Marmara Çizgi’nin yayımladığı Türkçe edisyonun her albümü ortalama 115 sayfalık iki

macera içermekte olup 230 sayfa civarında. Günümüz Japonya’sında geçen bir distopik - psikolojik thriller İkigami serisi.

Bütün hikâyelerdeki ortak alt metin şu: Ölümle yüz yüze gelmeden hayatın kıymetini bilemeyiz. Hayatın kıymetini yaşamlarının erken bir döneminde kavramaları için Japon devleti yurttaşlarına yönelik bir Ulusal Refahı Koruma Yasası çıkarır. Buna göre 6 yaşına gelip ilkokula başlayan her çocuğa bir aşı yapılır. Bu aşılardan her 1,000 tanesinin 999 tanesi plasebodur, yâni çakma/sahte aşıdır; biri ise bir nano kapsül taşımaktadır. %100 rastlantısal bir şekilde seçilen bir çocuğa uygulanan bu nano kapsüllü aşı, 18 - 24 yaş periyodunda patlayarak taşıyıcısını öldürmektedir. Ancak ne aşılardan, ne de aşılananlar 18 - 24 yaş aralığında ölüme yazgılı olan kişinin kimliğini bilmemektedir.

Bu talihsiz Japonların kayıtları çok gizlidir ve sadece ilgili devlet biriminde saklıdır. Bu birimdeki kuryeler, ölüm vakti gelen gençlerin ölümünden 24 saat önce onlara elden İKİGAMİ denilen ölüm bildirim kartını / kimliğini verirler. Bu kartta 24 saat içinde ölecek olan gencin kimlik bilgileri, fotoğrafı ve öleceği gün ve saat yazılıdır.

Düşünsenize, kapınızı bir devlet görevlisi çalıyor ve size 24 saat sonra öleceğinizin nişanesi olarak İkigami’nizi veriyor. O andan itibaren ne yaparsınız, ne düşünürsünüz, bu hakikatle nasıl başa çıkarsınız. Üstad mangakalardan Motoo Mase tarafından yazılıp çizilen seri Japonya’da Shogakukan Yayınevi tarafından Ağustos 2005 – Mart 2012 periyodunda basıldı.

Yukarıda da işaret ettiğim üzere, distopik - psikolojik - gerilim türünün üstün bir örneği olan seriyi meraklısı kaçırmamasın derim.

İyi okumalar dilerim değerli kitapseverler...

Antalya'nın Yaşayan Hafızası Hüseyin Çimrin

“Tarihsel Bellek Yalnızca Bana Ait Değil Artık.”

Antalya denince akla gelen ilk isimlerden biridir Hüseyin Çimrin.

Kent belleğinin canlı bir temsilcisi, rehber, araştırmacı bir yazar, titiz bir tarih arşivcisi... Antsanat Dergisi olarak arşivciliğe nasıl başladığı ve yakın zamanda yayımladığı Antalya Kent Sözlüğü ve Antalya Kent Kronolojisi kitapları üzerine kendisiyle özel bir söyleşi gerçekleştirdik. Samimi anlatımı ve titiz çalışmalarıyla Antalya'nın geçmişine uzanan bu yolculukta bize eşlik etmeyi kabul ettiği için kendisine teşekkür ediyoruz.

Oya
DURAN

Bilgi birikiminiz, sahadaki deneyiminiz ve yayımladığınız eserlerle sadece bir rehber değil, Antalya'nın kültürel belleğini kayıt altına alan bir araştırmacınız. Yayımladığınız onlarca kaynak eserle Antalya'nın sosyo-kültürel birikimini yazılı hafızaya taşıdınız. Peki, bu merak ne zaman ve nasıl başladı?

Okuma ve yazı yazma merakım, daha ilkokul yıllarımda başladığını söyleyebilirim. O yıllarda çocukların okuyabileceği kitaplar da çok azdı, Kitapevleri de. Okul kitapları satan kırtasiye dükkânlarını saymazsak, 1950'li yılların başında Antalya'da Kalekapısı denilen yerde Dilek, Hükümet Caddesi'nde (bugün adı 1. Sokak) Keskin adlarında sadece iki kitapevi vardı. Kitapevi vardı da, bizlerde para mı vardı sanki? Çocuklara harçlık, ancak okul günleri verilirdi. O da bir simit parası, 5 kuruş veya 10 kuruş. Diğer günler çocuklar bütün çocuklar sokak-

ta oyunda olduklarından, sokaktan geçen satıcılardan çocuklarına elmalı şeker, dondurma gibi şeyleri anneler satın alırdı. Aileler genellikle okul dışı kitapları okumaya izin vermezlerdi. Kitaplar aileden gizlice ve genellikle okul kitabı arasına yerleştirilerek ders çalışılıyor görünümü verilerek okunmaya çalışılırdı. Azizi Nesin'in kolay okunan ve kolay anlaşılan kitaplarına bayılırdık. Okurken dayanamaz gülmek için kendimizi zor tutardık. Diğer anneleri bilemem ama benim annem çok kızar, bazen de sopayla döverdi. Okumayı seven arkadaşlar arasında satın alınan ikinci el bir kitap, elden ele dolaşırdı. Gruptan biri okul harçlığından biriktirdiği parayla bir kitap satın aldığı anda, artık o kitap arkadaşlar arasında dolaşıma girerdi. Halen aklımda kalan kitaplar arasında Robert Louis Stevenson'nun Define Adası, Mahmut Makal'ın “Bizim Köy”, Refik Halit Ka-

ray'ın "İki bin Yılın Sevgilisi", bir de yazarını hatırlayamadığım "İstanbul'dan Amsterdam'a Bir Şileple Yolculuk".

Hatta "Define Adası" kitabından esinlenerek bir uzun hikâye yazmaya kalkışmış, ancak ilk 20 sayfa sonunda pes etmiş, bana daha kolay gelen Okulum Dumlupınar ve Antalya'nın güzelliğine dair şiir yazmaya başlamıştım. Başöğretmenimiz hafta sonu bayrak Töreni sırasında bütün okul çocukları önünde bana bu şiirleri okuturdu.

Kitapları evde annelerimiz okumamıza izin vermezler; "yalnız dersinize çalışın" derlerdi. O zamanlar genelde çocukların evlerde kendilerine ait bir odaları bile yoktu. Yatma zamanı geldiğinde, yüklükten, yatak, yorgan ve yastıklar indirilip odanın ortasına serilir, çocuklar yan yana birlikte bu yataklara sıralanarak uyurlardı. Sabah gün ağardı mı, çocuklar zorla uyandırılır, yataklar, yorganlar yüklükte yerlerini aldıklarında, çocukların yatak odası, tekrar oturma odasına dönüşürdü.

Sonra turistlerle tanışma serüveniniz başladı. Antalya'ya gelen Alman Turistlere olan ilgi ve merakım, ortaokulun ilk yılında başladı. Karalioğlu Parkı biz Yenikapı Semti çocuklarının oyun alanı idi. Bir gün bu parktaki bir bankta yalnız başına oturan ve kitap okuyan yaşlı bir Alman bayan gördüm. Yanına yaklaşıp, okulda Almanca dersinde öğrendiğim birkaç kelime ile "Siz Alman mısınız/" diye sordum. "Evet" dedi ve benim yanına oturmamı işaret

etti. Almanca kitabımda derste öğrendiğimiz hikâyeden aklımda kalan cümleleri söylemeye çalıştım. Çok hoşuna gitti. Sonra Almanca kelimeleri ezberlemek için cebimdeki bir yüzüne Almanca, bir yüzüne Türkçesini yazdığım minik kartonları ona gösterdim. Müthiş hoşuna gitmişti. Adresimi aldı. Almanya'dan nasıl bir hediye istediğimi sordu. Bir çocukta gördüğüm ağız armonikası (mızıka) ilk aklıma gelen oldu.

Bir süre sonra postadan Almanca Öğrenme Kitabı ile bir mızıka geldi. Birkaç yıl bu yaşlı bayanla mektuplaştık. Mektubu yazarken, sözlüğe bakıyor, böylece yeni yeni Almanca kelimeler öğreniyordum.

Bütün bu mektuplaşmalar şehrimize gelen turistlerle de konuşmak için bana cesaret verdi.

12 yaşındaydım. Onlara Rehberlik yapmaya çalışıyordum. Bazıları tarihi yerleri görmek istiyorlardı. "İsterseniz ben size refakat eder, tercümanlığınızı yaparım" diyordum. Seve-

rek bunu kabul ediyorlardı. Benim bu antik kentler hakkında bir kelime olsun bilgim yoktu. Bunu öğrenecek bir kitap da yoktu. Ben gezdirdiğim turistleri izlerdim. Onların konuşmalarından bir yerin agora, diğer bir yerin Bazilika olduğunu öğrenirdim. Bunları aklımda tutar, sonra da Yenikapı'daki Halkevindeki kütüphaneye gider, bunların ne anlama geldiğini öğrenmeye çalışırdım.

Kütüphane Müdürü ve Kütüphanenin Kurucusu olan, Antalya "üstat" lakaplı Sıtkı Tekeli Bey bana Yunan ve Roma Sanatı'na dair bir kitap gösterdi. Antik şehirdeki binaların nasıl isimlendirildiklerini ve ne gibi işlevleri olduğunu o

kitaptan öğrendim. Sütunlu caddeleri, arkasındaki dükkânları ve işlevlerini öğrendim böylece. Zamanla öğrenmem gereken daha çok şeyin olduğunun farkına vardım. Turist yerde bir otu gösterip “Bu Nedir?” diye soruyordu. Ben kırsalda hiç yaşamadım ki, nereden bileyim? Bazen mayıs içinde dağlarda çiçek açmış maki topluğunu “Aaa, Ginster” deyip arkadaşlarına gösteriyordu. Tekrar Antalya döndüğümde ilk işim Almanca sözlükte bu kelimeyi bulmak oluyordu. “Ginster”, Türkçe’de “Katır Tırnağı” imiş. İzleyen günlerde tekrar oralardan geçerken, yeni turist müşterilerime öğrendiğimi “Aaa. Ginster” deyip hava atıyordum. Sonra Alman turistlerden bitki tanıtıcı göndermelerini rica ediyordum. Yani ben rehberlik yapmaya çalışırken, hiçbir bilgiyi önümde bulmadım. Kelime kelime, cümle cümle öğrenmek zorunda kaldım. 1963 yılında Antalya’da Turizm ve

Tanıtma Bakanlığı’nın Bölge Müdürlüğü kuruldu. Çok iyi derecede Almanca dilini bildiğim için bu Bölge Müdürlüğü’nün Turizm Danışma Bürosuna Tercüman- Rehber olarak atamak istediler. Ancak henüz memurluk olabilecek yaşta değildim. Bunun için yedi ay beklendikten sonra beni bu göreve atadılar.

Rehberlik belgenizi de 18 yaşında mı aldınız?

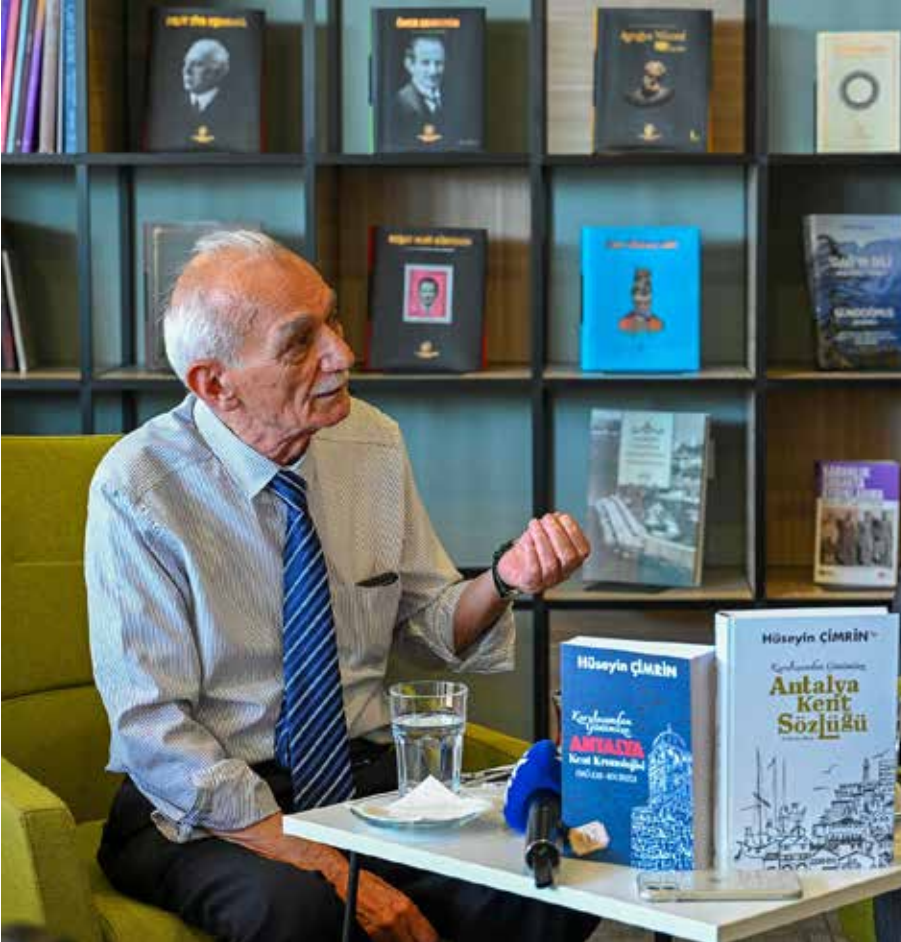
Hayır, ilk Rehberlik Belgemi 1959 yılında 14 yaşında Antalya Belediyesi ile Antalya’yı Tanıtma ve Turizm Derneği’nin birlikte yaptığı kurslar sonucunda aldım.

İlk kitabınızı ne zaman yayınladınız?

1 Eylül 1964 günü Turizm Danışma Bürosunda çalışmaya başladım. Orada çalışırken birçok yerli turist Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Türkçe broşür yayınlamadığından yakınırıldılar.

“Antalya’yı tanımak için illa yabancı dil mi bilmek gerekiyor?”; hatta zaman zaman da “Keşke şöyle Antalya’yı tanıtan Türkçe küçük bir kitapçık olsaydı tek parasını verip alabilseydik” derlerdi.

Düşündüm. Turist buraya geliyor. Gezip, görüp buralar hakkında bilgi edinmek istiyor. 18 yaşındaydım. Turist rehberliği deneyiminden doğan, turistlerin bilgi taleplerine yanıt olarak yazılmış, Antalya’yı hem tarihi hem turistik açıdan tanıtan ilk çalışmam oldu. Yayınlamak için zamanım olmadı. Turizm ve Tanıtma Bakanlığında yapılan üç etaplı Almanca sınavı sonucu birinci gelmem nedeniyle 1965 yılının Ekim ayı başında, Turizm Stajı yapmak

üzere bir yıllığına Almanya'ya gönderildim. Almanya'dan dönüşten bir ay sonra 1966 yılının Kasım ayı sonunda iki yıllık askerlik görevim başlamıştı. İlk kitabımın yayınlanması ancak 1972 yılının Ağustos ayında mümkün olabildi.

12 yaşında başlayan tarihi merakımız, zamanla yazılı kaynakların eksikliğine karşı bireysel bir arşiv yaratma çabasına dönüşmüş, 18 yaşında yazdığımız ilk kitapla bu yolculuk resmiyet kazanmış. O günden bugüne yayımlanmış pek çok eseriniz var. Biz bugün önümüzdeki günlerde yayımlanan iki kitabınıza yoğunlaşmak istedik. Antalya Kent Sözlüğü ve Antalya Kent Kronolojisi. Bu kitapları yazma fikri nasıl doğdu? Yazım süreci nasıl başladı?

Aslında uzun zamandır aklımda olan şeylerdi. Zira arkadaşlarım olsun, tez yazan öğrenciler olsun; gün geçmiyor ki, telefonla ya da kısa mesajlarla bana Antalya'nın eski bir semtini, artık yerinde olmayan bir binayı, bir köprüyü ya da bir kişiyi sormasınlar. Artık Antalya'da bir misyon yüklenmişim. Bu sorulara tümenden cevap verebilecek bir kitap tasarlama düşüncem vardı. Corona19 pandemisi ile doğdu. Yaşakların başladığı gün, yani 16 Mart 2020'de Antalya Kent Sözlüğünü yazmaya başladım. Bilgi zaten hazırды. Bugüne kadar Antalya hakkında onlarca kitap yazmıştım. Bu kitapların hepsini önüme yığıp, önce sözlükte yer alabilecek sözcüklerin bir listesini çıkardım.

Kaynak olarak sadece kendi kitaplarınızı mı kullandınız? Nasıl bir yöntem izlediniz?

Yalnızca kendi kitaplarım değil; sosyal medya-

da bana daha önce yöneltilen soruları ve verdiğim cevapları da taradım. Bugüne dek sorulmamış olan ama belki bir gün gerekebilir dediğim maddeleri de listeye ekledim. Böylece Antalya Kent Sözlüğü zihnimde şekillenmeye başladı. Ayrıca her gün ortalama 6-7 saat yazıyordum. Yazarken ya da hiç ummadığım bir anda aklıma bir sözcük daha geliyor, onu önceden hazırladığım listeye ekliyordum.

Antalya Kent Sözlüğü'nde yalnızca merkez ilçelere yer vermenizin sebebi nedir?

Antalya artık benim her zaman anlattığım küçücük, 50 bin nüfuslu bir kıyı kasabası değildi. Antalya da benim gibi büyüüp serpilmiş, yaklaşık 2,5 milyon nüfusuyla beş merkez ilçeli bir büyükşehir olmuştu. Bu nedenle, Antalya'nın toplam 19 ilçesi içinden Muratpaşa, Kepez, Konyaaltı, Aksu ve Döşemealtı'nı bu kitabın inceleme alanı olarak belirledim. Bu ilçeler hakkında da az çok bir birikimim vardı.

Kitap tamamen sizin bireysel emeğinizle hazırlanmış. Neden böyle bir yol seçtiniz?

Bu tür bir çalışmanın aslında bir 'Araştırmacılar Kurulu' tarafından ele alınıp yazılması çok daha ideal olurdu. Daha önce, Antalya'yı kapsayan bir "Antalya Ansiklopedisi" hazırlanması hayalim vardı. Bu konuda bir yazı kurulu oluşturmaya çalıştım. Ama olmadı, olamadı. Çünkü başvurduğum kişiler, "bundan kaç para kazanacağız" hesabındaydılar. Hâlbuki benim bir editörüm bile hiç olmadı. Bugüne kadar yazdığım her kitabımı bilgisayarda zevkime göre dizayn ediyor, uygun düşen yerlere konuyla

ilgili fotoğraflar ekliyorum. Sonunda da bir yazar için en zor iş olan kitabın editörlüğünü yapmaya çalışıyorum.

Yayın sürecinde başka kim-selerden destek alıyor mu-sunuz?

Hayır. Kitaplarım, hiçbir ara müdahale görmeden, direkt mutfaktan matbaa aracılığıyla okuyuculara ulaşıyor. Bu teknolojide “matbaa hatası” diye bir durum söz konusu bile değil. Varsa, hepsi benim hatamdır. Hoşgörünüze talibim.

Kentin belleğiyle ilgili bir başka kitabınız olan “Antalya Kent Kronolojisi” nasıl ortaya çıktı?

Temmuz 2002’de yayımlanan “Bir Zamanlar Antalya” kitabım, Antalya’da öyle bir nostalji havası yarattı ki, birçok kişi ve kurum eski Antalya fotoğrafları toplamaya, sergilemeye başladı. Ancak, son yıllarda bu fotoğraflardaki mekânların ve olayların tarihlendirilmesinde çıkan karışıklıklar, bu kitabın hazırlanmasını hızlandırdı. Eski fotoğraflardaki önemli binaların yapılış ve yıkılış tarihlerini tek tek saptayıp kronolojik yöntemle sıralamaya başladım. Bu olaylara Antalya Altın Portakal Film Festivali’nde ödül alan sanatçılar gibi etkinlikleri de ekledim. Böylece yalnızca kendim için hazırladığım bilgiler, artık benim olmaktan çıkıp bir kentin tarihsel belleği haline geldi. Kentimiz tarihini ilgilendiren tüm bu bilgileri; konuya ilgi duyan okurlarımla özellikle bu tür bilgilere her zaman gereksinim duyan araştırmacı arkadaşlarımla paylaşmak isteğimin sonucunda “Antalya Kent Kronolojisi” ortaya çıktı.

Kitap üzerine nasıl geri dönüşler aldınız?

İlk baskının çıktığı günlerde, Antalya Kent Mü-

zesi kuruluş çalışmaları için kentte bulunan Tarih Vakfı Yönetim Kurulu üyelerine birer adet imzalayıp vermiştim. Ertesi gün bana şunu söylediler: “Hüseyin Bey, Siz ne yapmışsınız öyle? Dünyada hemen hemen her konunun bir kronolojisi vardır; fakat bir kentin kronolojisine bugüne kadar hiç rastlamadık. Siz bir ilki başarmışsınız.” Ben de onlara esprili bir dille, “Vallahi ben bunu bilmiyordum. Demek ki hiç bilmeden yapmışım. Çok özür dilerim.” dedim.

Peki, bugüne dönüp baktığımızda ne hissediyorsunuz?

Benim için önemli olan eksik olanı tamamlamak, bilinmeyenleri araştırmaktı. Her şey böyle başladı. Bugün dönüp baktığımda, tüm bu çabanın Antalya’ya dair kalıcı bir hafıza bıraktığını görmek beni mutlu ediyor.

12 yaşında başlayan bir rehberlik serüveni, 18 yaşında yazılan ilk kitap, Almanya’da şekillenen dil becerileri ve Antalya sokaklarında büyüyen bir belleğin izini sürdük bu sohbetle. Hüseyin Çimrin’in anlatımı, yalnızca geçmiş değil, geleceğe bırakılan kültürel bir mirası da gözler önüne seriyor. Kişisel merakın nasıl yıllar içinde sistemli bir arşive dönüştüğünü; eksik olanı ararken nasıl kalıcı eserler bırakıldığını ve bir şehri sevmenin bazen onu belgelemek anlamına geldiğini gösteriyor. Hüseyin Çimrin’e bu kıymetli hafızayı nesilden nesile aktardığı için bir kez daha teşekkür ediyoruz.

antsanat

Attilâ İlhan 100 Yaşında Parola Vatan, İşareti Namus

“Attilâ İlhan sadece bir şair değildi. O kanla, irfanla, devrimle kurulan Cumhuriyet’in ne pahasına kurulduğunu bilen bir aydıncı. “Bana ne gerek sütlü börek” diyerek senaryolar, romanlar yazarak “iç bade güzel sev var ise akli şuurun, dünya var imiş yoğ imiş ne umurun” diye bir hayat sürebilirdi. Ancak, iskele sancak, o cumhuriyetin bir evladı olarak bütün birikimini toplumu aydınlatmak, onu sebep-sonuç ilişkisi bağlamında düşünerek olguları analiz etmesi için harcadı ömrünü.”

Gazanfer
ERYÜKSEL

12 Eylül 1980 kanla, irfanla, devrimle kurulan cumhuriyetin en derin kırılma noktasıdır. O tarihten sonra hiçbir şey eskisi olmamıştır. Bugün yaşadığımız sorunların sıçrama tahtasıdır 12 Eylül darbesi. Darbe sonrası bir gazetede açık imzamlı yazı yazsam da olanların bana teğet geçmesi ile 1981’e atladık. Akıl, bu sözlükte durduğu gibi değil ki kâfir. İnsanlar her zaman gittikleri kahvehanelere bile gitmez, gidemez olmuşlardı. Eski arkadaşlardan gözaltına alınanlar dışındakileri de göremez olmuştum. Aklıma gelen, biz yenilmişti ve oturup her şeyi yeniden konuşup ayağa kalkmamız gerektiği idi. İşte bu düşünceyle sokakta tesadüfen gördüğüm ve fraksiyon farkını da gözetmeden “Yahu arkadaş biz yenildik. Gelin oturalım her şeyi konuşalım, nerede hata yaptık, ayağa kalkmamız lazım” demeye başladım. Gel gör ki oturup konuşmak ne kelime, beni sokakta görenler görmezden gelmeye, yollarını değiştirmeye başladılar. Can sıkıntım tepemi aştı gitti.

Dedim ya artık hiçbir şey eskisi gibi değildi ve hayat bunu bana kendi diliyle söylüyordu.

Bir akşam eski bir arkadaşla rakı içerken tepemi aşan sıkıntımı anlattım. O da “Sen Attilâ İlhan okusana” dedi. Ben de “Okumaz olur muyum” der demez “Şiirlerini değil, düz yazılarını oku. Onun bir hangi dizisi var onunla başla” dedi. O yıllarda Attilâ İlhan’ın Hangi Sol, Hangi Sağ, Hangi Batı, Hangi Seks adlarını taşıyan kitapları vardı. Ertesi gün dördünü de alıp okumaya başladım. Artık gazetelerdeki yazılarını, televizyondaki programlarını da takip etmeye başlayacaktım. Elbette romanlarını...

Ters kaynamış kemikleri kırıp yeniden kaynatmak... Attilâ İlhan okurken beni en çok şaşırtan şey sözü her vesileyle konuyu Atatürk’e ve milli mücadeleye bağlamasıydı. Bu birinci şoktu. Altyazı geçip duruyordu zihnimden, “Yahu bu Attilâ İlhan solcu değil mi?”

Çünkü 1980 öncesi biz es kaza Atatürk adı geçtiğinde “O burjuva devrimcisi, biz sosyalist

devrim yapacağız” der sayfayı çevirirdik. Milli bayramlarla da yakın uzak bir ilişkimiz yoktu. Varsa 1 Mayıs, yoksa 1 Mayıs...

Ezber bozmanın derin acısıydı bu.

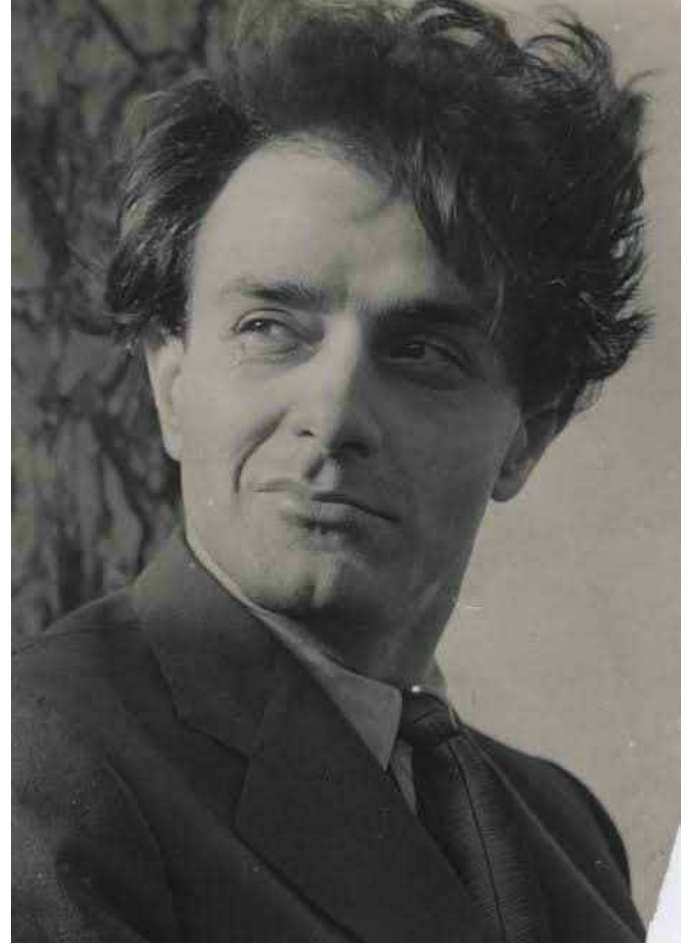
Attilâ İlhan okudukça “sol” nedir, “sağ” nedir, “batı” nedir sorularının cevapları ezberlerime uymuyordu hiç.

Evet, antiemperyalist olduğumuzu söylüyorduk ama küresel çetelerin oyunu nasıl kurduğunun farkında olmamanın trajedisini yaşadığımızı Attilâ İlhan sayesinde kavramaya başlamıştım. Olguları sebep-sonuç ilişkisi bağlamında analiz etmeyi öğretiyordu. Bizim yıllarca “Somut şartların somut tahlili” deyip de bir türlü yapamadığımızı yakın tarihimizden örneklerle öğretiyordu bize. Hem de salt siyasette değil, sanatta da sentezi nasıl yapacağımızın da şifrelerini anlatıyordu.

Devrimlerin, bizim sosyalist dediğimiz devrimin, nasıl birbirinin içinden geçerek geline süreçler olduğunu onun sayesinde öğrendim. Türk devrim süreci Jön Türklerle başlamış, İkinci Meşrutiyet İttihat Terakki ile devam etmiş ve o süreçten öğrenip de o hataları yapmayan siyasi kadrolar Mustafa Kemal Paşa önderliğinde emperyalizme tarihindeki ilk yenilgisini tattırmıştı.

Okudukça Mustafa Kemal Paşa’ya diktatör, despot, jakoben diyenlerin, özellikle ikinci cumhuriyetçi olduklarını söyleyenler, siyasal İslamcılar, etnik temelde bölücülerin Attilâ İlhan düşmanlığını anlamaya başlamıştım. Onu görmezden gelmelerinin temelinde yatan ana sebep sömürge aydını olarak emperyalizm tarafından devşirilmiş olmalarıydı. Onların etrafında da öğretilmiş çaresizlikten muzdarip algı engelli kalabalıklar oluşmuştu.

Attilâ İlhan sadece bir şair değildi. O kanla, ırfanla, devrimle kurulan Cumhuriyet’in ne pahasına kurulduğunu bilen bir aydıydı. “Bana ne gerek sütlü börek” diyerek senaryolar, romanlar yazarak “iç bade güzel sev var ise aklı şuurun, dünya var imiş yoğ imiş ne umurun”

diye bir hayat sürebilirdi. Ancak, iskele sancak, o cumhuriyetin bir evladı olarak bütün birikimini toplumu aydınlatmak, onu sebep-sonuç ilişkisi bağlamında düşünerek olguları analiz etmesi için harcadı ömrünü.

Hep söylerim ve yazarım ya zanaatta usta çırağını seçer, sanatta ise çırak ustasını, diye. 1980 sonrası Attilâ İlhan sadece sanatta değil, Türkiye’yi ve dünyayı anlamamda ustam oldu. Bugün yazarak, olguları ister sanatta ister siyasette analiz edebiliyorsam bunda ustamın payı çoktur. Onun herkese açık büfe olan ikramından faydalananlar bugün cumhuriyetin kazanımlarının savunucusu oluyorlar. Onu görmezden gelenler ise emperyalizmin devşirmesi sömürge aydınları olarak tarihin çöplüğüne gitmek için gün sayıyorlar.

Attilâ İlhan bir sosyalist ve bir Kemalist’ti. O, “Bir sosyalistin, Marksizm yöntemini ken-

di ulusal koşullarına uygulayarak çıkaracağı yorumlar önemlidir. Sağdan soldan alacağı bilgilerle bu iş olmaz. Halkının kabul edeceği formülü bulması lazım. Her ulus, kendi sosyalizmini üretmek zorunda. Sonra, sosyalizmler arasında bir anlaşmaya, belki uluslararası bir sosyalizme gidilebilir” diyor ve ekliyordu: “Üreticilerin özgür ve eşit ortaklığı esasına bağlı bir sosyalizm zorunludur. Bu sosyalizm insancıl ve özgürlükçü olacaktır.” (İlhan, A., 1970. Hangi Sol (Anılar ve Acılar) Varlık Yayınları.)

Attilâ İlhan, öz olarak bunları ifade ettiği “Hangi Sol” kitabından sonra, Sovyet ve Çin yanlısı sosyalist yaklaşımlar tarafından yoğun eleştiriye uğrasa da zaman, Attilâ İlhan’ı haklı çıkarmıştır.

İlhan; “sosyalizm için, işçi sınıfıyla, emeği ile geçinenlerle irtibat kurmak gerekiyor, fakat şu anda, en önemlisi Kemalist Devrimin ana ilkelere sahip çıkan herkesle işbirliği yapıp, tam bağımsızlığı kazanmak zorunluluğu vardır. Birinci iş bu” diyor ve ekliyordu:

“Şimdi çok net olan hâkim çelişkinin ne olduğudur. Hâkim çelişki, mazlumlarla zalimler arasında yani, emperyalizmin ezdiği halklar ile emperyalistler arasındadır. Şu anda, toplumsal anlamda çelişki proletarya ile burjuvazi arasında değildir. Neden değildir? Batılı proletarya, Batılı burjuvazi ile işbirliği yaparak, doğu halklarını soyuyor. Soygundan, Batılı işçi de kazanıyor. Hâkim çelişki bu olunca, nerede olacağız, çok belli. Kemalist’i de sosyalisti de liberali de Türkçüsü de burada olmak zorunda.” (İlhan, A., 2001. Vatan ve Namus, İleri, Sayı 2, Ocak-Şubat.)

Ezcümle emperyalizme karşı birleşik cephenin önem ve değerini söylüyordu.

Attilâ İlhan’ın sosyalistliği kadar, son yıllarda özellikle kitleler önünde daha etkin bir şekilde ortaya çıkan kimliği de Kemalizm’in ortak paydası olan “Antiemperyalist kimliği”dir. Emperyalizme karşı tavrının ideolojik temeli; Mustafa Kemal Atatürk ve Mirseyit Sultan Galiyev...

Galiyev hakkında Attilâ İlhan “Galiyev, Marksizm ile ulusallığı bağdaştıran Türk asıllı bir Sovyet devrimcisi” olduğunu söylemektedir. (İlhan, A., 2000. Sultan Galiyev Avrasya’da Dolaşan Hayalet, Cumhuriyet Söyleşileri, Bilgi Yayınevi.) Galiyev’in, “...Batı proletaryasından hayır yoktur. Devrim mutlaka, mazlum ülkelerden, yani yarı sömürge ya da sömürge durumuna indirgenmiş doğu ülkelerinden gelecektir” şeklinde öngörüsü olduğu bir gerçekliktir. (Kakınç, Halit., 2004. Sultan Galiyev ve Milli Komünizm, Bulut Yayınları. Kakınç, Halit, 2004. Destansı Kuramcı Sultan Galiyev (Korumlu Külliyyat), Bulut Yayınları.)

Şimdi bir de Mustafa Kemal Atatürk’ün şu ifadesine bakalım: “...Şark’tan, şimdi doğacak olan güneşe bakınız. Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün şark milletlerinin de uyanışlarını öyle görüyorum. İstiklal ve hürriyetine kavuşacak olan çok kardeş millet vardır.” Galiyev’in dediklerinin şairane bir ifadesidir sanki bu sözler.

20. yüzyılın tarihinde bir ufuk turu yaparsak bu gerçeğin yüzyılı olduğunu görürüz. Çin, Hindistan, Vietnam, Küba, Cezayir, Tunus bu bağlamda, az gelişmişlerin emperyalizme karşı verdikleri kurtuluş savaşlarından sonra ortaya çıkmadılar mı?

Attilâ İlhan bir devrimciydi. Ancak, Kemalizm’i yorumlaması ve algılaması da oldukça farklıdır. Burada, Atatürkçülüğü, Tanzimat ilericiliğinin bir devamı niteliğinde gören Batıcılara karşı çıktığı ve Atatürk’ün Batıcı değil, çağdaşıktan yana olduğunu hep söylemiştir. (İlhan, A., 1995. Hangi Atatürk (Anılar ve Acılar) Bilgi Yayınevi.) Batılaşıma yaklaşımını, Avrupa merkezli bir ırkçılık olarak görmüştür. Bu anlamda, Batıya bakış açısının nasıl olması gerektiğini sorgulayarak, Batıya akıl ile bakılmasını önermiştir ve “... Batıda evrensel olan yöntemdir; Yöntem, bilim demektir, bilimsel düşünce demektir. Bilimin, doğulusu ve batıllısı olmaz” demektedir.

(İlhan, A., 1995. Hangi Laiklik “Anılar ve Acılar” Bilgi Yayınevi.)

Attilâ İlhan, bir Doğulu Aydın olduğunu söyledi. Bununla birlikte, doğulu olmayı geleneksel ümmet kültürüne sahip çıkmak olarak algılamayıp, Selçuklu ve Osmanlı kültürünün üstüne inşa edilen laik ve demokratik ulusal bileşimi öngörmüştür. Bu anlamda İslamcı tarikatlar karşı çıktığı gibi, emperyalizmin ve Hristiyanlığın köprübaşları olarak kabul ettiği yabancı okullarına ve misyonerlik çalışmalarına karşı çıkmıştır. Buna koşturarak, Atatürkçülüğü laiklik ile sınırlamaya çalışan, işbirlikçi, laik ve bürokratik görüşlere karşı, halkçı, devletçi ve devrimci özü ortaya çıkaran Atatürkçülüğü savunmuştur.

Attilâ İlhan; “... Çağdaş ve ulusal olabilmek, ıslahatçı değil, inkılapçı olabilmek demektir. Yani milletin, çağdaş kültür sentezini, ulusallığında üretebilmek, üstelik yalnız ve sadece kendi gücüne güvenerek yapmak” özetle O “Alaf-rangalık ya da alaturkalık yerine, çağdaşlık ve ulusallık” demektedir. (İlhan, A., 1995. Hangi Laiklik (Anılar ve Acılar) Bilgi Yayınevi.)

İlhan, burada aydın kimliğini de sorgular. O’na göre, “...Çağdaş aydınının birinci görevi, sağdaki soldaki müminlere karşı sağlıklı kuşkunun, yani aklın soru işaretlerini sorgulamak! Bunu yapmadı mı, ister solun en ileri ucunda olduğunu söylesin, az gelişmişlikte patinaj yapıyor demektir. Çünkü ilerici, bir inanç işi değil, bilinç işidir. Yani yöntemdir.”

Attilâ İlhan, geçmişte Türkiye’de sol ve sağdaki kimi aydın geçinenlerin iki puttan -Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği- birine iman ettiklerini anlatır, Sovyetler Birliği’ne iman eden kimilerinin ise bugün saf değiştirerek Batıya iman ettiğini “Dönek Bereketi”nde anlatır. (İlhan, A., 2002. Dönek Bereketi, Cumhuriyet Söyleşileri, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.) O, Batıcı Aydın tipinin kökenini, Tanzimat ilericiliği ile eşdeğer tuttuğu İnönü döneminde uygulanan “eğitim politikalarına” bağlamaktadır.

İnönü’nün Atatürk’ün yaratma çabası içinde olduğu ulusal kültür arayışından uzaklaştığını belirtir ve şöyle der “... 1940’ta Yunan-Latin tabanına dönülmüştür. Bunun Tanzimatçılık demek olduğu çok güzel gizlendi, büyük bir ilerici gibi sunuldu ve 1941’den itibaren de milli eğitim, milli olmaktan çıkarıldı. Aynı zamanda hem dini eğitime fırsat verildi hem yeniden sömürge okulları memleketin her tarafında pıtrak gibi bitmeye başladı. Soğuk savaş buna tüy dikti. Türkiye’nin İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra teorik olarak yalnız kalması, o zaman-kileri dehşete düşürdüğü için kendilerini büsbütün Anglo-Saksonların kucağına attılar. Ne oldu? Türkiye, 1960’lara doğru tekrar eskiden olduğu gibi komprador tipli aydın, komprador tipli tüccar, komprador tipli sanayici yetiştirmeye başlamıştır.”

Attilâ İlhan, komprador tipi aydın yetiştirmeyi önlemek için, ulusallığını kaybetmiş eğitim ve öğretimin, yeniden ulusallaşması gerektiğini öngörür ve “...İlk önce ecnebi okullarının ortadan kaldırılması lazım. Yabancı dilde eğitim yapan devlet okullarının da kapatılması lazım. Yabancı dil öğretsinler ama başka yollarla öğretsinler” der. (İlhan, A., 2002. Uşaklığın Zirvesindeki Komprador Aydınlar, İleri, Sayı 9, Mart-Nisan.)

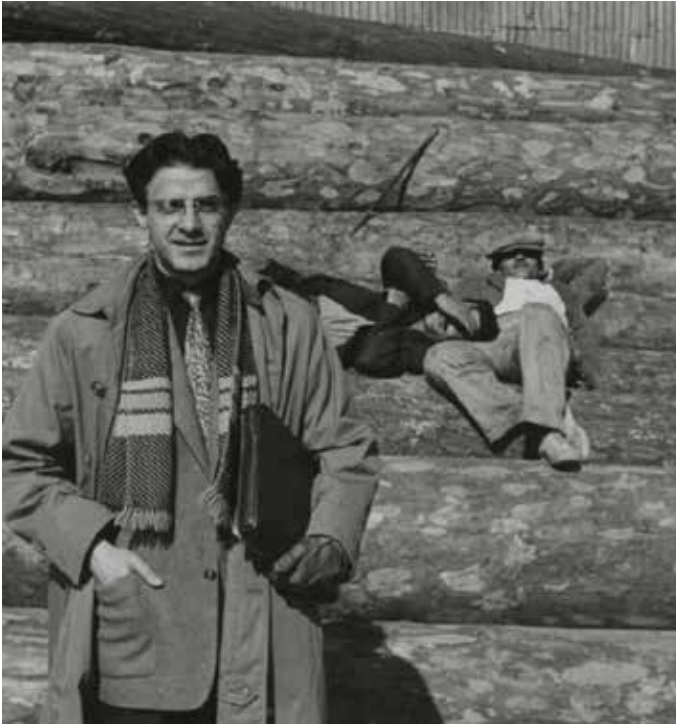
O, komprador kültürün komprador ekonomiden kaynaklandığını dile getiren bir diyalektik ustasıydı... “... Türkiye ekonomisi, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği denetimindeki Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası marifetiyle, komprador ekonomiye dönmüş durumdadır. Komprador ekonominin başını çeken de TÜSİAD’dır” der ve ekler:

“...AB ile Gümrük Birliği kurma rezaletini mutlaka ortadan kaldırmamız lazım. Bu anlaşmanın 1838’de İngilizlerle yaptığımız Ticaret Antlaşması ile arasında hiçbir fark yok. AB’ye karşı ticari ve iktisadi alanda tedbirler almak lazım. Bizim ekonomimiz acente ekonomisi değil. Bizim ekonomimiz ulusal, kendi kendini yaratan

ekonomi. Mustafa Kemal Paşa, Etibank'ı, Sümerbank'ı ortaya çıkardı. Biz, kendi sanayimizi kuruyorduk. Şimdi o sanayiler, o fabrikalar elimizden alınıyor. ...Kompradorluk, gerçekte sömürgeleşme yolunda bir acente mantığının bir ülkenin her şeyine hâkim olmasıdır. Yani, orada ulusal hiçbir şey kalmaz. Ulusal olan her şey, ikinci plana atılır. Yabancınn değer ölçüleri hâkim olur. Sen onların acentesi olarak görev yaparsın. Edebiyattan tut politikaya, ekonomiden tut bilime kadar böyle olmuştur.” (İlhan, A., 2002. Uşaklığın Zirvesindeki Kompador Aydınlar, İleri, Sayı 9, Mart-Nisan.)

Attilâ İlhan, 20. yüzyılın başında olduğu gibi 21. yüzyılın başında yaşanan olumsuzlukların kapitalist emperyalizmden kaynaklandığını sürekli tekrarladı, yazdı ve söyledi. Bu bağlamda kaleme aldığı “Hangi Küreselleşme” kitabında şöyle der; “Küreselleşme, uluslararası büyük şirketlerin dünyayı bir güzel sömürmesi için düşünülmüş yeni bir sistemdir.” (İlhan, A., 1997. Hangi Küreselleşme, Bilgi Yayınevi.)

Küreselleşme politikaları bağlamında Batı'nın Türkiye'ye biçtiği siyasi rejimin, ılımlı İslam

olduğunu da ilk dile getiren yazar yine İlhan olmuştur. (İlhan, A., 1998. “...Bir Sap Kırmızı Karanfil”, Cumhuriyet Söyleşileri 1, Bilgi Yayınevi.)

Bu ideoloji ile Batının, feodal-ümmeet kültürünü yeniden hortlatarak, Türkiye ekonomisini daha kolay denetim altına alabilmeyi hedeflediğini belirtmiştir. “İşte, alafranga-arabesk liberallerimizin bir türlü hikmetini anlayamadıkları ılımlı İslam'a yeşil ışık düşüncesi buradan kaynaklanıyor” diye yazar. (İlhan, A., 1997. Hangi Küreselleşme, Bilgi Yayınevi.)

Attilâ İlhan, her şeyden önce söylemeye çalıştığım gibi bir sosyalist ve bir Kemalist'ti, su katılmamış bir antiemperyalistti. Bu bağlamda emperyalizmin yeni yüzü küreselleştirmeye karşı çıkmıştır. Yazı ve söyleşilerinde umudunu hiç kaybetmediğini görürüz. Emperyalizme ve onların işbirlikçilerine karşı direnmenin mümkün olabileceğini her fırsatta belirtmiştir. Bunu gerçekleştirmek için, kendini yurttaş sayan ve bu memlekette bağımsız yaşamak isteyen herkesin aynı safta olması gerektiğini bıkmadan, usanmadan dile getirmiştir.

İlhan'ın bu yaklaşımları toplumumuzda yeterli yankı buldu mu? Cenaze törenine katılan insanların sayısına ve kimliklerine bakıldığında bu yankının ortaya çıktığını rahatlıkla söyleyebiliriz. İnsanlarımız, O'nun dile getirdiği dip dalgasının bir göstergesi gibiydiler.

An geldi işte, “Parola vatan, işareti namus” diyen Attilâ İlhan da öldü. Anısına sahip çıkmak; Türkiye'ye ve Cumhuriyet'e sahip çıkmaktır görevimizdir. Bu nedenle, Attilâ İlhan yaşıyor hâlâ. Ustanın birkaç dizesiyle bitirelim yazıyı...

“Olur mu gecemi yeşile çalmak
yıldız çivilemek parmak uçlarıma
ölüm kadar çabuksa eğer yaşamak
hiç doğmamayı isterdim ama
bir kere doğmuşum ölmek yasak”

Oya
ÖZGÜR

Rende

Her eve lazım ufak tefek öteberi vardır. Yeni gelin evinde, üç beş kişi paylaşılan üniversite sığınaklarında, ilk maaşıyla taçlandırılmış evden ayrılışların sendeleyeni ilk adımlarında illa ki alınıp bir köşeye konulurlar. Varsa anneler, yoksa hazırdaki kız arkadaşlar nereden ne alınacağına yol gösterir. Evi kuran bir kadın ise bu konuda icazete hacet yoktur, onlar zaten oldum olası balıklar gibi olduğundan; diğer her şey gibi bunu da bilirler...

Zihinlerinizde anında arz-ı endam eyleyen, tuvalet fırçası, mandal, havan, cezve, süzgecin yanın-da anlatımına asıl vesile olan rendedir.

Rendenin bol bulunanı, pazar malı, hafif, alındığında pırlıl pırlıl tenekeden, tek taraflı tarazlı olur. Ucuzdur. Hep bana hep bana çalışır, gelip geçenleri keskin deliklerinin ardına hatır hutur iletir. Deliklerin açıklığı başlarda pek keskin olduğunda ilk günlerde işin ehli olmayanların parmak derilerinden ufak parçaları da diğer yana atar. Ama zamanla hem keskinliğini yitirir hem de kullanan maharet kazanır. Kenarı köşesi hafiften paslanır. Tutunduğu bacaklar eğilir. Yine de evin kurulduğu bol harcamalı zamanların orta halli bütçesinin kadri en iyi bilinenidir. Eskiyip atılanların içinde sonuna dek aslanlar gibi direnir.

Ama er ya da geç onun da vakti zamanı gelir ya ev sahibinin maaşı artmıştır ya da eve sık gelen misafir bir arkadaşın dikkatini celbetmiştir; demirbaş rende çöpe atılır, yerine dört bacağı üstüne oturan kerli ferli yenisi gelir...

Yeni rende eskisi gibi savruk çalışmıyor, ürünlerini duvarları arasında hapsediyordur. Derli toplu, senden tutumlu olmasın tutumlu bir mamuldür. Böylece sınıf atlamanın ufak sevinçlerini de havuç ile beraber salataya serpmeye vesile olur.

Bunlar da fiyat fiyat dolayısıyla çeşit çeşittir de bundan bahis aynı minvalde dolaşıp durmak olur. Burayı geçelim.

Daha kaliteli, dört yanında ne işe yarayacağı muamma, farklı farklı delikleri ile ağırlığı yerinde çelik alaşımlı rendeler yeni alındığında o denli keskindir ki, eski rendenizin ilk günlerini yad etmeye dahi dikkati elden bırakmamanız gerekir. Yumuşacık taze kaşar yerine az daha pahalısından eski kaşar almanız sonucu değiştirmez. Ama olsun. Onca para verilmiştir. Ne kadar keskin o kadar iyidir.

Kullanım kılavuzuna göre ki bunları ayrıntısı ile hatmetmek modern insana yakışandır, yeni rendelerin plastik tutamaklarını, bulaşık makinesinde yüksek ısıya maruz bırakmamalıdır. Kıymetiyle gösterilecek ihtimam doğru orantılıdır. Hem böyle yaptıkça ev sahibi ne kadar tutumlu olduğu ile de övünebilir. Rende daha çok dayanır daha uzun süre senledir...

Senledir; soğanı çinterken yapayalnız ağlayacağına çeşmeden akan suyun başında rende ile birlikte ağlamak daha pratiktir. Bir yandan da her eline aldığı anda, yan yüzündeki küçük, sevimli tırtıklarda Hint yemeklerine pek yakışan muskat cevizini rendeleyeceğin günün hayalini taşır.

Öyle ya artık dünya globaldir. Enternasyonel olmanın yolu global tatlardan geçmektedir. Hatta bir zaman sonra misafir ağırlarken sık sık yapılan İtalyan yemeklerine yaraşan parmesanı hemen sofrada rendelemeye yakışacak afilli rendelerden de edinmelidir. Ayşe hanımlarda bile vardır, öyleyse bize de lazımdır...

Yoğun iş saatlerinden koşarak eve gelen kadınlar mutfaklarına yakışacak elektrikli hızlı kesicilere tamah ettiklerinde, amaç zamandan kazanmak-

tır. Kazanılan zaman ilk hamlede çocuklar uyuduktan sonra izlenecek diziye bahşedilmiştir.

Bazen kırmızı döşenmiş mutfğa uymadığı için atılacak mor tuta-maklı rendeler, eve temizliğe gelen başka bir kadının evinde başka par-makları kanatır; çünkü aslında hala yeni, hala keskindir...Bazen de kim-selere verilemeden çekmecelerin ardına itilir.

Anneler günü, sevgililer günü gibi günler belki son model elektrikli ren-deler için icat edilmiş ismi son anda değiştirilmiştir. Aslında yalnız ka-dınların değil son model erkeklerin kız arkadaşlarını etkilemeye mutfak-ta sergileyeceği becerilere de dahil-dir. Ama hayallerde mutfak önlüğü takıp orijinal yemekler yapan, kash kollarını sergilemekten çekinmeyen adam fotoğrafında, şarap kadehi-nin yanında mizansenini bozmaktadır. İşte o yüzden işi biter bitmez Jamie Oliver'ın yaptığı gibi tezgâhın altına atılı veriliyordur.

Rendeler hakkında daha önce bir şey yazılmış mı? Bilmem ben rastla-madım henüz.

Dedemin büyük büyük dedesinin tarlaya çalışmaya gittiğinde soğanın üzerine yumruğunu vurup, ekmek arası nasıl yediğini anlattığı hikaye-lerde yoktu. Hasat zamanı çok sıcak olur, şeker, pirinç Yunan'dan kaçak gelir, incirler oldu mu soğan tahtın-dan bir süreliğine inermiş. Onlar için çok üzüldük. O zamanlar rende belki de globalizm henüz icat edil-memiş ve o yüzden de ülkemize gel-memiştir. Artık üzülmüyoruz, her evde çeşit çeşit rende var...

Ağabeyin Vincent: Renklerin ve Kırılğanlığın Sahnesi

Bir tabloya bakarken duyulan sessiz sarsıntı, bu kez sahneden yankılandı. “Ağabeyin Vincent”, Van Gogh’un yalnızlığına, kardeşi Theo’yla kurduğu derin bağa ve renklerle dolu içsel çalkantılarına genç yü-reklerin sesiyle dokundu.

Antalya’da Antalya BİLSEM’de buluşan bir grup lise öğrencisinin kaleminden çıkan bu özgün metin, yalnızca bir hayat öyküsünü değil, bir ruhun parçalanışını ve yeniden kendini yaratışını da anlatıyor. Gösteri-nin yönetmenliğini Görsel Sanatlar öğretmeni Deniz Şekerci üstlenirken, metin; daha önce hiç sahneye çıkmamış altı gencin ortak düşlerinden doğdu.

Ressamın sarılarını, mavilerini, göğe uzanan fırça darbelerini; onunla birlikte izleyicinin kalbine taşıyan bu sahne, duyguya dokunan nadir işlerden biri. Öyle ki, oyunculukta hiçbir geçmişi olmayan gençler, sahnede yalnızca bir öykü değil, bir sükût ve çılgılık ara-sındaki o ince çizgiyi de taşıdılar.

Edebî dokusuyla da dikkat çeken bu yeni yorum, yalnızca Van Gogh’a değil, ona “ağabeyin” diyen bir sevgiye, fedakârlığa ve sonsuz anlayışa da bir övgü niteliğinde. Metnin olgunlaşmasında Türkçe öğretmeni Özhan Gü-ven’in sanat danışmanlığı önemli bir rol oynadı.

“Ağabeyin Vincent”, önümüzdeki günlerde Antal-ya’daki farklı sahnelerde seyirciyle buluşmaya devam edecek. Gökyüzünün altında aykırı bir yıldız gibi par-layan bu sahne yolculuğu, gençlerin sanatla büyüme-sine tanıklık etmek isteyen herkesi bekliyor.

Özhan Güven

“Maymuncuklar Zamanında Anahtar Kalanlara”

İnsanın dünya yolculuğuna baktığımda Şamanların ilk orkestra şefi olduklarını düşünüyorum. Yönettikleri ritüel/ayin şiir, müzik ve danstan oluşmaktadır çünkü. İnsanın şeyleri anlama ve anlatma çabasının tek yumurta üçüzleri; şiir, müzik ve dans... Bu üç/üçüz ifade zaman içinde sanki kendi yollarına gitmişlerse de içinde şiir olmayan bir sanat hep eksik görünmüştür bana. Şamanlar yaşadıkları toplumun bilge kişisi ve şifacısıdır ayrıca.

Bu sebepten hekimlerin kök hücrelerinin şamanlar olduğunu düşünürüm. Kendisi de doktor olan Cenap Şehabettin’in (1870-1934) bir sözü var, “Tıbbiyeden her hey çıkar, arada da doktor çıkar.” Sevgili doktorun kadrajına şaman kültürü gitmemiş olmalı. Bunu da o dönemin pencere ve cam derecesine bağlamamız mümkün.

Hekimlerimizin musiki ve edebiyat ağırlıklı olarak sanatla uğraşmaları onların şaman kültüründen gelen bilgelikleriyle ilintilidir. İnsanı anatomik yapısından ruh dünyasına bilmeleri ise onlara bir ayrıcalık sunar, “Maymuncuklar zamanında anahtar kalanlara.” Bu ifade Psikiyatrist Dr. Oya Özgür’ün ilk öykü kitabı olan “Ötekiler”in okuru selamladığı eşik cümlesidir. Hemen her şeyin “maymuncuk” olarak görüldüğü bir çağda insana insanın kapılarını açacak anahtarlar sunuyor Oya Özgür.

Bir yıl içinde nisan ayında Ötekiler, eylül ayında ise Tren Hikâyeleri’yle aynı yılda iki kitap. Biz de Oya Özgür ile bu kitapları ve edebiyatla buluşmasını konuştuk. Umarız keyifle okusunuz.

Dolmadan taşılmaz derler. Bir yıl içinde iki öykü kitabı bu ifadenin somut işareti. Öyleyse

sorahm; Oya Özgür bu kitaplara gelirken hangi çocukluk, ilk gençlik ve gençlik duraklarından geçti? Yazıyla ve/veya sanatla buluşmanız nasıl oldu?

Merhabalar, çok doğru ifade; dolmak taşmak ile sonlanıyor. Aslında öyküleri epey önce yedi sekiz yıl önce yazdım, defalarca gözden geçirdim, çok farklı editörlerin fikirlerini aldım. İnatçı bir yanımda var sanırım kimi önerilere direndim, kimilerini değerlendirip yeni öyküler için o yolda çalıştım. Buradan onlar bilmesede bana katkıda bulunan her birine teşekkürlerimi gönderirim. Ama sonuçta yazma amacımı yalnız sözde değil de daha derinlerimde de anlamak için zaman gerekiyormuş. Mustafa Şimşek beyle ilk öykümde tanışmış sonra bağlantımızı yitirmiştik. Sonra bir baktım öykülerimi gönderdiğim Kuzey Işığı Yayınevi’nin kapısında beni karşılayan o... Öykülerime benim içtenliğimle yaklaşımı ortak çalışmamızı kolaylaştırdı. Bu güzel tesadüfle kitapların önü açıldı...

Öykülerinizi okurken bir kanı oluştu bende. Sanki bu öyküleri ses kaydedici bir cihaza anlatmışsınız da o ses kaydı çözülüp anlatı kâğıda dökülmüş. İhtimal kendi yaşanmışlıklarınızdan yola çıkarak kurguladığınız öykülerde

o dönemin, 1970’li yıllar, insan ilişkilerini ve sosyolojisini anlatan yarı drama bir belgesel seyrediyoruz sanki. Bunlar bir okuru görebildikleri. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

Evet görmeye, izlemeye dair belki çocukluktan gelen bir eğilimin sonucu sanırım bu. Karakterleri konuşturmaktan çok izlemleri ile oluşturuyor gibiyim. Bazen bu pek kabul görmüyor ama benim yaklaşımım da bu sanırım. Sonuçta hepimiz “kendimiz” olarak yazdığımızda okurun işi de kolaylaşıyor.

Ötekiler adlı kitabınızda, kasabadaki düğmecici ile bir öğretmen arasında hem var hem yok belki de halkın önyargılarıyla kurgulanmış, yorumu okura bırakan ilk öykü “Tuhaf” ile “Kıymetli” adlı son öyküyü saymazsak, yine bir okur olarak takılıp kaldım ölüm temasına. Bu konuda

neler söylemek istersiniz?

Ölüm benim yaşamımda dedemin ve kısa bir süre sonra babamın kaybı ile başkahraman oldu. Kahraman diyorum çünkü ardında annemin uzamış yas süreci ve babasız bir evde büyümenin getirdikleri, belki babamla büyüseydim yapacağım sorgulamayı çok daha önceledi, yaşlılarımdan çok daha önce varoluş ile ilgili kaygı ve sorgulamaları yapar, etrafta olup biteni bu şemsiye altında gözler oldum. Tabii ki bu da öykülerimde seziliyor.

Metnin yazımı ve/veya onun kendini yazdırması çift akıntılı bir ırmakta yolculuktur. Yaşar Kemal, “Ben romanı kafamda bitiririm, sonra yazarım” der. Aragon ise “Hiçbir zaman akışımı önceden bildiğim bir öykü yazmadım.

Yazarken bir manzaranın ya da kişilerin karakterlerini, yaşam öyküsünü, yazgısını öğrenen bir okur kimliğimdeyim” demektedir. Sizin öykü yolculuğunuz nasıl seyrediyor?

Bazen biri bazen diğeri diyebilirim. Çoğunlukla ana çatışma ve karakter oluşuyor ve bir kenara not alıyorum. Sonra bir süre kafamda altan alta olgunlaşıyor sanırım. Zaman yaratıp başına oturunca öykü kendi kendine akıp gidiyor. Hatta bazen hiç hesapta olmayan ayrıntılar da ekleniyor. Yazarken başıma gelen bu garip algıyı anlatmak zor. Sanki zihnimin içinde başka bir Oya kalemi kullananın beklentisinde olmayan küçük küçük ifadeleri kalem kullanımı da şaşırtarak akışa ekliyor. Bu çok zevk aldığım bir şey. Öyküyü ilk kez ben okuyorum gibi...

Ötekiler adlı kitabınızın son öyküsü “Kıymetli” ikinci kitabınız “Tren Hikâyeleri”ne bir köprü atıyor sanki. Peş peşe okuduğundan mı oluştu bu kanı bilemiyorum. “Tren Hikâyeleri”nde o anlatır gibi yazan söyleminiz bu kez bir yaşam felsefesiyle alaşım yapıyor. Bu değişim ve dönüşüm süreci için neler söylemek istersiniz? “Tren Hikâyeleri” okuru “Oyun” ile selamlıyor. Oyun içindeki oyunun ilk perdesi ve trende unutulmuş bir “valiz” var. Çehov bir dekorun duvarına bir tüfek asılmışsa, o mutlaka patlayacaktır” der. O valiz kitap yolculuğu sürdürükçe açılıyor mu?

Sonuçta hepsi aynı zihnin ürünü doğrudur. Ama Tren Hikayelerinin içinde ilk öyküden son öyküye dek bağlayıcı olan oyuncakçının oğlunun trende unuttuğu bavulun içindekiler var. Sihirli şeyleri dikkatli bir okuyucu hikayelerde ayrı ayrı bulacaktır. Resim hikayesinde resmi çizilen küçük kız en son farenin trenine binen tahta bacaklı yaşlı kadın. Tren hikâyeleri Ötekiler’e göre evet daha masalsi bir yolla insanı anlatma çabasında. Başka bir yol denemek istedim sanırım. Bu biraz benim yaşam anlayışım da örtüşüyor. Sanata dair her şeyi elverdikçe

denemeyi seviyorum. Yazım içindeki farklı anlatım biçimleri için de bu böyle sanki.

“Tren Hikâyeleri”nde her biri bağımsız gibi görünen öykülerde sizin kurguladığınız bir ilişki var. Okur olarak acaba bir romanın habercisi mi bu söylem?

Roman şimdilik bana çok uzak. Belki bir novella olabilir. Ayrıntılara dalmayı seviyorum. Ama roman bambaşka bir tür. Belki günün birinde onu da yapmak isteyebilirim tabii ömür yeterse ama zihin yapım öyküye daha yatkın şimdilik.

“Ötekiler” adlı ilk kitabınızın kapak çizimi de size ait. Bunu bir yere not aldık. Çizim ve edebiyat dışında müzikle de uğraştığınızı biliyorum. En azından TRT’de dinlediğim bir canlı yayındaki zarif yorumlarımız var. Girişteki uzunca sunumda şaman-hekim ilişkisini kurmanın ne denli gerçekçi olduğunu görüyorum. Çizim ve müzikle beraberliğiniz ne zaman başladı? Bu ilişki yazma sürecinizde sizi nasıl etkiliyor?

Dediğim gibi kendini gerçekleştirmenin kişinin bu dünya yüzündeki yaşamının en önemli huzur kaynağı olduğunu düşünüyorum. Sesim uygun şarkılar söylüyorum. Kırk yaşında sevgili Besim Akkuş sayesinde gitar çalmayı öğrendiğimde şarkı söylemeyi daha da sevdim. Pandemi ile çizimi deneme fırsatı da buldum, ışık ve gölgenin peşinde koşmayı hiç çizemediğim desenleri çizebildiğimi keşfettim. El işleri, yemek yapmak, bahçeyle uğraşmak dahil tüm uğraşlarıma kendimden bir şeyler eklemeyi, özgün ve estetik yanı olan üretimlerin izini sürmeyi çok seviyorum. Altmışa merdiven dayamış biri olarak tüm gençlere de tavsiye ediyorum.

Söyleşi: Gazanfer Eryüksel

antsanat

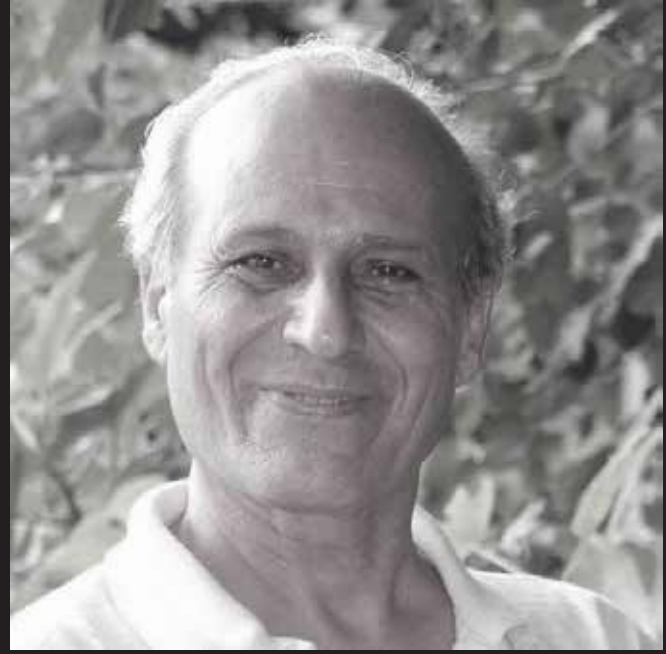

Sulu Boya: Aldora Altaylı

Ustaya Veda: Nuri Erkal

Prodüktör, şair ve yazar Mehmet Nuri Erkal, 1943 yılında Diyarbakır'ın Matrani (Kuşlukbağı) köyünde doğdu. İlkokulu burada okudu, daha sonra Dicle İlköğretmen Okulu'nu birincilikle bitirdi. 1962 yılında İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü'nden mezun oldu. Aynı yıl Antalya İmam Hatip Lisesinde öğretmenliğe başladı. Mesleğini Antalya Koleji'nde, Antalya Lisesi ve birçok ortaokulda sürdürdü. 1968 yılında askerliğini yedek subay olarak Edirne'de yaptı. Askerde iken TRT Prodüktörlük sınavlarını kazandı. 1970'te İstanbul Radyosu'nda göreve başladı. 1972 yılında Antalya Radyosu'na atanmak zorunda bırakıldı. 11 Kasım 1981'de haksız bir gerekçeyle, TRT dışına, Aydın Bölge Çalışma Müdür Yardımcılığı'na atandı. Altı ay sonra Isparta Bölge Çalışma Müdür Yardımcılığı'na, 1984'te aynı görevle Antalya'ya getirildi. 11 Kasım 1993'te Danıştay kararıyla, tüm özlük haklarını kazanarak Antalya Radyosuna yeniden atandı. Söz Yayınları Prodüktörü olarak on yıl bu görevini sürdüren Erkal, 2003 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Emekli iken TRT Antalya Radyosu'nda altı yıl "Şiirle Yaşamak" saatini hazırlayıp sundu.

Çeşitli dergilerde öyküleri, yazıları çıktı. TRT'de yüzlerce program oluşturan Erkal, 1973'te "Köy Odası" programlarıyla TDK Radyo-TV Dil Ödülü'nü, 1975'te "Çocuğun Gözüyle Büyükler" dizi programlarıyla TRT Birinciliğini, 'Çocuklar İçin' dizi yapımla ÇGD ile Vardiyahılar Derneği ödülleri; program dâhında iki kez Antalya Gazeteciler Cemiyeti Ödülü'nü, bir kez de Isparta Gazeteciler Cemiyeti Ödülünü kazandı. Ayrıca 90'ların ba-

şında KırkMerdiven Kültür ve Edebiyat Dergisi'ni çıkardı.

Yunus Nadi Köşe Yazısı yarışmasında finale kaldı. Ali Naci Karacan yarışmasında ilk on beşte yer aldı. 1972'de Varlık Eleştiri Ödülü'nü kazandı. 1975'te 170 öykücünün katıldığı Antalya Festivali Hikâye Yarışmasında "Kımlı" adlı öyküsüyle övgüye değer görüldü. Antalya'da yayımlanan Hürses gazetesinde "Mavi Göze" başlığıyla yayımlanan köşe yazıları 2012 yılında, Antalya Valiliği İl İnsan Hakları Kurulunca ödüllendirildi.

Şimdiye dek yaklaşık iki yüz sanatçıyla röportaj yaptı, söyleşiler gerçekleştirdi. 'Ozanlar ve Yazarlar' adlı dizi programları, yüz elliye yakın ozan ve yazarın bu söyleşileri henüz kitaplaşmadı. "Kımlı" adlı öyküsünü de içeren "Yerdeki Yazı" ilk öykü kitabıdır. Daha sonra şiirleri "Mavi Çığlık" adıyla yayımlandı. İkinci öykü kitabı 'Tek Kanat' adını taşıyor. En son eseri deneme, eleştiri ve güzellemeleri içeren "Ara Sözler" adıyla yayımlandı.

19 Haziran'da aramızdan ayrılan Erkal'ı, Ant-Sanat'ın ilk sayısında yer verdiğimiz KırkMerdiven'in nasıl ortaya çıktığını içeren yazısının yanı sıra, kendisini yakından tanıyan iki yazarın veda notlarıyla ve kaleme aldığı özel bir öyküsüyle anıyoruz.

Bir Dergi: Kırkmerdiven

Şimdilerde basamakları küflenmiş olabilir. Eskiden hep Kaleiçi’den Antalya İskelesine Kırkmerdiven’den inilirdi. İneler Şaban Reis’in sesini işitirdi. Şimdi bunların hiçbirisi yok. Antalya iskelesi Yat Limanı oldu. Eskinin yerinde yeller esiyor. Kaşlı Osman’ın kahvesi de kapandı.

“Yolun kıyıya düşerse bir gün
Ve maviliğini denizin seyre dalarsan
Dalgalara göğüs germiş olanları hatırla
Hatırla yüreğin sevgi dolu
Ve selamla
Çünkü onlar fırtınayla çarpıştılar
Ve yitip gitmeden dipsizliğinde
enginin
Sana liman gösterdiler uzakta”
diyor Beranje.

Kırkmerdiven, önce Serik Postası gazetesinin eki olarak yayımlandı. Yeri ışıklı olsun Ali Oğuz Kehya’nın himmetiydi bu dergi. Yunus Yaşar ile birlikte çıkardık Kırkmerdiven dergisini. Daha sonra onuncu sayı da Yunus Yaşar da ayrıldı dergiden.

Ben bu dergiyi yaşatmak zorundaydım. Kırk dördüncü sayıya dek yaşatabildik. Sahipliğini de İsmet Dikmen arkadaşım üstlendi. Dikmen’in matbaasında basılıyordu Kırkmerdiven. Dostlardan sağladığım paralarla yaşatabildim Kırkmerdiven’i.

Adnan Binyazar “Gurbetten Sılaya Mektubunda” şunları yazıyordu:

“Sevgili Erkal, ne zamandır yazıp Kırkmerdiven dolayı kutlamak istiyordum seni. İçindeki coşkuyu yakından bilenlerden biriyim. Çünkü seni kuzularla, sıpalarla sarmaş dolaş yazgı paylaştığımız günlerimizden tanırım. Hoşot’un

havasını ortak soluduk.

Kırkmerdivendeki düzeyde, dergideki özende, o yılların emeklerinin izlerini gördüm.

El kadar bir derginin bu düzeyi tutturmasında; yazısıyla, şiiriyle, dizgisi ve düzeltisiyle etkili bir görünüm kazanmasında kuşkusuz senin emeğinin etkisi büyüktür. Bu emeği alkışlıyorum.

Dergiler, artık büyük sermayenin reklam aracı oldu. Sanki insan beynini kurutmak için işbirliği yapmışlar. Oysa Türkiye’de her zaman binlerce sayfayı dolduracak düşünce birikimi vardır. Onun için Kırkmerdiven gibi, bir düzeyi

tutturan dergilere büyük saygı besliyorum” diyordu.

Kırkmerdiven dergisinde yerel yazarlarımıza çokça yer verdik. Bunun yanı sıra ülkesel yazarlarımıza da yer verdik.

Bu arada birçok şiire de yer verdik. “Beni Bir Şair Vurdu” başlığı altında sevgili Metin Demirtaş hazırlıyordu (Yeri ışıklı olsun).

“Karac’oğlan der ki bakın gelene
Ömrümün yarısı gitti talana

Sual eylen bizden evvel gelene

Kim var imiş biz burada yoğ iken” diyor Karacaoğlan.

Nuri Erkal, Eylül 2021

Antalyalı İskele

Nuri
ERKAL

İskele koyu, içine tuz katılmış büyücek bir su kabı. İçine canlılardan balık, taşıtlardan kayık salmışlar; balık altta, kayık üstte kalmış. Üç yandan karaya, ucundan maviye bağlamışlar. Üç yanı karalı, bir yanı aralı bir havuz oluvermiş.

Kaleiçi, denizden kırk metre yukarda. Kırkmerdiven'in üst basamağından bakıldığında iskele boşluğunda toprağı görmek zor. Yaşı, yüzyılları aşkın koca çınarlar, güneşi yere kondurmaz...

İskele koyu, sessizlik yatağıdır. Kentin homurtusu, uğultusu, gürültüsü yukarıda kalır. İskeleye inenler, denizle karanın burada merhabalaştığını görür. Bu sevimli koyun, insanlara sürekli çağrısı vardır: “İtişip kakışmayı bırakıp kıyıya inin, maviye gelin”. Koydan öteye bakıldığında masmavi Akdeniz ve Toroslar görülür. Körfezi çevreleyen dağlar, Tanrıya uzanan merdivenler gibidir.

Esinti yoksa, denizin yüzü kıpırtısızdır. Lodos estiğinde çıldırır suyun yüzü. Akdeniz şaha kalkar...

Güneş, Beydağlarını aşarken İskele Koyunun suları büyülenir. Yollar, İskeleye Kırkmerdiven'den, Tophane'den, Yivli Minare önünden ve Cemal Bey Yokuşu'ndan uç verir.

Kaleiçi halkının, soluk alma yeridir. Buraya

kimler inmez ki! Balıkçı ve gemiciler, Kaleiçi halkı ve öteki Antalya esnafı. Öğleden sonraları, emekli takımı sükün eder. Şaban Reis, Nuri Kaptan, Deveci Memed, Hüsnü Kaptan, Mustafa Ekiz İskelenin demirbaşlarıdır. Ayrıca Veli Gemici, Liva Koç, Cevdet Efe, Esen Hoca, gençler, orta yaşlılar burada buluşur. Mescidin bitişiğindeki Asmalı Çayevi duraklarıdır. Yazın, öğleden sonraları, emekli takımına iskeleyi sevenler de katılınca, çayevinde oturacak yer kalmaz. Yer bulamayanlar, rıhtımını adımlar. Bir dinlenme, bir kendini dinleme yeridir Antalyalı İskele... Asmanın gölgesinde demli çaylar içilir. Dallı çay, Antalyalı İskeleye özgüdür. Kaşlı Osman'ın işlettiği bu yeri, dallı çaylar esenletir. Yaşlı kaptanlardan biri, babacan sesiyle “Oğlum Feremez, beş çay ikisi dallı olsun” der. Feremez, içeriye; “çaylar dokuz oldu, üçü dallı...” diye seslenir.

Okey karesinin demirbaşlarından Temel öğretmen, garsona “Fiyatı artmadan bir bira getir, bakarsın radyo, zam haberi verir.” der. İskelede balığa çıkan, balıktan dönen tekneler izlenir. Koya giriş yapmakta olan yatlar, gözlenir. Antalyalı İskele, gayri yat limanı olacaktır. Motorcular, mağaralara, çağlayanlara gezi için çılgık çılgık müşteri toplar.

İskeleye inenler ille de bir oyun oynar. Taş oyunu, baş oyundur. Asmalı çayevinde ak-

şamlara dek okey oynanır. Önceki oyundan tat almaz oldu usta oyuncular. Perbozmazlar, ser verip taş vermezler hep yeni oyunda buluştu. Yeni oyunun demirbaşları arasında Gümrükçü Zihni, Kazım Ağa, Arap Çavuş, Şaban Reis, Ziraatçı Mithat ve Esen Hoca yerlerini aldılar.

Şaban Reis, ilk oyunda yenilmemeli. Yenilirse oyun bozulur. Kare dağılır. Bahanesi hazırdır: “Çocuklar balığa çıkcek, kayık verecem.” diyerek çekip gider. Oyun bozulmasın diye ilk elde Reis’i yıkmazlar...

Esen Hocanın olduğu kare, neşeli olur. Efe fıkraları anlatılır. Hele karede ‘Çürük Efe’ varsa takılmaların ardı arkası kesilmez. Efe taş mı atacak? Esen sözü yapıştırır: “Efem verir, ben yaparım.” der. Müfettiş Mustafa; “Efelik zordur agam” diye takılır. Emekli Şakir; “Tür-lü çeşitli efelik vardır; küçük efe, büyük efe, kayık efe, ottan efe, boktan efe. Bizim efe, has efe, baş efe, ev efesidir...” tekerlemesine başlar. Gülüşülür. Çürük Efe, kızarır bozarır, atar tutar: “Ulan, ben sizin gibileri yerim, toz eder çaya katar, içerim” der. Bu arada taş bir tur döner. Çekme sırası Esen Hoca’ya geldiğinde: “Mehiniz mehtiriniz, çekiniz çektiriniz” diyerek, çektiği taşı “meh” diye şaklatır. Karede, Hamit Aga varsa bu kez göçmen şivesiyle “Te be kim şey ediyiri bu kızancıkları be yavu?” diye takılmalar olur. Emekli ziraat mühendisi Mithat, oyunu bitireceğinde “Ey hatun, men sene, kapıyı içerden mendelleme dimedim mi!” biçimindeki makamlı, kıratlı, şeddeli meddeli tekerlemesine başlar. Öteki oyuncular, kahkahalar atarak, oyunun bittiğini anlar, ıstakaları ters çevirip taşları döker. Böylece günlük sıkıntılardan sıyrılmaya, ağır yaşam koşullarının altından kurtulmaya çalışır. Bu tür takılma ve söylemler, onlar için bir boşalım yöntemidir...

Taş oyununda, çok yenilenlere “küme düştü” derler. İyi izleyip titiz oynayanlar için “Altında kiracı barınmaz” diye takılırlar. Açık saçık fıkra anlatırken taşı geciktirene kıs kıs gülen Uğurlu Hoca: “Aklınız belden aşağı kaymış keratalar” der. Oyunu izleyenler, oyuncular-dan kalabalık olur. Oyun sırasında bolca çay içilir. Kim yenik düşmüşse çayları o öder. Şaban Reis’in sesi, üst perdeden işitilir: “Vak vak, viiik” der. Reis yenilmişse yüzü asıktır. Sorulunca “Tekne delik aldı agam” diye yanıtlar. Takılanlara “Eyy netçen? Her yiğitte bir delik bulunur.” Birkaç kez üst üste yenilmişse şu yakıştırmayı yapar: “Ne edem, delik çoğalınca tekne su aldı buba.” der. Oyunda bir kez yıkılana “Viiik”, iki kez yıkılana “vak vak” seslerini çıkarır. Yenilmenin öteki adı “yıkılma”dır iskele sözlüğünde. Şaban Reis, hep dişine göre oyuncu seçer. Uygun birini yakaladığında “Bu yavrunun, tüyünü yolalmı acık” diye sevincini vurgular. Keyifli anlarında “Tabakta tirit, elden gitti Girit” diye bağırır. Osman Kurşun sigara mı ister, hemen Şaban Reis’e iletilir. Sigarasını şapkasında taşıyan Reis, paketi açıp sigara verirken “Sigara girdi pakete, bir sigara bir kötek” Kaşlı Osman’ın Çayevi, zaman zaman karışır. Okey yüzünden gönül kıranlar, hatır koyanlar, çekişip darılanlar olur...

İskele koyu, kişinin maviye doyduğu bir ortamdır. Yeşille mavi bu ortamda buluşup kucaklaşır. Görkemli güzelliklerin odaklaştığı Antalyalı İskelede; kimi, gün boyu taş oynar, kimisi de yatlarda dem sürer, günindilerini izleyerek, güzellikleri içlerine sindirir. Yaşamını denizlere döken babalarsa ağ örür, balığa çıkmaya hazırlanır.

Kaptan Nuri, susturucuları çıkarılmış motosiklet sürücülerine öfkelenince; “Bunlar, şeytanın yakınları, Koşun eşek anıları. Kafa komadılar, yediler sessizliği. Yetkim olcek, hepsini

denize dökerim Allahıma.” diyerek esip yağar. Tatil günlerinde, iskele daha da kalabalıklaşır. Boya sandıkları, boylarından büyük, elleri kara, yüzleri solgun çocuklar ekmek parası için aşağı iner. Antalya’nın içi, harlı bir ocak gibidir yazları. Sıcaklar bastırınca, bu çocuklar, çoğunlukla Yenikapı’dan, Mermerli’den, Tophane’den sökün eder, iskele koyunun serinliğine koşar. Sabahları simit, kumru satar, ayakkabı boyar. Koyda bağlı duran, kayıkların arasında, denize dökülür, yüzmeyi burada öğrenirler.

İskele mescidinin altı taş, üstü ahşaptır. Dört ayak üstüne kurulu olup küçük bir minaresi vardır. Altı boştur. Orada, Antalya’nın en eski içme suyu akar. İskele mescidi, Mustafa Ekiz’den sorulur. İşi kendiliğinden üstlenmiş, ilginç bir tuluatçıdır. Gezgincilere, olanı biteni güldürü biçiminde anlatır. Bu sahnenin, kitledemli aktörüdür. Makineli tüfek gibi konuşur.

Söylentiye göre, Ekiz’in çok ilginç sağaltıcı yöntemleri vardır. Müşterileri, koca bulmayan kızlar, kısır kalan, döl vermeyen gelinlerdir. Çoğu, kırsal kesimden, köylerden, kasabalardan sökün eder. Ekiz, onları sandalyeyle gezdirir. Kırk dalga saydırır. Kırk dalganın suyundan, bir şişe doldurmalarını ister, daha sonra bu suyla yıkanmalarını salık verir. Bu yolla istedikleri eşe ve çocuğa kavuşacaklarına inandırır.

Deveci Memed, iskelenin eskilerinden: “Hacı Baltanın torunuyuz. Bizimkiler İskenderiye’den gelmiş bura. Nah şu andızı, amucam dikmiş. Baksana koca ağaç...” diyerek soyunu övmeye çalışır.

Çukurun bir başka kişisi de, yük taşıyan, balık temizleyen Güngör. Yaşlılar; “Bakmayın siz bu adamın yükçülük ettiğine. Babası Ağır Ceza Reisiydi. Ölünce iskeleye sığındı. Kırkmerdiven altında, bir oyukta yatıp kalkar.” diye anlatır.

İskele çukurunun renkli tiplerinden biri de Arap Şaban’dır. Derme çatma bir kulübede yaşar. Kara derili, kısa boylu, kıvrıkcık saçlı, bu sevimli ihtiyar, fırsat buldukça içer. Onurludur, kimseye baş eğmez. Rakı bulamadığında ispirto ile kafayı bulur. Bu ufak tefek adamın Antalya’nın en eski ağır vasıta şoförü olduğu söylenir. Kedileri sever. İskeledeki kedilere bakar, yem verir, doyurur. Rıhtımda tur atarken, dostlarına geniş kol davranışlarıyla selam verir. Sıkça hüznü olduğu gibi çabuk da mutlanır. Gülmesi, sevimliliğini arttırır. Gülmünce dudaklarının içi karaya kırmızıyı katar...

İskele, zamanla yat limanı oldu. Söylenenler hep geçmişte kaldı. Başladılar, sürdürdüler ve bitirdiler. Kaleiçi ve Yat Limanı projesi, dünya birinciliği kazandı. İskelede en küçük yer bile parsellendi. Yeni bir eğlence merkezi kuruldu. Asmalı Çayevi yıkıldı. Kayıkçılara, gemicilere yer kalmadı. Oyuncular dağıldı. İskele halkı, arkasız, kimsesiz kaldı. Çoğu, darı taneleri gibi savruldu.

İskelenin eskilerinden Ertuğrul, seyyar arabasında çay yapıp arkadaşlarına sunarken öfkelice: “Bizler, bu çukurun çocuklarıyız. Kıydılar, söküp attılar. Sudan çıkan balığa döndük. Bu çukurdan koparsak, yaşayamayız.” diyor. Sirtında kayık kürekleri taşıyan Şaban Reisin, canı burnunda: “Kodoşların bize ettiğini, cavur etmez.” mescidin yanını göstererek, “şuracıkta bir yeri bile çok gördüler düzüler” diyerek uzaklaşıyor. Dertli bir kaptansa; “Zamanın kötüsüne çatmışık. Halimizi yükseklerle arz ettik, dinleyen çıkmadı. Hürmet cebeymiş. Ne yana koşsak boş diyor.

Selamsız Sabahsız Nereye Böyle?

Birer birer değil, dizilmi-
şiz art arda “çokça” eksi-
liyoruz Nuri Abi.

12 Eylül faşizminin hış-
mına uğramıştık ikimiz
de. Seni TRT’den alıp
Antalya Bölge Çalışma
Müdürlüğü’ne sürmüş-
lerdi. Beni İstanbul Seli-
miye Kışlasına. Sendika-
cılık yaptığım dönemden
Bölge Çalışma Müdür-
lüğü’nde görev yapan
bütün iş müfettişlerini
tanırdım. Onları her zi-
yarete gelişimde senin
odanın kapısını da tıklar “hoşbeş” ederdik.

Doksanlı yılların başında “Kırkmerdiven”i çı-
karırken matbaa parasını karşılamak için; sen
Karabayır İşhanı’nın en üst katında bulunan
“TÖBDER” lokaline uğrar nazının geçtiği öğ-
retmenlerden bağış toplardın. Ben elimde
Kırkmerdiven dergisi, avukatların bürolarını
dolaşarak dergiyi yaşatmanın gayreti içinde.

Bir defasında “sarı ana”ya dönüp (eşime sarı
ana derdi), “Sarı ana, bu çocuk beni çok üzü-
yor. İyi çocuk, temiz çocuk, çalışkan çocuk..
ama çok geçimsiz, kurşun gibi sözleri var. Sev-
mesem vallahi...” diyerek beni şikayet etmiş-
tin. “Sarı Ana” da “Gel bir de bana sor..” demişti.

“Antalya Şiir Günleri”ni başlatmadan önce,
Esen Emekçil’in (Devlet Güzel Sanatlar Gale-
risi Müdürü) yanına uğramış görüş ve düşün-
celerini almıştık. Tophanede ilk etkinliği yap-
maya karar vermiştik. Esen Emekçil’i erken

yitirince uzun sürdüremedik, birkaç etkinlik-
ten sonra sonlandırmıştık. Esen Emekçil, sen
ve ben ne güzel günler paylaştık birlikte. Gün-
lüklerimde hâlâ tazeliğini koruyor.

“Edebiyatta 50 yıl” nedeniyle Muratpaşa
Belediyesi’nin katkılarıyla Aydın Kanza Sa-
nat Galerisi’nde bir sergi açmıştım. Bunu
daha etkin kılmak için bir program hazırla-
mıştın. Tek tek sanatçı dostlarla konuşarak
konuşmacıları belirlemiştin. Sunuculuğu-
nu da sen üstlenmiştin. Güzel ve mutlu bir
gündü benim için.

Bende emeğin çok büyük Nuri Abi. Ödemem
mümkün değil. Hakkını helal et. Benden de
sana helal olsun. Seni uğurlamada orada ola-
mayacağım için üzgünüm, bağışla. Güle güle
Nuri abi, güle güle. Korkuteli Resimli Şiir Evi’n-
den alkışla uğurluyorum seni.

Yunus Yaşar

Nuri Erkal'ın Ardından

Sene 1993'tü. Antalya Gazeteciler Cemiyeti'nde bir programda gördüm ilkin. Bu esmer, kara yağız adam öyle hareketli, öyle konuşkandı ki; onu takip etmekte zorlanıyordum. Cemiyet Başkanımız Mustafa Yoldaş, Nuri bak bu genç arkadaşımız Gürsel Kaya, TRT'ye yeni tayin oldu; o da senin gibi prodüktör deyince, bütün dikkatini üzerine çevirdi. Nerden

geldin, nerelisin, mesleğin ne soruları ardı ardına geldi ve ardından başladı hayat hikâyesini anlatmaya. Elinde saatlerdir tuttuğu tek rakı, tıpkı sohbeti gibi bitmek bilmiyordu. Edebiyat öğretmeni ve Türkolog olduğumu öğrenince, daha da bir sokuldu bana. Kendisiyle ilgili TRT'deki 101'likler olayını anlatarak, mahkeme kararının sonuçlandığını; haksız yere uzaklaştırıldığı TRT'ye yakında döneceğini söylerken gözleri ıslı ıslıldı. İşte 1993 yılında başlayan dostluğumuz ve abi kardeşliğimiz 2025 yılına kadar sürdü. Kör bir Haziran sabahının ilk saatlerinde aramızdan ayrılıncaya kadar Nuri Abi hayatın hep içindeydi, hep içimizdeydi. TRT'de yıllarca aynı odayı paylaştık. Her sabah kapıdan bir şiir gibi girer bin hikâye gibi çıkardık. Programlarımızı hazırlayıp bitirdikten sonra şiirin, öykünün, edebiyatın dibine vururduk. Yazardık; yazdıklarımızı birbirimize okur, birbirimizi eleştirirdik. Eleştiriye pek sevmeydi; kızar, bazen de kınılır, belli etmemeye

çalışırdı. Yazdığımız şiir ve öyküler, sanki birbirimize nazire gibiydi. Yetmezdi, sohbetlerimiz; Ansan'a, Hasanağa'ya, Begonvil'e, Rembetiko'ya, Gazeteciler Cemiyeti'ne taşınırdı. Bu sohbetlerde genellikle rahmetli Hasan Şişli, Saffet Uysal, Metin Demirtaş bazen de Fikret Otyam olurdu. Çoğu zaman susar, bu güzel insanları dinler, kabımı doldurmaya çalışırdım. Nuri Abi başarılı bir prodüktör, iyi bir edebiyatçı, sözü sohbeti dinlenen güzel bir insandı. Başta Gazeteciler Cemiyeti olmak üzere pek çok kurum ve kuruluşun ödülleri alan pek çok programa imza attı. Köy Odası, Çocuğun Gözüyle Büyükler, Çocuklar İçin, Ozanlar Ve Yazarlar, Şiirle Yaşamak bunlardan sadece bazıları.. Yaşadığı süre içerisinde bıkmadan usanmadan yazdı Nuri Erkal. TRT'den 2003 yılında emekli olduktan sonra da, beni kırmayarak -ki o yıllar TRT Antalya Radyosu Müdürü idim- program yapmaya devam etti. Yazmaya da. Şiir, öykü ve denemelerinin yanı sıra gazete köşelerinde de makale yazmayı sürdürdü. İlk

öykü kitabı Yerdeki Yazı'dan (1990) sonra ilk şiir kitabı olan Mavi Çığlık'ı (2001) yayımladı. Bana göre Nuri Erkal, daha çok bir öykü yazarıydı. Öykü dilini çok iyi yakalamıştı. Tahkiye etme üslubu mükemmeldi. Sosyal ve toplumsal olayları çok iyi irdeleyen ve insanı iyi yakalayan öykülerinde Türkçe'yi âdeta bir cambaz gibi kullanıyordu. Yerdeki Yazı büyük ses getirmiş, kitabın içindeki Kımıl, özellikle dil ve anlatım bakımından ödüller almıştı. Nuri Erkal gerek bana gerekse bazı platformlarda kendisinin aslında daha çok bir öykücü olduğunu da defalarca ifade etmiştir. O'na göre öykü; "toplumsal yapımızdan kaynaklanır. Toplumdaki çelişkilere dikkat çeker. O nedenle öykücüler, düzenle hesaplaşmayı amaçlar çoğu kez. Öykü yazarı, toplumsal yapıya eleştirel bakmayı ve o sistem içinde kişinin mutluluğunu sağlayacak yollar bulmaya çalışır." Yine Erkal'a göre; "Öyküde dil akışkan, anlatım anlaşılır olmalı, okuru sıkıntıya sokmamalı. Kurgu sağlam, konu özgün ve çarpıcı olmalı, toplumu etkilemeli. Sevgi, barış ve özgürlük duygularını geliştirerek yaşama sevincini çoğaltmalı, kişiye umut aşılamalıdır." Nuri Erkal'ın öykülerinde tam da bunları görürüz. Hele hele karamsarlık, umutsuzluk asla yer almaz. Eserlerinde her zaman "umut fakirin ekmeğidir, umutsuz yaşanmaz" diye bağırır. Her ne kadar çileli yollardan geçse de yaşama sevincini ve umudunu asla kaybetmez.

İkinci öykü kitabı Tek Kanat'tan (2006) sonra, deneme ve eleştiri yazılarını Ara Sözler (2007) adıyla yayımlar. Ara Sözler O'nun âdeta bir dinlenme durağıdır.. Akdeniz merhabası ve Diyarbakır sıcaklığı kokan, umut yüklü bütün eserlerinde Erkal, Divan Edebiyatı'ndan Halk Edebiyatı'na kadar, Fuzuli'den Karacaoğlan'a kadar; Fikret'ten Tanpınar'a, Yaşar Kemal'e kadar pek çok kaynaktan beslenmiştir.. Denemelerini topladığı Heybenin Bir Gözü (2013) adlı kitabından sonra ardı ardına iki eser ya-

yımlar. 2016 yılında önce Yonga Kokusu adlı öykü kitabını, daha sonra Kırlangıç Dalışlar adlı şiir kitabını yayımlar. Ses getiren Yonga Kokusu hakkında Muzaffer İzgü şunları yazar: "Beni ve eşimi Diyarbakir'e götürdün. Dicle'yi, Fiskayası'nı, Ulu Cami'yi ve öteki yerleri gezdirdin. Hasretimizi giderdin. Seni şimdiye dek niye okumadığıma üzuldüm. Bu denli canlı, güzel ve akışkan bir dilin olduğunu bilmiyordum. Anlatımına hayran kaldım. Türkçe'yi çok iyi kullanıyorsun. Kutluyorum seni Nuri."

TRT'de yapmış olduğun pek çok programla, yazmış olduğun eserlerle ve her şeyden önemlisi sıcak sohbetin ve samimi dostluğun ile baki kalan bu kubbede hoş bir seda bırakan seni, sevgili Nuri Erkal'ı sadece ben değil, tüm Antalya çok özleyecek. Seninle ilgili anlatacağım o kadar çok şey var ki, ama sen yoksun işte... Seni hep o umut dolu sıcak gülüşünle hatırlayacağım. Güle güle Nuri Abi...

Ve Kırlangıç Dalışlar'dan bir şiirle sonlandıralım bu hasreti.

"Dağlarca karanlığı dağıtır
Kuş gözü aydınlık
Deler zırhını gecenin
Mavisi karartılmış yüreklere
İlaçtır
Horoz ötüşleriyle ıştır
Gaybana geceler
Uykuya boş vermişim
Yumruk olup inebilirim
Zalimin suratına
Öfkem bileyi taşında
Göreceksiniz yakında
Nasıl karşı koyacak
Kuşgözü aydınlık
Özündeki aşkla
Gök dolusu karanlığa"
(Kuşgözü Aydınlık)

Gürsel Kaya

Elmalı Abdal Musa Anma Etkinlikleri Coğrafi, Kültürel ve İnançsal Bir Değerlendirme

İlke
TÜRKDOĞAN

Antalya'nın Elmalı ilçesinde yer alan Tekke Köyü, Abdal Musa Tekkesi sayesinde Anadolu Aleviliği açısından kutsal bir merkez niteliğindedir. 14. yüzyılda yaşamış olan Abdal Musa Sultan, Hacı Bektaş-ı Veli'nin halifelerinden biri olarak kabul edilir ve Bektaşilik öğretisinin şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir.

Yüzlerce yıldır süregelen anma etkinlikleri, özellikle 20. yüzyılın ortalarından itibaren sadece yerel değil, ulusal ve uluslararası ölçekte de görünürlük kazanmıştır. 1970'lerden sonra ise, kimlik ve aidiyet meselelerinin öne çıktığı toplumsal atmosferde, bu anmalar yalnızca bir gelenek değil, aynı zamanda bir var oluş ve kendini ifade etme sahasına dönüşmüştür. Bu

yıl 20. Uluslararası 41. Ulusal Abdal Musa Sultan'ı Anma Etkinlikleri düzenlendi.

Coğrafi Açıdan Önemi

Elmalı, Batı Toroslar'ın eteklerinde, doğallığı koruyan yüksek rakımlı bir yerleşimdir. Bu coğrafi özellikler, Abdal Musa Tekkesi'ne sadece fiziksel değil, manevi bir yalıtılmışlık ve

derinlik de kazandırmaktadır. Bölge, tarih boyunca inanç özgürlüğü arayanların, inziva ve sığınma arayışında olan toplulukların mekânı olmuş; bu yönüyle Alevi-Bektaşî geleneğinde anlam yüklü bir zemin sunmuştur.

Kültürel Özellikleri

Abdal Musa Anma Etkinlikleri, ritüel ve kültürel öğelerin iç içe geçtiği, çok katmanlı bir etkinlik yapısına sahiptir. Cem ayinleri, gülbanglar, semahlar ve türbe ziyaretlerinin yanı sıra, paneller, halk konserleri ve geleneksel yemek ikramları (özellikle etli pilav ve nohut) gibi etkinlikler düzenlenir. Sözlü kültür, dedeler, âşıklar ve halk müziği sanatçılarıyla yaşatılırken; mekânın kutsallığı, ıraların yakılması, niyaz ve dua gibi pratiklerle kolektif bellekte diri tutulur. Bu durum, toplumsal dayanışmanın somut bir göstergesine dönüşmektedir.

İnançsal Derinlik

Abdal Musa Anmaları, yüzeyde bir festival havası taşısa da, özünde tasavvufi bir buluşmadır. Alevi-Bektaşî öğretisinin temel ilkeleri olan “eline, beline, diline sahip ol”, 12 hizmet düzeni, musahiplik gibi kavramlar, bu süreçte yaşanarak görünür hale gelir.

Türbe çevresinde edilen dualar, sadece Abdal Musa’ya değil, onun şahsında tüm erenlere ve inanç büyüklerine niyaz anlamı taşır. Böylece bu buluşma, geçmişin hatırlanmasından çok, inançsal bağın ve maneviyatın yeniden inşası olarak da okunabilir.

Günümüzde Anmaların Sosyo-Kültürel Dönüşümü

1. Gurbetçiler ve Uluslararası Katılım: Almanya, Fransa, Hollanda gibi ülkelerde yaşayan Alevi toplulukları, anma etkinliklerine yoğun katılım gösterir. Bu katılım, yalnızca bir ziyaret değil; diaspora gençliği için aidiyet duygusunu yeniden inşa etme, “ben kimim?” sorusuna ya-

nıt arama sürecine dönüşmektedir.

2. Diğer İllerden Ziyaretçiler: Sivas, Tunceli, Erzincan, Tokat ve Amasya gibi Kızılbaş-Alevi nüfusunun yoğun olduğu illerden gelen ziyaretçiler, Elmalı’da güçlü bir birlik duygusu yaratır. Bu birliktelik, yöresel farklılıkları aşan yatay bir inanç ve kültürel etkileşim zemini kurar.

3. Genç Kuşaklarda Aidiyet ve Farkındalık: Genç katılımcılar, bu etkinliklerde sadece ritüellere tanıklık etmekle kalmaz; aynı zamanda bu ritüellerin içsel dünyalarında bıraktığı boşluğu fark ederler. Sosyal medya sayesinde etkinlik artık sadece fiziksel bir buluşma değil, dijital ortamda da sürdürülen bir deneyime dönüşmüştür. Ancak bu dijitalleşme, anmaların derinliğini gölgeleyebilir. Bu nedenle, gençlere yönelik bilinçlendirici yan etkinliklerin (paneller, atölyeler, gençlik çalıştayları vb.) artırılması, gelecek kuşaklara aktarım açısından önem arz etmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Abdal Musa Anma Etkinlikleri; Toroslar’ın inançla yoğrulmuş coğrafyasını, halk hafızasının sözlü ve canlı yapısını, Alevi-Bektaşî öğretisinin zamansız değerleriyle buluşturmaktadır. Bu anmalar, geçmişe dönük bir hatırlamanın ötesinde, kültürel ve kimliksel sürekliliği hedefleyen geleceğe dönük bir kurguya sahiptir.

Gurbetçilerin, Anadolu’nun farklı bölgelerinden gelen ziyaretçilerin ve genç kuşağın katılımı; yalnızca niceliksel değil, niteliksel bir aidiyet inşası için de büyük bir potansiyel taşır.

Bu potansiyelin sürdürülebilir olması için:

Ritüellerin anlamlarının açık biçimde aktarılması, Gençlere hitap eden anlatım biçimlerinin geliştirilmesi,

Türbe ve cem çevresiyle sınırlı kalmayan, bütüncül bir inanç coğrafyasına dair farkındalık oluşturulması hayati bir gerekliliktir.

Serpil Özbek

Antalya Yörükler Derneği'ne ve Başkan Abdullah Duman'a teşekkür ederiz.

Samet Doğan

Gelenekten Geleceğe Kültür Kaydedicileri

Diskografisinde “Deniz Koydum Adını”, “Yalnız Değilsin Eskici”, “Xeçe”, “Hala Bere”, “Hangimsin Sen Benim” gibi muhteşem şarkılar bulunan, ülkemizde çağdaş müziğin en önemli temsilcilerinden **Metin ve Kemal Kahraman**, 24 Mayıs tarihinde **Konyaaltı Cemevi’nde** bir konser verdiler. Arkadaşımız **Şahin**, **Kemal Kahraman’la** bir araya gelip bu güzel söyleşiyi yayına hazırladı.

Duygu
ŞAHİN

Dergimize ve Antalya’ya hoş geldiniz. İlk sorumuz bir AntSanat klasığı. Ülkenin genel halinden memnun musunuz? Sanatçı olarak gelecekte umutlu musunuz?

Gelecekte pek umutlu değiliz, gidişatı da çok iyi görmüyoruz. Son 20 yıllık süreçte yaşananların ülkeye çok şey kaybettirdiğini düşünüyoruz.

Müzikal birikiminizin başlangıcına gidelim. **Metin Kahraman** uzun yıllar boyunca **Grup Yorum** üyesiydi. Sizin de topluluğun “**Berivan**” albümüne katkılarınızın olduğunu biliyoruz. Müzikal yolculuğunuz politik bir serüvenle başladı; sonra “**Deniz Koydum Adını**” geldi. Şimdi ise daha farklı bir sanat yolculuğunuz var. Halk ezgilerinin peşinden giden, geleneksel kültürlerin yaşatılması çabası veren bir çizgi söz konusu, öyle değil mi?

Biz 1990’larda **Metin-Kemal Kahraman** olarak müziğe başladığımızda o dönemin politik ortamının da yönlendirmesiyle kendi ana dilimizde şarkılar söylemek üzere yola çıktık. Belirttiği-

niz gibi **Metin’in** **Grup Yorum** geçmişi vardı ve Türkçe şarkılar zaten yapıyordu. İlk derleme çalışmaları daha çok söyleyebileceğimiz şarkılardan hareketle ortaya çıkardık. Fakat 30 yıllık süreçle birlikte öğrendik ki, sistem bizi kendi gerçekliğimizden uzaklaştırmak üzerine kurulu. Bizler de bu derleme sürecine başladığımız da fark ettik ki bizden önceki kuşağın sahneden çekilmesiyle bir dil ve kültür yok oluyor. Dolayısıyla başlangıçta söyleyeceğimiz şarkılar bulmak niyetiyle çıktığımız yol, bizim için kültürel hafızayı kaydetme çabasına dönüştü. Dilin kendisini kaydetme sürecine dönüştü. Bunun içinde masallar, dualar, dini ve kültürel literatür vs vardı. Böylelikle bir halkın bütün kültür hafızasını araştırıp kaydeder durumuna geldik.

Geleneğin kendisi yaşayan bir şey. Bir taraftan geleneğin içindeyiz, bir taraftan da kendi içinde yaşadığımız zamanın içinde. O anlamda da türküler şöyle söylenir, şu enstrümanla çalınır gibi bir folklorik çalışmadan öte, bu dilin, kültürün bütün hafızasıyla bizle hala yaşadığını,

kendini sürekli yenilediğini görmek / göstermek istedik. Dinamik bir şey aslında: Bir derleme yapıyoruz, onun ne kadar çok versiyonunu bulursak o kadar zengin hissediyoruz kendimizi. Çünkü bize en duru kaynağı yaklaştıran şey bu çeşitlilik oluyor. Yeni yeni dörtlükler öğreniyoruz. Yani geleneğin kendisi de dinamik bir süreçtir. Biz de zamanın içerisindeyiz.

Cem Karaca'nın 70'lerde söylediği bir söz vardı: "Tek bir nota için aylanmızı veriyorduk; oysa o yıllarda tipik ozan geleneğinde dönemin politik atmosferine uygun olarak sawza sarılıp sloganla müzik yapan tek düze bir anlayış hâkimdi." Metin-Kemal Kahraman müziğini dinlerken bunu çok düşünüyor, sizlerin de tek bir notaya yıllarınızı verdiğinizi görüyoruz. Özellikle "Ferfecir" albümünün Türkiye'de tüm zamanların en iyi çalışmalarından birisi olduğuna inanıyoruz. Bu konuda neler söylersiniz?

"Ferfecir" albümü 8-10 yıllık bir ev sürecinin olgunlaşması. Aslında müziğin teknik bir mesele değil, sözlerden öte anlatabileceğimiz duygu ve düşüncenin ifade imkânı olduğunu

bize gösteriyor. Kendi zamanının bütün etkisini üzerinde taşıyor. Müzik çok emek gerektiren bir şey. Bir notada bazen yüzlerde kelimeyle ifade edeceğimiz duygu durumunu anlatabilirsiniz. Bunu hiç söylemeden dinleyene de geçer, o kadar sahicidir.

Sanat hayatınızda 30'ncu yılınızı kutluyorsunuz, her şehirde farklı konserler yapıyorsunuz, geçmişten günümüze geldiğiniz müzikal sürecini nasıl değerlendirirsiniz?

Bizim sürecimize kadar Zazaca, Kürtçe gibi dillerle sadece geleneksel müzik icra edilmiş gibi bir yaklaşım vardı. Biz bu konuda tutucu olmadık, dilin kendisinin de müzik zevkinin de yaşayan bir şey olduğunu; sözgelimi Flamenko buraya kadar gelmişse onun etkilerinin de bizim üzerimizde olduğunu gösterdik. Artık dijital çağdayız; başlangıç yıllarında radyosuyla, televizyonuyla; CD'siyle, kasetleriyle başka bir dünya vardı. Şimdilerde iyice küçüldü bu evren. Biz onlardan, onlar bizlerden bir şeyler alıp duruyor. Bu yüzden kendimizi sınırlamıyor, modern şarkılar/besteler yapmaya açık oluyoruz.

Yakında yeni parçalar geliyor o zaman?

Biz pandemi sürecinde başlamıştık kayıtlara.

Yakında Metin'in bir şarkısı geliyor. Tarımsal kalkınmayla ilgili bir aşk şarkısı...

Telifte en çok mağdur edilen isimlerden olduğunuzu düşünüyorum. Halen televizyonlarda, farklı platformlarda enstrümantal şarkılarınız tabiri caizse hunharca yağmalanıyor. Mağduriyetiniz devam ediyor mu?

Maalesef evet. "Ferfecir" çıktıktan sonra neredeyse her haber bülteninde kullanıldı. Bazı profesyonel belgesel yapımcıları tüm işlerinde adımızı kullanılmadan şarkılarımızı yağmalıyor. Başka sorunlar da var. MESAM bunları tartışıyor; ama somut bir sonuç alındığını söyleyemem.

Son sorumuz da sağlığınızla alakalı. Okuyucularımıza ne durumda olduğunuz anlatır mısınız?

Bildiğiniz gibi Metin lenfoma atlatmıştı. Bundan 2 yıl sonra da ben akciğer kanserine yakalandım. Tedavi tamamlanmıştı, bir yıl boyunca kontrolle gidip geldik; ama bu sefer de beynimde metastaz oldu. Kemo-terapi ve ameliyat süreçleri oldu. Beyin ameliyatları sonrasında da 2 yıl sürmesi gereken akıllı ilaç tedavisi devam ediyor. Bu yılın sonuna kadar da devam edecek.

Her ikinize de acil şifalar diliyor, bizleri yeni doğacak muhteşem ezgilerden mahrum bırakmamanızı diliyoruz. Teşekkürler...

antsanat

Antalya, Müzesine Sahip Çıkıyor

Müze Çalışma Grubu, Antalya Arkeoloji Müzesi'nin yıkım kararına 5 Temmuz günü düzenlenen eylemde tepki gösterdi. Müze Çalışma Grubu adına konuşan Prof. Dr. Gül Işın, tüm Antalya halkını müzesine sahip çıkmaya ve bu yıkımı durdurmaya davet etti.

Antalya Arkeoloji Müzesi'nin yıkım kararına karşı kamuoyunda yükselen tepkiler devam ediyor. Müze Çalışma Grubu, kararın derhal geri çekilmesini ve müzenin restore edilerek korunmasını talep etti. Antalya Arkeoloji Müzesi önünde yapılan basın açıklamasında, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın müzeyi yıkmaya kararına karşı güçlü bir duruş sergilendi. Müze Çalışma Grubu adına konuşan Prof. Dr. Gül Işın, Antalya Arkeoloji Müzesi'nin yalnızca bir bina olmadığını, aynı zamanda Türkiye'nin ulusal mimari yarışması sonucu inşa edilen ilk müzesi ve özgün mimari kimliğiyle ulusal kültürel miras olduğunu vurguladı.

Prof. Dr. Gül Işın, müzeye verilen "Yılın Müzesi" ödülüne ve binanın Akdeniz mimarisinin modern yorumunu taşıyan yapısına dikkat çekerek, yapının yıkılması yerine kültürel işlevlerini koruyacak şekilde restore edilmesi gerektiğini belirtti. Işın, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 20 Mart 2025'te aldığı yıkım kararının ardından, 5 Haziran'da taşıma ve yıkım ihalesi yapıldığını ve henüz itiraz süreci tamamlanmamışken müzenin 8 Temmuz Pazartesi günü ziyarete kapatılacağını öğrenildiğini hatırlattı. Bu sürecin şeffaflıktan uzak ve "oldu-bitti" mantığıyla ilerletildiğini ifade etti.

Vida Vahit

Hasan
KIYAFET

Vahit usta, bu saçları Çelik Vida Fabrikası'nda ağartmıştı. Artık gördüğü vida hangi deliğe uyarya da hangi vida hangi boşluğun vidasıdır anlar olmuştu. Bir gün patron Molla Mahmut, kendisini ivedi makamına çağırttı. Yanında enine boyuna birisi daha vardı. Belki de konuğuna gösteri olsun diye karşı duvardaki deliği gösterip:

“Söyle bakalım Vahit şuraya kaç numara vida gerekli?” dedi.

Vahit Usta ikirciklenmeden “Beş numaradır efendim,” dedi.

Doğruydu, beş numara şıp diye uymuştu. Bu kez konuğuna dönüp

“Yaa, işte bu kadar” gibisinden baktı.

Yetinmedi:

“Kendisi fabrikamın orta direğidir haa!” deme gereğini duydu. İki kişiye yetecek kadar boyu ve göbeği olan konuk, cebinden altın renkli bir vida çıkarttı: “Bu kaç numara koçum?” dedi Vahit Usta'ya. O sektirmeden: “Sekiz” dedi. Evet sekizdi.

Adı Sami Soyluoğlu olan konuk, Molla Mahmut'la yedikleri içtikleri ayrı gitmez, olacak bu ya aynı köyden hemşeriydiler. Dahası ikisinin de tahsilleri ilkokul üçten terk, rütbeleriye askerlikte onbaşılıktı. Her bakımdan birbirlerine çok yakındılar. Tahsilli, terbiyelilere karşı örtülü öfkeleri bile! Şimdi

yarıştıkları tek konu, senin fabrika mı daha çok işçi çalıştırıyor, yoksa benimkisi mi biçiminde özetlenebilirdi.

Sami Soyluoğlu'nun Gebze'de naylon eşya fabrikası vardı. Hurdayı eritip bildiğimiz çamaşır leğeni, hamam taşı gibi şeylere dönüştüren bir işletme. Zaman denk getirmiş, memleket, bakır kaptan naylona geçme şehvetini yaşıyordu. Bu bir bakıma köyden gelenlerin kentlilere “Biz de sizdeniz” demeleri idi. O güzelim dövme bakır kapları, hurda fiyatına satarak, naylona çevirmeleri, başka ne anlama gelebilirdi ki? Kim ne derse desin, bu arada Sami Soyluoğlu deli para kazanmıştı.

Sami Soyluoğlu, Vahit Usta'nın hünerinden etkilenmişti. Yüzü başka tarafa, sözü hemşerisi Molla Mahmut'a:

“Hemşerim pekiyi bu işçinin kendisi kaç para, şey diyecektim kaç numara?” diye düzeltti. Molla Mahmut gülümsedi:

“Anladım, İngilizlerden öğrendiğimiz o mesele değil mi? 10 numara” dedi.

Sami Soyluoğlu ile Molla Mahmut geçen yıl bir firma tarafından, İngiltere'ye kısa bir geziye davet edilmişlerdi. Şu anda aralarında gizli bir anlam yükledikleri ise Avrupa'da yıllardır kullanılan eski bir işletme yöntemi idi. Yani her işçinin bir görünür, bir de görünmez sicil numarasının oluşuydu. Bu görünmez numara devlet sırrı gibi saklanır

ve onu sadece patronlar bilirdi.

Molla Mahmut'un bir gözü hâlen Vahit Usta'nın sırtındaki "10 numara" yazan işçi tulumunda:

"Soyun bakalım Vahit Usta" dedi. Vahit Usta ilkin anlayamadı. Sonra ağırdan üstündeki ni çıkarmaya başladı. O yirmi yıldır çalıştığı fabrikada ilk kez tulumusuzdu. Kendini çıplak hissetti. Bu arada Molla Mahmut, tulumun yaka katlarında ince bir aramaya girişmişti ve çok geçmeden eliyle koymuş gibi bir numara daha bulup çıkartmıştı. BU, mavi üstüne sarı iplikle yazılmış 10 rakamıydı. Tıpkı tulumun sırtındaki kocaman 10 rakamı gibi.

Vahit Usta, ilk kez fabrikada tulumusuz olduğu gibi ilk kez kendisinin bir başka numarası daha olduğunu fark ediyordu. Numaraya uzun süre ve dehşetle baktı. Neden daha önce görmemişti? Acaba diğer işçilerin de kendisinininki gibi başka numarası var mıydı? Vahit Usta ivedi tulumunu giyindi. Sonra ben gideyim anlamında patronun gözüne baktı. O acele etme gibisinden kaşlarını kaldırdı. Fakat Vahit Usta, hâlen ellerini ve bakışlarını nereye koyacağını kestirememişti. Derken Sami Soyluoğlu, bütün altın dişleriyle ışıdı.

"Molla senin 10 numara hoşuma gitti. Bunu bana versene. İstersen değiş tokuş yapalım. Satabilirsin de canım. Böyle bir cins de bende var. Adama istediğin hesabı sorarında cevabını yapıştırırsın. Doksan dokuzla doksan dokuzu çarp de dakikasında çarpıp çıkarıp önüne koysun. Molla Mahmut açılmıştı:

Bir gün fabrikaya bakanlık müfettişi gelmişti. Adam başladı, bu malın kaynağı nere mere demeye. Senin anlayacağın, kaşınmadık yerleri kaşıyor! Demek ki biraz cahil! Hemen bizim canlı hesap makinesini çağırıttım. Senin anlayacağın biz adını öyle

koymuştuk. İnan ki halen asıl adını bilmeme o işçinin. "Müfettiş beyefendi hesap işini bana değil, ona sorun" dedim efendice.

Müfettiş yine tepeden:

"Patronun seni methetti. O zaman anlat bakayım koçum, ben elli bir yaşıdayım, anam doksan, rahmetli dedem altmışında ölmüş. Şimdi benim ne kadar bakiye ömrüm var?" Bizimkisi tek gözünü bir aşağı bir yukarı devirdikten sonra:

"Ohho sizin miyadınız çoktan dolmuş efendil!" demez mi? Müfettiş müthiş bozuldu, fittırdı: "Ne demek istiyorsun be adam?"

"Valla ben hesabın yalancısıyım" dedi bizimkisi. "Görmüyor musun ben canlıyım?"

"Ya size öyle geliyor ya da ömrünüzün faizi ile idare ediyorsunuz."

"İnanır mısın müfettiş anında sararıp soldu, fenalaştı. Hemen bir bardak su verdik. Kolonya döktük. Adam denetlemeyi falan unuttu ve geldiği hızla çıkıp gitti." Bu hikâye Soyluoğlu'nun çok hoşuna gitmişti:

"Kardeşim senin işçi tam aradığım adammış. Şu sıra benzer bir maliye müfettişi de bize musallat olmuş durumda. Senin anlayacağın benim Vida Vahit ile seninkini takasa hazırım,"dedi ellerini ovuşturarak. O kendini naza çekti. "Başa baş olmaz, üste isterim." Molla Mahmut:

"Atlan deve değil ya üç aşağı beş yukarı anlaşıyoruz hemşerim," dedi.

Vida Vahit, otuz yıllık işyerindeki garip değişiklikten çok, yeni öğrendiği 10 numaraya takılmıştı. Bilinçdışı "Ne numara bel!" dedi içlice...

Aile Dizimi Nasıl Çalışır?

Aile dizimi sisteminde, siyaset felsefeci düşünür John Locke'un "insan zihni doğuştan boş bir levhadır" şeklindeki önermesine tezat oluşturacak bir insan anlayışı kabul edilmektedir. Bu anlayış, insanın biyolojik ve ruhsal sisteminin nesilden nesile aktarıldığını ifade etmektedir.

Gülçin
ŞAHİN

Belki insan zihninin bilinçli kısmı konusunda Locke son derecede haklıdır, ancak bilinçsiz alanda bu önerme doğrulanamayabilir. Çünkü insanın kolektif bir bütünlüğün parçası olarak kolektif bir bilinçaltına sahip olduğunu çalışmalarında açıklamaya çalışan Carl Gustav Jung bize durumun algıla-

dığımızdan daha karmaşık olabileceğini göstererek yepyeni bir bakış açısı sunmuştur. Jung, "bilinçaltı düşüncelerimiz bilince çıkmadıkça karşımıza kader olarak çıkar." demektedir. Aile dizimi seanslarında bilinçdışı süreçlerle çalışılır. Bu nedenle, mantığın sebep-sonuç ilkesine dayalı akıl yürütme fenomenini devre dışı bırakabilmek, bilinçli düşünmeden daha çok

hisleri ve bedensel-ruhsal duyumsamaları hissedebilmek çok daha önemlidir.

Aile dizimi (family constellation) her ne kadar Alman terapist ve düşünür Bert Hellinger'e ait yeni bir yöntem gibi kabul edilse de temelleri çok eski geleneklere uzanmakta ve birçok felsefi ve psikolojik alanda birçok yönden zaten keşfedilmiş bir dinamiktir. Ayrıca Hellinger de sistemini Zulu Kabilesi'nden ödünç almıştır. Bert Hellinger, Zulu Kabilesi ile geçirdiği yıllarda, onların sorunlarını nasıl çözümlediğini gözlemlemiş ve burada herkesi içine alan bir sistemi çalışmalarına dahil etmiştir. Sonraki süreçte psikanaliz alanındaki çalışmaları ile yorumlarını geliştirerek bu çalışmalarını sistemli hale getirmiştir. Elbette bazı eksik ya da tartışmalı bulunan yanları olduğu tartışılmakla birlikte bu sistem özünde, bir yapının parçalarını incelerken yapının köküne, malzemesine ve bütününe etki eden her olgu, olay ve durumu anlamının önemine vurgu yapar. Sistemin çalışma prensiplerini anlarsak bireylerin yaşadıklarını da açıklayabiliriz. Buradaki can alıcı nokta, eğer bir insan, bir sisteme bağlılığının önemini algılasa o sisteme hizmet etmek için 'kolektif vicdan'a en uygun olan davranışı epigenetik olarak sergilediğini de anlamış olur.

Alfred Adler, bir ailedeki doğum sıramızın ruhsal yapımız üzerindeki etkilerinden bahsetmiştir. Kardeşler arasındaki sıralamanın kişiliğimiz üzerindeki etkileri konusunda ve insanların beden dilleri konusunda detaylı çalışmaları mevcuttur.

Virginia Satir, sistemik aile terapisini geliştirmiştir. Çalışmaları aile dizimi çalışmalarına büyük gelişme katmıştır. Satir'in teorisinden ödünç aldığımız ve aile diziminde kabul ettiğimiz en önemli yaklaşımlardan bazıları şunlardır:

İnsanların öz değerlerini harekete geçirecek içsel kaynaklarını bulmaya ihtiyaçları vardır. İnsanlar ellerinden gelenin en iyisini yaparlar,

daha iyisini öğrendiklerinde onu uygularlar. Problemin kendisi bizim asıl problemimiz değildir. Problemlere karşı mücadele şeklimiz problemimizdir. Bir problemle başa çıkma biçimimiz öz değerimizi yansıtır ve öz değerimiz ne kadar artarsa başa çıkma şeklimiz de daha bütünsel ve sağlıklı olur. Geçmişteki olayları değiştiremeyiz, onların üzerimizdeki etkisini değiştirebiliriz.

Özetle aile dizimi pratiği bunların hepsinden bir şeyler almış bir terapi yöntemidir diyebiliriz.

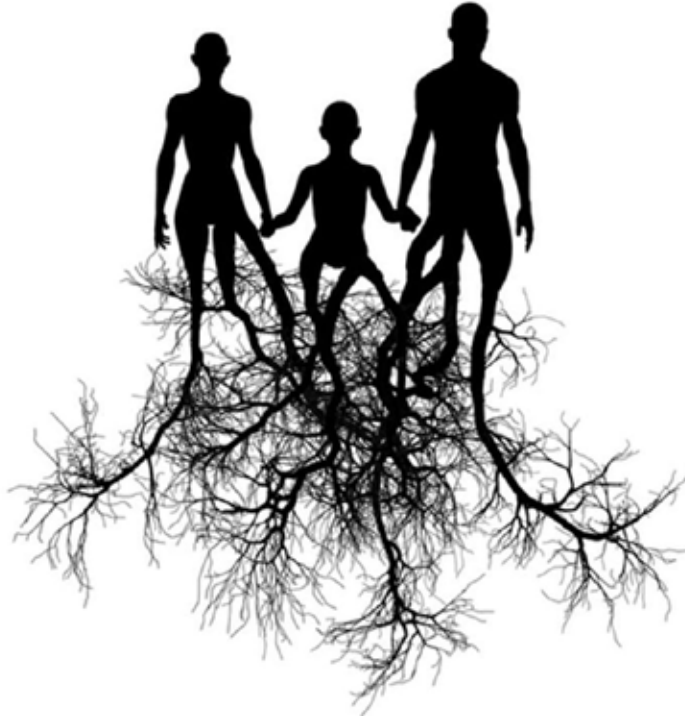
Aile Dizimi'nin kültür ve toplumla iç içe bir geçmiş bir yapı oluşturması ve özellikle dilin aile dizimindeki önemi de yadsınmamalıdır. Kültür ve insanın ruhsal yapısı birbiriyle doğrudan sıkı şekilde alakalıdır. Başka şekilde ifade edecek olursak insanın ruhsal yapısı bir kültür içerisinde yoğrulur. Freud, tabular ile insanın psikolojik yapısı arasında ilintiyi açıklamaya çalışmıştır. Aile diziminde ise sistemin kutsallarına karşı gelenlerin nesiller boyunca kendilerini cezalandırdıklarını anlarız. Bunu kör vicdan dediğimiz bir bağlılıkla bilinçsizce yaparız.

Tüm toplumların sistemlerindeki karmaşaları ve yorucu dinamikleri iyileştirmek yönünde çok etkili gelenekleri ve uygulamaları, bilgi ve kültürel birikimleri vardır. Özellikle cemiyet şeklinde bir araya gelen Doğu ve Asya toplumlarında bu gelenekler çok sağaltıcı işlevlere sahiptir. Birçok ritüel -doğumdan, düğüne, sevinç ve acıdan ölüme ve ölüm sonrasına- bireylerin ve toplumun acılarını işleyerek canlılığı ve toplumun bireylerini korumak üzerine binlerce yılın bilgeliği ile sürdürülür, gelecek nesillere aktarılır.

Doğduğumuz coğrafyanın kültürü, aile diziminin temel prensipleri ile doludur. Bireyi terapi eden birçok yöntem, araç, kaynak açısından zengin bir kültüre ve kadim gele-

neklere sahibiz. Bugün kent yaşamının güvensiz ortamında bile bu kaynaklara başvuru- ruz ve binlerce yıllık sağaltımı bu vesileyle yaşarız. Birçok açıdan da bu kaynaklardan mahrum kaldığımız için hastalanırız. Aile Dizimi çalışmalarında karşı- laştığım birçok kültürel kod vardır. Bunlar bize kültür ile aile diziminin nasıl iç içe çalış-

tığını gösterir. Bunlardan örnekler verecek olursam bir insanın ve toplumun ‘neyini, nasılımı, niçinini’ anlamak için “otu çek kökü- ne bak” gibi deyimlerimiz vardır. Aile dizimi alanında uzmanlaşmış doğru bir kişi de tam olarak böyle yapmaktadır. Otu çeker köküne bakar. Bu açıdan topraktan, tohumdan, doğa- dan, hava durumundan anlayan biri gibi geniş bilgi ve deneyime sahip olması gerekmektedir. Ayrıca bu topladığı bilgiyi yorumlayabilmesi için de derin bir entellektüel birikim Katıldığım çalışmalardan birinde babayı temsil eden bir kadın temsilci, kız çocuğu temsilcisi- ne kendi çaresizliğini anlatmak için şöyle bir cümle kurmuştu: “kendisi muhtac-ı himmet bir dede, nerde kaldı gayrıya (geriye) himmet ede.” Ben o kadar çaresiz ve zor durumdayım ki kızım, senin ihtiyacın olana ben muhtaç du- rumdayım diyordu. Kız temsili babanın ka- derini gördüğü ve onun çaresizliğini anladığı anda hırçınlığı ve değersizlik duygusu yatış- tı. Babası da onu seviyordu sadece bunu ona gösterebilecek gücü yoktu. Bunlar çözümleri

mümkün kılan ve sağlıklı bir aile dizimi ortamında ortaya çıkan çö- züm açıklamalarıdır. Dilimizde sıkça kullanılan eski bir deyim vardır: “Anne babanın nazarı üzerinde olmak.” Bu ifade, aile dizimi yak- laşımının özünü adeta özetler. Yaptığım bir- çok çalışmada, atalarının ya da ebeveynlerinin nazarını taşıyan

kişilerle ve onların hikâyeleriyle karşılaştım. Bu nazar, çoğu zaman geçmişte yaşanmış ha- yal kırıklıkları, yarım kalmışlıklar ve duygusal yaraların sonraki nesillere bilinçdışı bir akta- rımıdır. Anne baba ya da atalar, bu eksik kalan yaşantıların çocukları tarafından tamamlan- masını bekliyor gibi davranabilirler. Bazen bizden kendi hayallerini gerçekleştirmemizi isterler, bazen de bizim kendi hayallerimizi yaşamamız onları huzursuz edebilir. Kültür- müz, bu tür sembolik aktarımları yansıtan sa- yısız deyim, ritüel ve inançla doludur. Dolayı- sıyla kültürle uyumlu yürütülen bir aile dizimi çalışması hem anlamlı hem de derinlemesine çözümler üretebilir.

Aile Dizimi, kişinin aile/soy sistemi ve o siste- me dışarıdan bağlanan kişilerle kurulan bağlar- dan ve ilişkilerden dolayı, danışanın bilinçsiz- ce aldığı, uyguladığı ve sürdürdüğü yaşantısal örüntüleri açıklamayı ve danışanın bu durumlara çözümlemesine yardım etmeyi amaçlar.

antsanat

Bir Kaşı Leyla'ya Mecnun

Ahmed Arif

Leyla Erbil'in hasretinden prangalar eskiten Ahmed Arif'in, Cem Yayınları tarafından basılmış kitabını, ilk defa üniversiteye başladığım 1974 yılında okumuştum. Bütün yaşamı boyunca ortaya koyduğu tek kitabındaki bu on dokuz şiiriyle bu kadar kült olmayı başarmış, dünyada başka bir şair var mıdır, bilemiyorum; ancak bizim 78 Kuşağını çok etkilemiş, edebi idollerden birisi olduğunu çok iyi biliyorum. Bizim 78 Kuşağı bu on dokuz şiiri neredeyse ezbere bilir.

Yalçın
DUMAN

68'lileri ve 78'lileri bu denli etkileyen ne vardı bu şiirlerde? Ahmed Arif, yoksul ama namuslu, insanlık adına yazdığı şiirlerinin içine; terk etmeyen sevdasını, zulasındaki mahzun resmi, sürgüne gözlerinde gittiği Leyla'sını ve en leylim gecede ölesi tutmuş yaşamını kattığı için çok sevilmiştir diye düşünüyorum. 1968 yılında, Ankara Bâb-ı Ali'sinin duayeni Ahmet Tevfik Küflü bu kitabı ilk defa, sahibi olduğu Bilgi Yayınları altında basmıştı. Ben kitabın bu 1968 baskısını hiç görmedim. Gerçek bir yayıncı olan A. Tevfik Küflü'nün, dosyayı görür görmez hemen kaptığı söylenir.

Ahmed Arif, 1927 doğumlu olarak kuşağın en genci olmasına rağmen, genellikle 1920 doğumlu olan 40 Kuşağı toplumcu şairlerinin arasına kendi adını yazdırmayı başarmıştır. Oysa yine 1927 doğumlu olan Hasan Hüseyin Korkmazgil, ilk şiirini 1959 yılında yayımladığı için bu kuşağa katılamamıştır.

Ahmed Arif'in 1954-1977 yılları arasında Leyla Erbil'e yazdığı onlarca mektup okunduğunda görülecektir ki Ahmed Arif'in, Leyla Erbil'e olan platonik aşkı, kara sevda boyutunda ve

akıllara ziyan bir sevdadır. Ayrıca bu tek taraflı sevdanın, Ahmed Arif'in çok büyük bir şair olmasındaki katkısı yadsınamaz. Bu aşkın Leyla Erbil bakımından bir karşılığı yoktur. Leyla Erbil bunu açıkça belirtmiştir. Ahmed Arif'in mektuplarına arada bir verdiği cevaplar; dostluk, arkadaşlık ve edebiyata dair karşılıklardır. Buna rağmen Ahmed Arif'in kendisine yazdığı bütün mektupları eksiksiz arşivlemiş, dosyalamış ve 2013 yılında da kitap olarak basılması vefasını göstermiştir; kendisi kitabın basımını fiziki olarak göremese de...

Oysa çok ilginçtir, Leyla Erbil tarafından Ahmed Arif'e yazılan cevabi mektuplar bulunamamıştır. Leyla Erbil'in, Ahmed Arif'e yazdığı mektupların, A.Arif'in arşivinden çıkmaması veya bu mektupların saklanmamış olması da ayrı bir tartışma konusudur. Bir şairin, otuz yıllık platonik kara sevdası tarafından gönderilen cevabi mektupların bir tekini bile saklamamış olması, psikolojik ve sosyolojik değerler bakımından incelenmeye değer bir konudur.

Yusuf
YAVUZ

“Afrika’yı Bu Kadar Kolay Yağmalayamadılar!”

Bir süredir akciğer kanseriyle savaşıyor Yazar Nihat Genç’in tedavisinin sürdüğü bu dönemde Türkiye’nin dört bir yanından gelen köylüler, dün Ankara’da Meclis önünde basın açıklaması yaptı. Artvin’den Tokat’a, Muğla’dan Kütahya’ya, Erzincan’dan Çanakkale’ye kadar yüzlerce insan, yıllardır vahşice yağmalanan ülke coğrafyasının akciğerlerini söküp atacak maden kanunu teklifine karşı seslerini yükseltti. Yazar bugün ülke gündeminden düşmeyen vahşi madencilik konusunda yıllar önce kamuoyunu bu sözlerle uyarmıştı...

“Madenlerimizi, dağlarımızı, köylerimizi satarak nereye gidebiliriz? Bu da bizim başka türlü bir Arjantin olduğumuzu gösteriyor. Biz aslında çoktan Arjantin olmuşuz. İşte verdik dağlarımızı, derelerimizi, yatak odamızı. Her şeyimizi teslim ediyoruz artık... Ben iddia ediyorum, 18 yüzyılın İngilizleri, Fransızları, Belçikalıları; Afrika’yı, Çin’i, Hindistan’ı bu kadar kolay yağmalayamadılar. En azında yerliler çıktı karşılarına. En azından buralardaki köylü liderleri,

aşiret liderleri çıktı. En azından bir direnç gösterdiler...”

Kendi Akademisyenlerini, Muhtarlarını Yaratılar

Zeytinlikleri, ormanları, suları ve verimli topraklarımızı bir avuç maden ve enerji şirketinin insafına bırakacak bu yasa teklifinde imzası olan vekiller arasında maden şirketi patronları da var. Artık açıktan ve hiç çekinmeden saldı-

rıyorlar. Yıllar önceki çekingenliklerini çoktan üzerlerinden attılar. Kendi televizyon kanalları, gazeteleri, haber siteleri var; kendi akademisyenlerini yarattılar, kömürü ve yıkımı baş tacı edecek kendi köylülerini, muhtarlarını oluşturuyorlar. Artık bu son büyük yağma seferinde yanlarında kendi akademisyenleri, kendi köylüleri, kendi gazetecileri var. Türkiye’de 200’den fazla üniversite, onlarca ziraat-orman fakültesi var; hiç birinden zeytinin, meşenin, derenin hakkını savunan bir ses çıkmıyor...

Sönmeyen Memleket Ateşi

Nihat Genç ayakta olsaydı dün Meclis önünde buluşan köylülerin arasına karışır, sözünü söyler, hançeresi çıktığı kadar ormanların, suların, dağların, ovaların sesini dillendirirdi. Ülkesinin coğrafyasıyla bu kadar haşır-neşir olan, Karadeniz ormanlarının deli balını yutmuş bir yazarın içinde hiç sönmeyen memleket ateşi birçokumuz için her zaman örnek oldu.

Nihat Genç ile geçmişte yaptığımız söyleşilerde ağırlıklı olarak ormanı, suyu, dağları, vahşi madenciliği konuştuk. 2004 yılında Maden Kanunu’nda yapılan değişiklikle ilk büyük yağma başlamıştı.

2006’da su kullanım anlaşmalarıyla dereler, ırmaklar 49 yıllığına enerji şirketlerine tahsis edildi, mera kanunu ile meralar köylülerin, çobanların elinden alındı. Şimdilerde bu son büyük yağma tasarısı ile ‘altın vuruşu’ yapmak istiyorlar.

Yıllar Öncesinden Bugüne Sesleniyor

Yazar Nihat Genç, yıllar öncesinden bugünlere çarpıcı uyarılarda bulunmuş, bu toprakların bir yazarı olarak ufuk açıcı tespitleriyle bugünleri öngörmüştü...

Farklı zamanlarda yaptığımız söyleşilerden derlediğimiz vahşi madenciliğe, ormanlara ve memleket yağmasına karşı tespitlerinden bazı bölümler:

“Karadeniz otoyolu inşa edildiği dönemde çok sert yazılar yazdım. Giderek yoruldu ve tecrit edildim. Hatta Karadeniz’de bana neredeyse hain gibi bakıyorlardı o dönem. Şimdi çok seviyorlar ve neredeyse kahraman gibi bakıyorlar ama bir zamanlar o karayoluna karşı çıktığımız için öyle bakıyorlardı. Karadeniz otoyolunun rantı 15-20 şirket tarafından bölüşüldü. Şimdi de bu HES’lerde uygulanıyor. Ülkenin dört bir yanındaki HES’ler belki de 50-60 tane büyük iş adamına bölüştürülmüş durumda. Bu şekilde bir bölüşümün yapılması, medyada HES karşıtı seslerin yeterince duyulmasına engel olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle sorunun üzerine gitmiyor medya. Medya sahiplerinin neredeyse hepsinin bu işlerle bir ilgisi var. Bunun için görmezden geliniyor.”

“En çok da dereleri anlattım”

“Ben 150 tane televizyon programı yaptım neredeyse her programda benzer sorunları dile getirmeye çalıştım. En çok da dereleri anlattım. Beşer onar dakika ayırmaya çalıştım bu konuya. Anlatmaya da devam edeceğim. Ancak bu yetmiyor. Önümüzdeki günlerde sivil toplum örgütleri ve aydınların da katılımıyla geniş kapsamlı bir toplantı organize edip bıçağın kemiğe dayandığını anlatmamız gerekiyor. Ancak siyasi olarak ağır bir baskı altındayız. Ergenekon süreçleriyle suçladıkları için ağır bir dönemden geçiyoruz. Dolayısıyla HES’ler, nükleer santraller ve diğer çevre

konularına maalesef yeterince eğilemiyoruz. Alanımız ve zamanımız yok. Türkiye'nin bütün kamuoyunun gözleri Ergenekon davasına yöneltildi. Çünkü asıl büyük çürüme burada yaşanıyor. Dolayısıyla asıl bakmamız gereken yerlere bakamıyoruz. Enerjimiz buralarda tükettiriliyor.”

“Düşman Sularımıza, Ormanlarımıza, Tarlalarımıza geldi”

“Bir dönem ülkenin büyük kamu yatırımlarını sattılar. Yaptıkları o yardımlar filan buralardan sağlandı. Türkiye'yi bir kaç yıl buralardan geçindirmeye çalıştılar. Buralar tükenince şimdi yeni para kaynağı olarak suları, ormanları satmaya başladılar. Hani Kurtuluş Savaşı'nda düşman tarlaya geldi diye bir deyim vardı. Şimdi de aynen bunu yaşıyoruz. Düşman sularımıza, ormanlarımıza, tarlalarımıza geldi. Bu iş öylesine zıvanadan çıktı ki, şu anda sokağa çıkıp kendimizi öldürmemiz lazım. Durum o kadar ciddi yani. Uçakla sık seyahat ettiğim için Türkiye'nin yontulan dağlarını görüyorum her defasında. Ben içim sızlayarak sayıyorum bunları. Sinop'la İstanbul arasında 400'e yakın yontulmuş tepe sayıyorum. Türkiye kevgire döndü. Bunu hiç kimse görmüyor. Dereler artık borunun içinde, hayatı borunun içine almışlar. Böyle bir şey olabilir mi?” (Şubat, 2011)”

“Antalya Artık Sadece Bizim Rüyamız Değil”

“Çocukluğumuzda ‘cennet’ diye tabir edilen yerler vardı ve bu yerlerin başında Antalya geliyordu. Artık sadece bizim rüyamız değil, bütün dünyanın rüyası bu. İngiliz'in, Alman'ın rüyası. Antalya ve Ege sahillerimiz bu gün yabancılar için de önemli cazibe merkezleri haline geldi. Bu nedenle buraları gözümüzün bebeği gibi korumamız gerekiyor. Ancak bu son

hükümet programında ülke genelinde olduğu gibi Antalya'da da gelişigüzel maden ruhsatları verilmesi ve bu ruhsatların ne için verildiğinin net bir şekilde belirtilmeyişi, Antalya'yı, Toros Dağları'nı tehdit ediyor. Ayrıca bu konudaki kişisel gözlemlerimi de burada belirtiyim, bu düzenlemeler, Zonguldak'tan İstanbul'a kadar bütün Bolu Dağları, Köroğlu Dağları'nın tepelerinin tamamen oyulmasına yol açtı. Belki Kaz Dağları gündemde ama Köroğlu Dağları'nda yüzlerce tepe patates gibi soyuldu. Kim ne arıyor, ruhsatlar kime veriliyor kimsenin bildiği yok.

Hükümet bu konuda temel bir politika belirlemeli. Buralar turizme açılacaksa turizme açılsın, madene açılacaksa, o zaman turizme kapansın. Yani dışarıdan 100-200 milyon dolar gelecek diye inanılmaz tavizler verilmeye başlandı. Bu tavizler bizim için emperyalizme ve sömürgeciliğe yönelik tavizlerdir. Yani iktisadi olarak çok güç durumda kaldığı için artık her türlü tavizi vermeye başladık. Her taşı mücevher olan Antalya'nın, elmas değerindeki Antalya'nın; değerleri böyle talana açılmamalı. Çünkü her yıl milyonlarca turisti ağırlıyor bu kent. Bu konuda hükümetin temel politikası

‘lkemiz bir cennettir ve bunu bin yıl daha kullanalım’ biçiminde olmalıdır. Yani iki üç yılda dağlarını oydurarak, buldozerleri sokarak yok etmek değıil. Bu bereketten bin yıl daha çocuğumuz, torunumuz yararlınsın. Ama hükümet böyle davranmıyor. Ne yapıyor? Hemen ruhsatları dağıtıyor. Kimdir bu insanlar bilen yok. Size samimiyetle söyleyeyim, işim gereğı Türkiye’yi uçakla çok gezen bir insanım; dağları buldozerlerin nasıl soyduğunu görüyorum. Bu ifade edilemez bir şey inanın.”

“Kaynaklarımız Yabancı Firmalara Peşkeş ekiliyor”

“Bu konuda bir de şunu söylemek istiyorum. Türkiye’de MTA’da çalışmış olan mühendislerle ilgili iddialar var. Madenler hakkında teknik bilgilere sahip olan bu insanlar ülke tarihinde yapılan tetkik ve araştırmaların bilgilerinin özel şirketlere satıldığına dair ortaya atılan skandal boyutunda iddialar var. Kaynaklarımız yabancı firmalara da böyle peşkeş çekiliyor. Eskiden definecilik vardı. Bu da bilimsel olarak yapılan bir tür definecilik gibi. Gerçekten maden varsa gelin bulun ama o da yok. Yzeyssel araştırmalar ve mühendislik dedikodularıyla oluşmuş bir piyasası var bu işin. Amerikalı, İsveçli, Alman, İspanyol şirketlere peşkeş çekiliyor. Bu kadar çok firmanın Antalya’ya ullanmasının nedeni de bu bana göre. Gelin ben size Sivas’ı anlatayım, başka yerleri anlatayım. Ortalık toz duman. şu dağda şu var, bu dağda bu var gibi durumlar yaşanıyor.

Bu işin başka bir yanı da var; şunu söylemek istiyorum; mühendislerimiz okumuş insanlardır. Biroğı da eski solcudur. Bu insanların böyle bir peşkeşe razı olmaları, ülkemizin mayası, hamuru hakkında beni çok düşündürüyor. Diyelim ki köylü, cahildir satar, tüccar paraya ihtiyaı vardır satar falan ama sen bu işlerin içinde bir insansın, devletin kritik noktalarında çalıştın. Senin burayı bizden daha çok koruman

lazım. Hatta bu mühendislerin Antalya’ya gelip, kentin sivil kurumlarını, basını uyarması, talana karşı bilgilendirmesi lazım. Ancak tam tersine bu konudaki tetkik bilgilerini, harita bilgilerini gidiyorlar yerli ve yabancı firmalara satıyorlar.” Nasıl ki bundan on yıl önce ülkeyi satış noktası, biçimi; Surdibi’nde, Kaleiçi’ndeki tarihi yerleri, hkmetten, belediyeden adamlar bularak, buralara büfe yapmak, sit alanlarını bozmak, oraları kendi mülküne geçirmek şeklindeydi. şimdi bu işler maden içine ruhsat aramaya döndü. Bu da bizim kaç kuşaktır soylu, ahlaklı, vicdan sahibi çocuklar yetiştiremediğimizi gösteriyor. Bunu kendimize itiraf edelim artık. Herkes bunu kafasına koysun. Bu konuda vicdanen ve ahlaken neden bu kadar zayıf duruma düştük? Ülkemizi biz peşkeş çekiyoruz. Yabancılarla kızmayalım. Onlar geliyorlar, işbirlikçi buluyorlar. Bu konuda kendilerini,

Ülkelerini pazarlayacak insanlar buluyorlar. Bunu çok terbiyesizce buluyorum ben. Bakın, bizim gücümüz yetmiyor artık. Vakıflar Yasasını bir takip edin. Yabancı vakıflar Türkiye’deki aracılara yardım yapacaklar ve istedikleri kadar mülke sahip olacaklar. Bunun bölgeye göre tercümesini yaparsak, bir Alman vakfı, Alanya’daki bir derneğe yardım yaparak oradaki 200-300 konutu ya da bir mahalleyi satın alma şansına sahip olacak. Bunun yanında 2B olarak adlandırılan orman vasfını yitirmiş denilen arazilerin satışı söz konusu.”

“Büfe Kapmaktan Ruhsat Almaya Döndü İş”

“Bir orman niteliğini niye kaybetsin ki. On yılda yirmi yılda orman niteliği kaybolmaz. Şimdi bir de buralardan, bu arazilerin satışından 20-25 milyar gibi bir para bekliyorlar. Bu tam bir talan. Hatırlayın, ANAP dönemini. zal dönemini. Ben bu sağcı talan ve yağma döneminin devam ettiğini düşünüyorum. O dönemler bfeydi, sit alanını kapmaktı yöntem. Bugün ruhsat almak gibi daha profesyonel yöntemlere döndü iş. Eskiden gecekondulu affı, imar affı diyorduk, bu da 2B arazileri gibi daha kavramsal bir yere döndü. Eskiden ‘yabancıların oyunlarına geliyoruz, ülkeyi sömürge gibi kullanıyorsunuz’ diyorduk. Bu da somut olarak Vakıflar Yasası’yla gerçekleştirdi. Bir de mtekebiliet dediğimiz karşılıklı anlaşma gereği, Lozan’a göre, Yunanlılar İskeçe’de, Gmlcine’de Türklere ne yapıyorsa, nasıl yapıyorsa bizim de öyle yapmamız lazım ama taviz vermeler zıvanadan çıkmış durumda. Siyasi bir gücümüz yok. Medya gücümüz yok. Bunları dillendiremiyoruz. Ya da bunları dillendiren insanlar büyük örgütler haline gelemiyorlar.

Ülkede medya muhteşem bir uyutma işlevi görüyor ve medya yazarları bütün bunları küreselleşmenin bir gereği olarak ‘bunlar normaldir’ diyorlar. Ben iddia ediyorum, 18 yüzyılın İngilizleri, Fransızları, Belçikalıları; Afrika’yı,

Çin’i, Hindistan’ı bu kadar kolay yağmalayamadılar. En azında yerliler çıktı karşılarına. En azından buralardaki köylü liderleri, aşiret liderleri çıktı. En azından bir direnç gösterdiler. Ancak şimdilerde direnç mecliste kırıldı. Artık direnç gösterilmiyor. Mesela Antalya’nın sivil kurumları direnç gösteremiyor. Niye? Çünkü meclis bunun yolunu tıkıyor.”

“Her Şeyimizi Teslim Ediyoruz Artık”

“Bir de mühendislerimiz talanın yolunu açıyor. Belediye başkanı, mühendis bu talanın yolunu aarsa, ben mahalledeki filan gazete, falan sivil toplum rgt ne yapabilirim. Benim gücümü neye yetebilir. Bütün bunları, trbandı, din karşılığıydı, İslam karşılığıydı gibi bir yere yerleştiriyorlar ki artık hepten maçı kaybetmek üzereyiz. Biz toprağımızı seviyoruz. Toprağımızdaki ezan sesleri, minarelerimiz, istiklal marşımız; bu cennet vatanın en güzel ss onlardır ama bu cennet vatanın güzelliği ancak bağımsız olarak kalabilir. Madenlerimizi, dağlarımızı, köylerimizi satarak nereye gidebiliriz? Bu da bizim başka türlü bir Arjantin olduğumuzu gösteriyor. Biz aslında çoktan Arjantin olmuştuk. İşte verdik dağlarımızı derelerimizi, yatak odamızı. Her şeyimizi teslim ediyoruz artık. Antalya’ya şunu söylemek istiyorum; gitsinler dünyayı gezsinler. Arap lkelerini, Batılı lkeleri gezsinler. Antalya hiçbir yerde göremeyeceğiniz eşsiz bir ülkedir. Hem yayla hem deniz hem kar hem kış yan yana. Florasıyla, bereketiyle, tarihiyle ve arkeolojik zenginliğiyle tarihte böylesi bir kent yok. Sultan Alâeddin’den bu yana bu topraklarda biz en güzel türküleri söyledik. Dünyaya aıldık, dünyayla tanıştık. Bu gün Türkiye bütçesinin önemli bir kısmı Antalya’dan geliyor. Tüm Antalyalılar toprakları için ellerinden gelen her şeyi yapsınlar. Ama her şeyi. Karadeniz bitti. Karadenizlileri yol getireceğiz diye kandırdılar. Halkımız da buna inandı. Yaprakla denizin i içe girdiği

dünyanın en güzel coğrafyası, sahilden 60 metrelik düz ve cetvel gibi bir alan oluşturularak uzaklaştırıldı. Sıradanlaştırıldı. Kızıldeniz’de, Tunus sahilinde de böyle bölgeler var ama Karadeniz bir başkaydı. Yeşilliği inanılmazdı. Ama bitti. Şimdi Türkiye’de 150 yıldan beri bir yol hastalığı var. Yol getireceğiz diye insanları kandırıyorlar. Oysa dünyada artık yol yapma kavramı kalkıyor. Uçak seferleri koyuluyor bunun yerine. Uçakla insanlar istediği her yere gidebiliyorlar. Ya da tünel açmak eskisi gibi zor değil. Doğayı yok etmeden başka türlü tekniklerle daha farklı çözümler bulunabiliyor. Ama bu belediyeler, bu hükümet tutturmuş yol diye bütün dağlarımız portakal gibi soyuluyor. Biz bu toprakları dünyaya açmak istiyoruz ama bunun yolu 200 yıl önceki metotlar değil. Ya da cahilane sağcı politikalar değil. Burada çok dikkatli olmalıyız. Bütün Karadenizliler şimdi topraklarının güzelliğinden bahsedemiyorlar. Burada edeceğimiz en acı laf şudur. Benim çocukluğumda cennet bir ülkemiz var diyorduk. Antalya’mızla, Karadeniz’imizle övünüyorduk. Ama artık cennet bir ülkemiz var diyemiyoruz. Herkes bunu bir düşünsün. Benim söyleyeceğim budur.” (Nisan, 2008)

Editör’ün Notu: Nihat Genç’in vefat haberini, grafik aşamasının son demlerinde üzülerken öğrendik. Yazarımızın anısı önünde saygıyla eğiliyor ve kendisini, Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal’ın yazısıyla uğurluyoruz.

antsanat

Nihat Genç’in Ardından...

Ümit
UYSAL

Ankara yıllarımda bir adamla tanıştım, Nihat Genç adında... Ne savunursa sinirli, tutkulu savunurdu; ruh gibi, bütün benliğiyle... Her cümlesi ülke ve insan sevgisiyle yanardı adeta. Abi derdik, abilik ederdi bize... Kamu hukuku seminer dosyamı son gün (daktilosu olan ve on parmak yazan başka tanıdığım olmadığı için) onun Cebeci Dört Yol’daki evinde sabaha kadar temize geçmiştik. Hiç alnını kırıştırmamıştı. Biz de genç arkadaşları olarak onun ilk romanı “Dün Korkusu”nun beyaz kâğıda büyük harf ve kurşun kalemle yazdığı ilk taslaklarını aklımızın erdiğince okur ve eleştirirdik (elbette yüzde 90 övgü, yüzde 10 yergi şeklinde). O hızla şöhret oldu, “Kendi şöhretimi kendim yaptım” dedi, başka ortamlara açıldı; biz okulu bitirip memlekete döndük... En son, yıllar önce Antalya Kitap Fuarı için Antalya’ya geldiğinde görüşmüş, sohbet etmiştik. Eski günlerden konuşmuştuk. Bugün ölüm haberi geldi. İnsan denilen canlının dramı işte: Ruhu kocaman, beyni kocaman ama biyolojisi naif, yaşam süresi kısacık... Güle güle Nihat abi, Borçka yaylalarındaki Gürcü kızlarının güzelliğini ilk sen anlattın bana... Ben kim miyim... Hukuktan Ümit, Sakarya çay ocağına takılanlardan, Kompile Hikayeler kitabındaki “İrlandalı” öyküsünde anlattığın işportacı öğrenci grubundakilerden biri... Güle güle, mekânın cennet olsun.

Son Tango

Vedat
SÜMBÜL

Elinde bir bağ gül vardı. Ucuz kömür dumanı, saçlarını yalayıp geçerken, dumanın içinden, küfü aralayıp aya baktı. Ay, apaktı.

Cebinde olmasını umduğu mektubu yoklamaktan korktu, aklını gül'e saldı. O dans olsaydı, o Son Tango, adında gül olan kız çocuğu kuşkusuz çıkıp gelecekti sisin içinden.

Sorusu yanlış sorulmuş bir aşka iliştiirmişti yüreğindeki çölü. Oysa çöl, vahalar da saklardı kuytusunda...

Ağlayan kalacaktır, demek geldi içinden; ne çare, acelecî bir intiharı sufle ediyordu, engereğin kasnında, ellerinin serinini esirgeyen çocuk. Silin sesini tüm uzak ağıtların, dese ne olacaktı? .. Sazı elinden alınan, gülün ardından aya bakar ve serin bir ölüm düşünür, berrak ırmak boylarında.

Onu doğuracak kadına ne diyordu adında ‘gül’ olan kız çocuğu? “Gitme, sen olmazsan ben de olmazmışım; doğur etinden beni, saçlarımı, gıdığımı kokla öyle git. Bir öpüş bırak, büyüdükçe büyüteceğim. Gitme henüz, ağladığınıza doğur beni, öyle git. Ağladığınız büyüsun bende.” O, gülün ardından aya baktı; ay apaktı.

Yaşam, uçurumlarda sınıyordu elbette; ama hesapta çocuk ölümleri yoktu. Çöl, vahalar da saklardı kuytusunda...

O, ayın altında göğe baktı; zamanıydı. Ne demişti ‘can’ O’na? “Düşersen, sevindirme. İnatla doğrul tekrar, elinde bir avuç toprakla...” Çan sesleri geldi uzak öykülerden, o öykülerin edepsiz sokaklarından.

Çanlar çıldırdı; ay, yüzünü maviledi bir güzel. Kuyruğunu kavgada bırakmış bir kedi, sisin içinde –mağrur- gülümsedi kirine aldırma- dan. Son Tango’yu izleyeceği duvarı seçti. Kiri, gizi oldu ayın altında...

Adında ‘gül’ olan kız çocuğu, saklanıp sisten, duvarın dibine emekledi, kedinin yanına...

Şehrin kötü çocukları diz çöktüler kırmızı elbiseli düşün geçeceği yola.

Kedi ne sandıysa kendini, uludu; kirli bedenini adında ‘gül’ olana yaslayıp sövdü. Kahrına gitti kötü çocukların.

O, gülün ardından aya baktı; ay, apaktı...

Halim, temizlerini giyinip ayın altına, duvarın dibine geldi. Kötü çocuklar ve kedi, sesini yitirmiş adama ağladı.

Gülün ardından aya baktı; ay, apaktı. O, “Söz, tılsımı bozacak, yaz!” dedi Halim’e. Halim, kötü çocukların ve kedinin ağlamasını yazdı, yazdığının üzerine ağladı. Adında ‘gül’ olan, sesini yitirmiş adamın ağladığını öptü; dağları, ovaları, kır kahvelerini, evleri su(ç) bastı.

Gülün ardında duruyordu ay ve soluyordu ince iç çekişlerle. O, gülün ardından ayın soluşuna baktı, yârin yanağına bakar gibi ve dudaklarına mor bir gülümseme ilişti.

Kötü çocuklar çıldırdı: “Olmaz!” dediler, bir ağızdan. “Son Tango’da olacaksan sevincinden arın!” Kedi ne sandıysa kendini, uludu; sokuldu büsbütün adında ‘gül’ olan çocuğa. O, tükürdü dudağının kenarındaki iğreti gülümsemeyi. Sağ yanında pusuda bekleyen ateşi besledi, göğe baktı; soylu sevdalar aşkına akan yıldızlara... Kötü çocuklardan biri –yüzü en tanıdık olan- saklayıp yüzünü duvara yazılmış bir şarkı sözüne, öksürdü. En kötü çocuk, çıkarıp yüreğinin izbesindeki iyi çocuğu haykırdı: “Tut öksürüğünü it oğlu it, çocuğun adındaki gülü solduracaksın.” Daha az kötü olan, bir sigara yaktı; ucuz kömür dumanıyla karışık, derin bir nefes çekti.

Ay, akından arınıp ‘kırmızı’ süründü ‘mor’unun üstüne.

Halim, yazdı; kırmızının üstüne düşen moru. Gecenin arka yüzünde siren sesleri ve it ulumaları çınlayıp durdu, duvarın dibinde sesler tutuldu...

Elinde bir bağ gül vardı; gülleri kötü çocuklarla kedinin arasına bıraktı. Kız çocuğu, yerden bir gül aldı; adındaki gülle değiştirdi. Dağları, ovaları, evleri kan tuttu.

O, aya baktı; ay, dirseğini Bey Dağları’na yaslayıp morundan bir tül çekti, kanadı, Son Tango’ya az kala.

Engerek, tülün ardında tüm zehrini kustu. Zehir sardı kasrını... Adında ‘gül’ olan çocuk, zehri itip masalına uzattı dudaklarının pembesini.

Kedi, ne sandıysa kendini, uludu; engereğin zehri, kendine aktı. Çocuk kedinin ardından aya baktı; ay, uzandı boylu boyunca Bey Dağları’nın beri yanına... Kötü çocuklardan biri, çocuk olduğu dağları düşündü ayın altında. O, ayın altında, soylu sevdalara dair şiirleri düşündü; sorusu yanlış sorulmuş aşkları bir de... Doğru soru dilinin ucuna kadar geldi, yuttu sorusunu gırtlığını kanata kanata...

Çocuk, ona baktı, gülümsedi ayın altında; Ha-

lim, anladığını yazdı ak mendillere... Dellendi söz. Dellendi kötü çocuklar...

Halim, aya baktı; kötü çocuklar, tavaf ettiler onu; kedi uludu... Halim, yazdı, saklısındaki keman sesini.

Çanlar çıldırdı uzaklarda, kıyamet yeri oldu duvarın dibini. Kedi uludu, kötü çocuklar zehir yeşili yüzleriyle haykırdılar göğe. Kaldırıp adında 'gül' olan çocuğu incitmeden, ayın moruna uzattılar... Çocuğun gülümsemesi apak etti duvarı.

Saçlarının kızılı, elbisesinin kızılına akan 'düş', şımarık gülüşünü engereğin kasrında bırakıp araladı Son Tango'nun kapısını ve rüzgarlar kuşanıp aktı duvarın dibine.

Kız çocuğu, adındaki gülü yolup ayaklarının altına attı onun. Gülün çıktığı yerler, güle benzer yaralara döndü. Kedi, kirini; kötü çocuklar, içlerindeki iyi çocukları bastılar kanayan yaraya. Halim, yazdı gülden kalan yarayı ak mendillere...

Kötü çocuklar, tiz bir çığlığa tek sıra oldular; kedi uludu, ne sandıysa kendini... Halim, ayın altında Son Tango'yu tutuşturacak ateşi yakıtı, yüzünü duvara çakıp... Tuttu öksürüğünü kötü çocuklardan biri...

O, son kez aya bakıp saç ateşin kızılına benzeyenin önüne aktı. Kızıl saçlı kadın, kasıklarında tarifsiz bir sancıyla uzandı ona. Adında 'gül' olan kız çocuğu haykırdı ayın altında; sarsıldı engereğin kasrı: "O sancıdan doğacaktım, sözün var! Adımı seçtiğinin mezarı başında verilmiş sözün var! Adımı adından aldığıma, ayın altında şiirimizi yazana sözün var! Senin kasıklarındaki sancı, onun ciğerlerindeki yarayla aynı ayın altında kanayınca, ben doğacaktım; sözün var!"

Kedi, kuyruğunu var sandı, savurup uludu sesine kan sürüp; ne sandıysa kendini... Halim, ak mendillere kanadı; kan tuttu sözü... O, ayın altında, kızıl saçlı kadının kasıklarındaki sancıya tutundu; kızıl saçlı kadın, onun sağ

yanına çöreklenen ateşe ve başladı bütün görkemıyla Son Tango. Duvar, kızıla boyandı, kötü çocuklar -bir gayret- beslediler ateşi... Akdeniz köpüklendi, kudurdu engereğe inat... Uzak siren sesleri, it ulumaları saldırdı Son Tango'nun görkemine, kötü çocuklar fırtınayı aralayıp dikildiler ihanetin önüne ve içlerinde solup gitmiş iyi çocuklarla ezdiler kafasını ihanetin. O, acemi bir dansçıydı kuşkusuz; ama usta olan onun yerine de attı doğru adımları. O, "Ölümden öte kadınımsın..." dedi, şaşırdığı bir adımda. Çoğaldı yanlısı adımları. Öteki, Bey Dağları'nın ardında kaybolan aya baktı, gevşetti ellerini. Kötü çocuklar, çıldırdı; kedi, çıldırdı ve haykırdılar bir ağızdan: "Bırakma onu, yorgundu yokluğundan, sıkı tut!" Ay, dağların ardında kaldı. O, ayın battığı yere ve adında 'gül' olana baktı, düşerken yere. Ötekinin acelesi vardı, saçlarının kızılına elbisesinin kızılına katıp bıraktı ellerini.

Ellerinin serini asılı kaldı havada. Kızıl bir gölge yitip giderken karanlıkta, yıkıldı duvar fırtınadan; ihanet kazandı, kötü çocuklar ve kedi duvarın altında kaldı. Adında 'gül' olan kız çocuğunun sesini duymadı giden, acelesi vardı: "Dur; saçlarımı, gıdığımı kokla öyle git!" Halim, koştu kızıl gölgenin ardından bir umut. O, düştüğü yerden gölgeye baktı. Asılı kaldı son sözü havada:

'Ölümden öte kadınımsın! '

DOSYA

antsanat ŞAİR BULUŞMALARI

I. OTURUM ⌚ 12.00

Şükrü ERBAŞ

Tarık GÜNERSEL

Ahmet TELLİ

Ferruh TUNÇ

II. OTURUM ⌚ 13.00

Gökhan ARSLAN

Betül DÜNDER

İdris ÖZYOL

Betül TARIMAN

Hazırlayan: **Tuncer Çetinkaya**

Sunum: **Merve Boysan Ünal** / Kolaylaştırıcı: **Oya Duran**

Güzel Sanatlar Şiir Topluluğu: **Bita - Sena - Yağmur - Yeşim**

14 Haziran 2025

Erdal İnönü Kent Parkı

AntSanat, Şairlerle Buluştu

Erdal İnönü Kent Parkı, 19 Haziran 2025 tarihinde önemli bir etkinliğe ev sahipliği yaptı. Muratpaşa Belediyesi'nin kültür ve sanat yayını olan AntSanat'ın, Antalya'da yaşayan sekiz şairi bir araya getirdiği etkinlik, yoğun bir izleyici kitlesinin katılımıyla gerçekleşti.

İki oturum hainde gerçekleşen buluşmada, ülkenin şiir ortamını ve kendi şiirlerini değerlendiren katılımcılar, birer şiirlerini de seslendirme olanağı buldular. Her oturumun başlangıcında Güzel Sanatlar Lisesi'nden dört genç arkadaşın (Bita, Sena, Yağmur ve Yeşim), şairlerin bir eserini başarıyla seslendirdikleri organizasyonu, derginin Genel Yayın Yönetmeni Tuncer Çetinkaya yönetti. Sunumunu Merve Boysan Ünal'ın, oturumların kolaylaştırıcılığını Oya Duran'ın üstlendiği “Şair Buluşmaları”nın başlangıcında bir konuşma yapan Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal, Muratpaşa'da estetik düşünceyi, inceliği ve çok sesliliği yaşatma çabasını vurguladı. Başkan Uysal, “Büyük bir alacakaranlık kuşa-

ğından geçiyoruz. Her şeyin çok belirsiz olduğu bir güncel dünyada, sadece Türkiye'de değil, tüm dünyada bir geriye gidiş var. Müzelerin ziyaretçi sayıları düşüyor. İnsanlar, Gülten Akın'ın meşhur tabiriyle, ‘ince şeyleri düşünmeye’ vakit bulamıyor. İşte biz tam da bu noktada ısrar ediyoruz. Bu bir çeşit inatlaşmadır yaptığımız” diye konuştu. Sanatın yalnızca merkezlerde değil, kentin her noktasında, Toroslar'ın eteklerinden Balıkçıbarnağı'na kadar farklı biçimlerde hayat bulması gerektiğini belirten Uysal, şunları kaydetti: “Gönlümüzde, kalbimizde hep şu var. İnsanlar kendi meşreplerince ve kültürlerine uygun olarak bir sanatla uğraşsınlar. Estetik düşünsünler, ince düşünsünler. Dünyadaki alternatif

bakış açılarına zihinlerinde yer ayırsınlar. Fanatik olmasınlar. Hep açık parantezlerle, Mevlana'nın deyimiyle 'hayret makamında' düşünsünler, sevgiyle düşünsünler."

Uysal, Muratpaşa Belediyesi'nin sanat, edebiyat ve eğitim alanındaki tüm çalışmalarının bu anlayışla şekillendiğini sözlerine ekledi.

Açılış konuşmasına, 11 Haziran'da kaybettiği babasını anarak başlayan Tuncer Çetinkaya ise kentin tek sanat dergisi olarak bir tür aydınlanma mücadelesi verdiklerinin altını çizdi. 2021'in güz aylarından bu yana kesintisiz yayınlanan AntSanat'ın, ülkenin beşinci büyük kentinde yüzlerce akademisyen ve yazarın katkılarıyla ve Muratpaşa Belediyesi'nin destekleriyle hayata geçirildiğini vurgulayan Çetinkaya, sözlerine şöyle devam etti:

"Arkeolojisi, mitolojisi ve tarihsel zenginliğiyle yalnız ülkemizin değil dünyanın da gözbebeği olan bir kentte yaşıyoruz. Türk Ocağı'ndan Halkevi'ne, Aksu Köy Enstitüsü'nden 70'li yılların Altın Portakal'ına kadar, dönemine damgasını vuran pek çok kültürel etkinliğe ev sahipliği yapan Antalya'da sanatın daha fazla konuşulması gerektiğini savunuyoruz. Gerek dergimiz bünyesinde düzenlenen bu türdeki buluşmaların, gerek de güz aylarında onuncu kez düzenlenecek Edebiyat Günleri'nin bu doğrultuda atılmış ve gelecekte saygınlıkla anımsanacak nitelikli etkinlikler olduğunun altını çizeyim."

Dosyamızda, Şair Buluşmaları'nda yer alan şairlerimizin (1. Oturum: Şükrü Erbaş, Tarık Günersel, Ahmet Telli, Ferruh Tunç / 2. Oturum: Gökhan Arslan, Betül Dunder, İdris Özyol, Betül Tarıman) şiire dair görüşlerini ve okuyucularımız için seçtikleri birer şiiri bulacaksınız.

antsanat

Fotoğraflar: Barbaros Aksu

Söyleşiye ve Şiire Giriş

N e zaman şiir hakkında konuşmam ya da yazmam gerekse, Melih Cevdet Anday'ın şu sözü aklıma gelir: “Şiir, üzerinde çok konuşmayı kaldırmayan bir sanat dalıdır.” Yine de, başta şairler olmak üzere, birçok kişi en çok şiir üzerine konuşmuştur.

Edebiyat, bize her zaman daha iyi bir dünya gösterir. Aksi halde yazmazdık. Bunu bazen yaşadığımız dünyanın sertliğini daha görünür kılarak yapar, bazen de insanın özgürlüğünü merkeze alan bir geleceği hayal ederek... İnsan, razı olduğu bir gerçeği ne yıkmak ister ne de yeniden kurmak... Bugünün ruhuna kısa bir bakış atarsak, çağımızın insanına düşen miras, yabancılaşmadan çürümeye doğru ilerleyen bir dünyadır. Eskiden, sevdiğimiz bir yalnızlığımız vardı. Artık kendimizi bile sevmediğimiz bir yalnızlığımız var. Evlerimizde sadece korku ve acı dolaşüyor. Bir gün hepimiz birer taş masalına dönüşeceğiz. Bu yıkıma karşı insanın tek varoluş umudu, yanındaki diğer yalnız insandır.

Dünyayla ilişkimize yakından baktığımızda, onu hem eleştirir hem de ondan vazgeçeme-

yiz. Yaşayabilmek için şiir yazar, müzik yapar, resim çizeriz. Dünya, şairin hem doğduğu yer hem de mezarıdır. Çelişkili gibi görünse de gerçek budur.

Benim yazma yolculuğum, insanı anlamaya çalışma çabasıdır. Bunun için önce gerçeğin içindeki trajediyi görmem, sonra onu kendi yaşadıklarımla yeniden kurmam gerekir. Bunu karmaşık hale getirmeden yapmak isterim. İnsanlar yazıya kolayca girmeli, esas yolculuk içeride başlamalı. Önce anlamaları, sonra da daha derin anlamları keşfetmelidir. Şiirin, yaraların ve arzuların dile geldiği yeri fark etmelerini isterim.

İnsan, yaşadıklarının hem kendine özgü olduğuna hem de başkaları tarafından da yaşandığına inanmalıdır. Aksi halde küçücük hayatlarımız nasıl kalıcı olur?

Şair, dil içinde yeni bir dil kurar. İnsan içinde insan, toplum içinde toplum yaratır. Doğayı insana dönüştürür. Onu var eden her şeyin, onu yok eden şey olabileceğini erken fark eder. Bu gerçeği yıkar ve kendi acısı, özgürlük isteği ve toplumun yalnızlığıyla yeniden bir dünya kurar. Elindeki tek araç ise dildir. Şair, herkesin konuştuğu dili yeni bir hayale ve gerçeğe dönüştürür. Yazdığı şiir onun parmak izi, ruhunun fotoğrafıdır. Bu şiir; bizi kuşatan yal-

nızlığa, sıradanlığa ve şiddete karşı, varoluşumuzun temeli olur. Başkaları özgür değilken, temel haklar bir ceza haline gelmişken, ben mutluluğa inanmam. Böyle bir mutluluğu da ahlaki bulmam. Dünyayı barış ve özgürlük yeriymiş gibi görmek bana sahici gelmez. Benim belkemiğim haysiyetimdir. Haysiyetim, merhametimdir. Bu, başkalarının acısından doğmuş bir insan sevgisidir. Rimbaud şöyle der: “Ben, bir başkasıyım.” Yücelmek göğe değil; toprağa, onun kalbine doğru olur.

Son olarak şunu söylemek isterim: Yaşadığım dünyayı anlamak istedim. İnsan ruhunun derinliklerini tanımak istedim. Gerçek, acı vericiydi; onu değiştirmek istedim. İnsan özgür değildi; yazarak gölgelerden ışığa çıkabileceğime inandım. Kendi varoluşumun anlamını kendim oluşturmak istedim. Elimden sadece yazmak geliyordu. Yazının en yoğun biçimi olan şiiri seçtim. Çünkü şiir okumakla başladım, şiirin büyüüne kapıldım. “Ben yazarsam nasıl olur?” diye merak ettim.

Bu merak, uzun sürdü.

Bulanık Suların Derini

7.

Bir boşluk yontucusuyum senden sonra Hatice.

Dünyanın yanlışını adını yazarak düzeltiyorum

Çiçeklerin kokularını değiştirdim, çoğalttım

Çocukların sevinçlerini değiştirdim, çoğalttım

Bıraktığın yalnızlığı bile seninle yeniden kurdum

Yolların iki ucundan da ayrılığı kaldırdım.

Tanrıya dedim ki

“Ben de halimce Bedreddinem”

Sen Hatice’yi götürmeseydin ben getirmeyecektim

Hangimizin yaptığı aşk sence

Hangimizin yaptığı ölüm?

Şükrü Erbaş

Dünyalı

Türk Şiirinin bugünkü durumu?

Bu bağlamda coşkuyla önereceğim bir antoloji var:

Oya Gündüz Aksu'nun hazırladığı 21. Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi – İlk 20 Yıl.

İkinci basım üç cilt. Akdoğan yayını. Övgülü sunuş yazımla.

“Türkçe şiir” alanına Türkçeye çevrilmiş şiirler de girer. “Türk şiiri” kavramı ise -sözelimi- İngilizce yazdığım şiirleri de içerir. Adlar ve nitelemeler hayatın karmaşıklığını yeterince yansıtmaktan uzak. 1968'den beri kendimi Dünyalı sayarım. 1993'te 'post-Türk' sözünü türettim, “kültür kökenini yadsımayan ama kendini onunla sınırlı tutmayıp Dünyalı olarak gelişmeyi seçen” anlamında.

Şiirimin yeri?

Gerek Türkiye'de gerekse başka ülkelerde birçok şair ve eleştirmen verimlerimle ilgili inceleme yazdı, sağolsunlar. Her biri armağan, ödül.

DANcing

D D
DNA DNA
A A
8
D D
DNA DNA
A A
with
D D
DNA DNA
A A
∞
D D
DNA DNA
A A
possibilities
D D
DNA DNA
A A
8
D D
DNA DNA
A A
?

Tarık Günersel

Günümüz Şiiri

Günümüz Türk şiiri artık öbekleşen ya da öbekleştirilen akımlar bağlamında yol almıyor. Bu türlü kuşaklaştırma 60'ların sonunda kapanmış; şairlerin kendilerine özgüllükleri öne çıkmıştır.

Öyleyken geleneği dönüştüren ve bunu poetik bir yönseme olarak sürdürenler olduğu gibi, gelenekten kopuşlarla anlamdan çok, okurunu anlamlandırmalara davet eden şairler çoğaldı. Bu modernist deneyimler yeni bir benlik arayışı mıdır? Böyle de düşünülebilir. Okur avcılığına tenezzül etmeyen bu modernist eğilimin iyi örnekleri olduğu kadar kendini çıkmazlara sürükleyenler de yok değil. Yapisöküm daha çok bu modernist eğilimlerin kullanmaya çalıştığı bir yöntem. Geleneksel okura göre bu şairler okunmuyor, şiir de eski görkemini yitirdi. Geleneksel şiir okurunun kendinde değil de şairlerde bulduğu eksiklik, bir umutsuzluk olarak yaygınlaşıyor. Öyle olmasında bir sakınca yok. Çünkü umut çok da şiir cinsinden bir şey değil.

Günümüz Türk şiirini okur gözünden mi, şiir cinsinden mi değerlendirmeliyiz? Okur doğal olarak tek boyutlu değil; geleneğe tutuculukla sahip okur çoğunluğu yanında; caz dinleyen, teknolojik verilere ilgisi nedeniyle karmaşık denklemlerin çözümünü bilen, dahası şairlerin imgeleminin ötesinde düşüncü olan okurlar da var. Bu bakımdan nesnesiyle bütünleşen imgenin algılanmasını arayan okurlar kendini ve şairini sigaya çekebilmektedir. Böyle olunca eleştirinin ne'liği yahut işlevi öne çıkıyor ki, şiirin dil içi eleştiriyle barışmayan bir yanı var. Poetika dilsel değil, felsefidir çünkü.

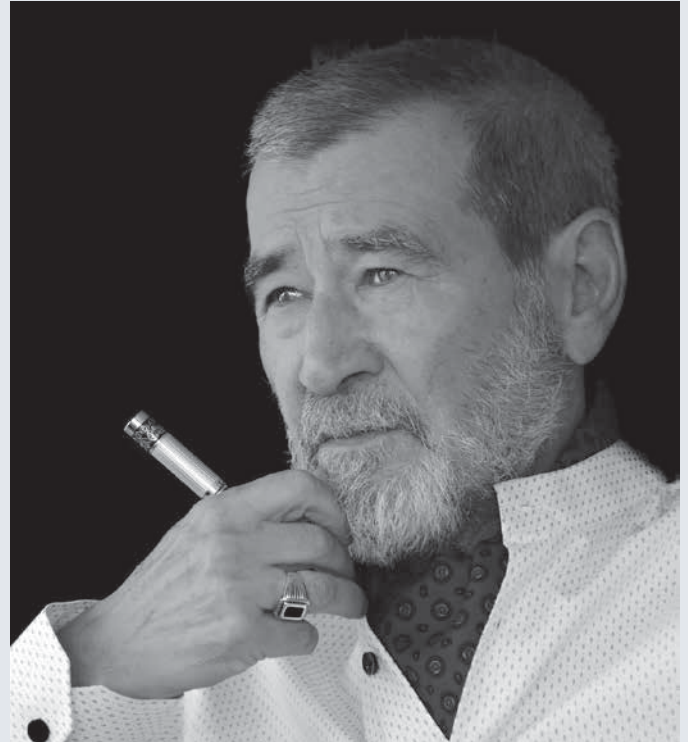
Özetle, günümüz şiiri geçmişin izlerini umursamadığı anda bile geçmişin karbon izlerini içe-

rikleştirir. Geçmiş dediğimiz belli ki geleneğe indirgenemez. Doğu'nun olduğu gibi Latin yahut Anglasakson şiirinin poetik rüzgârını bünyesine alan şiirimiz sadece ulusal nitelikte değil, evrensel bağlamıyla düşünülmesi gerekir. Şu anda birlikte konuşmacı olduğumuz şairlerin şu kitap adları söylediklerimi somutlayabilir:

- Dicle Üstü Ay Bulanık (Şükrü Erbaş)
 - Muhafızgücü 1 Hayalgücü 0 (Tarık Günersel)
 - Bir Cümle Olmaya Geldim (Ferruh Tunç)
- Bu üç kitap adı kanımca günümüz şiirinin poetik kanatlarının benlik açılımıdır.

Yazdığım şiiri ise herhangi bir yere konumlandırmıyorum; dahası, bir yere konumlandırılmasına da razı değilim. Şiirin biricikliğini onun şairi bilir.

Konuşmamı şu şiirimle bitireyim;

Bencileyin Gazel

Söyledim bütün söyleyeceğimi bencileyin
Kimi apaçık kimi îmalı mıydı sencileyin

Serencam eyleyip de derledim ol senleri
Nice masallar kaybedişler hiç bilmediğin

Aşk bahsinde sözün kıymeti azdan az
Fiil ve fail aslolandır ki bilmez değilsin

Sorular sordum ürperen börtü böceğe
Yanıtı, ustalığı dediler bir örümceğin

Taşı konuşturan sarhoş ormandan geçtim
Hangi kelimeyi aralasam rüzgârıydı şiirin

Çöl yorgun düşmüştü Arap baharından
Öyledir diye kayıtlı günlüğünde şairin

Su çatlağı ses yankısını bulunca yeğîn yeğîn
Kalbe işleyen yeni bir cümle edinmelisin

Gelince vakit durulur mu sığda, derinde
Zaptedilmez bir itirazı vardır haysiyetin

Arkadaşlar ! Önce ben ürktüm sesimden
Unutmayın, tuhaf bir asaleti var ölümün

Telli Ahmet söyledin söyleyeceğini sencileyin
Kahrısa kalmış olsun biter mi söz dediğin

Ahmet Telli

Maskeli Şiir Balosu

eksen sonrasında, şiirin duygulu bir bildiri veya iç dökümü olmadığı anlaşılmış gibidir; ama hayır, biraz daha dikkatle bakınca aynı iç dökümü veya bildiri maskelenmiş olarak sürmektedir aslında. Evet, şiirlerdeki imge ve metafor bolluğu anlatımcı bir şiirle karşı karşıya olmadığımıza işaretler ama daha dikkatli bakınca imge ve metaforların simgesel ve sembolik sınırlarına hapsedilmiş olarak kullanılmakta olduğunu ve bir anlatıya yaslanıldığını fark etmek hiç de zor değildir. Seksen sonrası yaygın şiirinde anlatımcı olmadığı izlenimini güçlendiren bir başka gösterge de birbiri ile semantik bağlantısı kopmuş görünen ‘bağımsız’ dizelerdir. Bu şiirde dize öne çıkarılarak şiirde anlatının eski itibarı kırılmış görünür fakat şairin gayretinin plastik kolajlar, parçalı anlatılar ve çağrışımlar üstünden de olsa yine hikâyeler anlatmak olduğu dikkatli okur için oldukça görünür durumdadır.

Bu, ilginç (tuhaf mı demeliydim?) bir şiir çıkarılmıştır ortaya: Niyeti ‘narrativist’ olduğu halde yazdığı bunun tersi olan şiirler... Ya da tersi: Niyeti ‘narrativist’ olmadığı halde yazdığı bunun tersi olan şiirler... Denilebilir ki, vazgeçilmeyen iç dökümsel veya manifestik anlatımcı-

lık niyeti ona uygun olmayan, ya da uygun olsa da doğası içe sindirilemeyen şiirsel malzeme ile bir kafes içine alınmakta, karartılmakta ya da maskelenmektedir... Böylece okurun olduğu nesnel yakayla, yazanın olduğu öznel alan arasında ‘objektif korelasyon’ bir türlü kurulamaz. Bu durumda şiir dekoratifleşir. Okura düşen olsa olsa akli ve görsel bir ‘tartım’ olur şiirin. Ya da takdiri, değerlendirmesi...

Okur bu şiiri deneyimleyemez; beğenir veya beğenmez; ama hep bir şekilde dışarda kalarak, onunla doyurucu olmak bir yana herhangi bir etkileşime bile giremeden yapar bunu... 80 sonrasında giderek yaygınlaşan, ‘deneyimlenmeyen fakat tartımlanan’ bir şiir okuma tarzının varlığını buna bağlayabiliriz. Bence, bu dönemde yaygınlaşan ‘iyi şiir’, ‘iyi şair’ jargonunun köklerini bile burada arayabiliriz.

Dikkat edilirse şiirin kapalılığı veya açıklığından söz etmiyoruz burada; çünkü kapalı şiirde de açık şiirde de o eğer şiir olabilmişse okuru ile metin arasında bir ‘objektif korelasyon’ olanağı hep vardır. Bu bağ ya da etkileşim, şiirden mutlaka bir öykü, bir anlam çıkarmak anlamına gelmez. Boyutları didaktik bir sergilemeye uygun olmayan çok çeşitli deneyimler çıkarabilmek anlamına gelir şiirden...

Dilin, gerçeklikle, toplumsal-tarihsel-mekansal biliş, duyuş ve sezişle, görece anlamlı bir bağ kurabilmesi demektir deneyim dediğimiz şey. Bu olurken, ancak sanat eserinin deneyimlenmesinden edinilebilen bir biliş, buluş, doğrulanış hazzı duyabilmektedir insan. Pek doğal olarak, anlatımcı özellikten tümüyle yoksun bir şiirden de böylesi estetik deneyimler edinebiliriz. Anlattıklarımızı paradoksal ya da gereğinden soyut bulanlara, anlatımcı veya iç dökümcü olmayan bir şiirden nasıl deneyimler edinebileceğimiz konusunda Tranströmer okumalarını salık veririz. 80 sonrası yaygın bir tür şairin farkında olarak veya olmayarak yaptığının tersine, şiirin, estetik olmayan bir dilin/ durumun sözümona estetik olana tercümesi olmadığını anlarsınız Tranströmer okuyunca. Onun şiiri; “şiir, yazdığınız şeydir” tezini doğrular. Şiir, şairin karnındaki şey her ne ise o olmadığı gibi, kimlikçi olsun, cinsiyetçi olsun, her türlü reel politik bilişin açık veya şifreli bildirişimi de değildir. Anlatılamayan bir iç döküş ise hiç mi hiç değildir... Niyetini gerçekleştiremeyen bir dışavurum ya da içdöküm anlatısının şiiri diyebileceğimiz 80 sonrası yaygınlık kazanan bu şiir türünde, şiirsel malzemenin yazan açısından istismar edilişi fakat okur için büyük ölçüde işlevsizleşmesi söz konusudur. Kökünde duygulu konuşma olduğu fakat bu uygun olmayan bir şekilde dışa vurulduğu için böyledir bu. Çünkü maskeler özlenen yüzler yerine geçtiği kadar yüz­süz­lük olarak da görünebilir karşısındakine. 80 öncesinde toplumcu mücadelenin tam anlamıyla içinde olanların bile kapılıp gitmediği kimlikçi, aidiyetçi, temsiliyetçi şiir tuzağına neoliberal aktivizmler üstünden balıklama dalmak, tarihin kimler için tekerrür ettiği konusunda fikir verecek midir?

‘Müslüman Kokteyli’

*Bir hayatı daha
-karanfil niyetine-
taktık yakamıza dün;*

*Dibi delik anı kazanına attık
kokusu yükselir göğ
tadı siner diye bir yerlere.*

*Kesilmiş süte baktık.
Şarabın da bir ömrü varmış
yıllanmak dedikse...*

Karşılaştık:

*Ben çocuktum, onlar adam
Ben adamdım, onlar ihtiyar
Ben ihtiyarım, onlar tamam!*

Arkadaşlar;

*Buna ölüm diyorlar,
biraz susalım mı artık...*

Ferruh Tunç

2000 Sonrası Şiir Üzerine

Bana göre Türkçe şiirde 2000'lere kadar iki büyük kırılma var. Bunlardan ilki Nâzım Hikmet'in "Putları Yıkıyoruz" çıkışıdır. Hikmet, 1929 yılında Resimli Ay dergisinin haziran ve temmuz sayılarında imzasız yayımladığı iki yazıyla sırasıyla Abdülhak Hamit Tarhan'ı ve Mehmet Emin Yurdakul'u hedef alır. Daha sonra bu tartışmaya Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Hamdullah Suphi Tanrıöver gibi isimler de dâhil olur. "Putları Yıkıyoruz" kampanyası, Hikmet'in kendinden önceki bütün edebiyatı reddettiği ve yok saydığı bir söylemdir. Nâzım Hikmet'in bu çıkışı, dönemine göre çok sert olsa da etkileme alanı sınırlı kalmıştır. Zaten bir yıl sonra da büyük şairin, Tarhan'la barıştığını ve ona ithafen "83 Yaşında Delikanlı" şiirini yazdığını biliyoruz. İlk kırılmadan tam 12 yıl sonra yani 1941'de, Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat tarafından başlatılan Garip Hareketi bir kez daha taşları yerinden oynatır Türkçe şiirde. Garip Hareketi, tıpkı "Putları Yıkıyoruz" gibi sarsıcı bir etki yaratsa da başta hareketi başlatan şairleri tarafından kısa zamanda terk edilir. Bunda Orhan Veli'nin erken ölümünün de etkisi vardır kuşkusuz. Ama hareketin dilde, biçimde, üslupta ve temada yarattığı değişiklikler, bugün hâlâ geçerliliğini sürdürmektedir. Nâzım Hikmet'in söyleyiş tarzı bile günümüzde eskimiş bulunabilir. Fakat Garip'in yönlendirdiği edebî devrim, şu an yazılmakta olan şiir-

lerde dahi hissettirir kendini.

Türkçe şiirdeki üçüncü kırılma ise 2000 sonrası şiirle yani milenyum kuşağıyla gerçekleşir. Buna itiraz edenler olacaktır kuşkusuz. Özellikle İkinci Yeni'nin bir kırılma yaratıp yaratmadığı tartışmaya açık bir konudur. Kendi adıma İkinci Yeni'yi, zaten geldiği belli olan bir hareket olarak gördüğüm ve birbirinden bağımsız şairlerin başkaları tarafından bir çatı/tanım altında toplandığı için, sözkonusu harekete bir kırılma olarak yaklaşıyorum. 2000 sonrası şiiri neden bir kırılma olarak gördüğüme gelince. Bunun birçok nedeni var elbette. Ama bunu bir kırılma olarak görmemin en büyük nedeni, şiire 2000'lerde başlamış herkesin yavaş yavaş özerkleşerek kendini ve şiirini bir adaya dönüştürmesi. 2000 öncesine baktığımızda genelde ortak tavırlar, hareketler, yaklaşımlar görürüz. Fakat bu durum, arada istisnalar olmakla birlikte, 2000'lerde pek fazla görünmez. Bu mevcut durumda elbette teknolojinin çok büyük etkisi var. Çeşitli sosyal medya platformların varlığı sayesinde, neredeyse her şair kendine ait bir alan yaratmıştır. Kendi dergisini çıkarmış, yeri geldiğinde kendi sosyal medya hesabını bir dergi gibi kullanmıştır. Bu da özerklik dediğim olgunun meydana gelişini hızlandırmıştır. Yine bu sayede şiir merkezden çıkmış ve mekân tanımaksızın varlığını sürdürmüştür. 2000'ler şiirini önceki kuşaklardan ayıran en önemli noktalardan birinin de dönem şairle-

rinin şiir üzerine düşünmesi olduğu kanaatindeyim. 2000'lerde şiir yazmaya başlamış birçok şair, aynı zamanda şiirinin kuramsal tarafıyla da ilgilenmiş ve geride hatırı sayılır bir külliyat bırakmıştır. Sadece önceki kuşaklarla ilgili değil, kendi dönemiyle de ilgili bir çeşit kazı çalışması yaparak teorik anlamda önemli bir işe imza atmıştır. Garip'e, İkinci Yeni'ye, Nâzım Hikmet'e, 40 kuşağına ve 80'lere dair yapılmış en iyi çalışmalar genelde milenyum kuşağının elinden çıkmıştır.

Günümüz şiirini bir devrim olarak görmemin bir başka nedeni de şair kadınların ve lgbti+ bireylerin varlığıdır. 80'lerde belirgenleşmeye başlayan ve 90'larda ivme kazanan şiirdeki feminist hareket, 2000'lerle birlikte zirveye çıkmıştır. Günümüz şiirini yönlendiren en önemli etkenlerden birinin şair kadınlar olduğunu düşünüyorum. Çıkardıkları dergiler ve kitaplarla, yarattıkları tartışma ortamlarıyla ve meydana getirdikleri etkiyle görünürlüklerini oldukça genişletmiş ve 2000 sonrasında büyük bir denge unsuru olmuşlardır.

Bugün birçok yerde günümüz şiiriyle ilgili birçok olumsuz şey söyleniyor. Elbette her dönemin olduğu gibi bu dönemin de kusurları, eksikleri var. Fakat bütün bunlar 2000'ler şiirinin bir kırılma, bir devrim olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Günümüzde yazılan şiirle ilgili olumsuz söylemlerde bulunan birçok ismin, bugünün şiirini yeterince takip etmediğini düşünüyorum maalesef. Üstelik takip etme imkânı bu kadar kolayken.

Ses Duvarı

*koynu varsa bir gülün, senin sesin oradadır
yağmurun büyüttüğü bir dere yatağında belki
yarasını yalayan bir hayvanın gözlerinde
sana aksar ayağım, köklerim bağına
kolum ağrır her gece boşluğu ağırlamaktan
bir özleme kıldan incedir boynum*

*sessizce içimden seveyim diyorum
ama durmuyor atlar ve köpüren deniz
bir evi varsa mutluluğun, senin sesin oradadır
yıkılmış bir kale duvarında, zeytinin kabuğunda
adımı söyleyen ara sıra, çamura batsa bahçe
göçmeyi unutmuş bir kırlangıç yürüse
bir mendile işlediğim rüyaların içinden*

*nar reçeli kaynattım sana, kekik topladım
aralık bıraktım geçtiğim bütün kapıları
odada kâfur, gömleğimi göğüne ilikledim
güneşi bekledim kalbinin kıyısında
usul usul alıştım düzenine şu yavaş hayatın
nefesin dünyayı tersine döndüren rüzgârdır
bir rengi varsa zamanın, senin sesin oradadır*

Gökhan Arslan

“Bizi Hatırlayacaklar”

İirden, şairden ne vakit söz açılrsa okurun zihninde dolaşan isimler ve imajlar hacimli bir erkekler albümüne ait. Geleneğin ana kanallarından biri olan Divan Şiiri’ndeki şair kadınlar ayrı bir başlık olarak değerlendirildiğinde; - birkaç istisna dışında-, babalarının ya da kocalarının himayesinde, iyi eğitim alan, kimi zaman mahlas kullanmaya mecbur kalan, çoğunluk tasavvuf hissiyatıyla yaşayan kadınların biyografisiyle karşılaşıyoruz. Burada 15.yy.’dan Mihri’yi anmalıyım. Zira 2015’te yitirdiğimiz Sennur Sezer’in Mihri Hatun’a dair özel ilgisi ve sevgisi sonucu kaleme aldığı “Türk Safo’su Mihri Hatun” kitabı nadidedir.(2005, Kapı Yayınları). Sezer, Mihri’nin “Tazarru’name-i Mihri-i Hakire’den” gazelini günümüz diliyle şöyle söyler: “Değersiz Mihri’nin Yakarışları’ndan” adıyla: “Çünkü kadınlar eksik akıllı olurdur/Her sözlerini özürlü görmek uygundur. Ancak Mihri duacınızın inancı/ Akıllı ve olgun kişilerin sözleri gibidir: Elinden iş gelen, becerikli bir kadın/Beceriksiz bin erkekten yeğdir”...Mihri’yi böyle söyleten de bizi böyle yazdıran da yüzyıllardır şiirdeki eril tahakkümün karşısında kendi yüzyılında, kendi gücüyle, sözüyle varolmanın sadece yazınsal değil yaşamsal bir mücadele olduğunun bilincidir. Mihri’nin aşk dolu kalbinin bugün yanibaşımızda çarpıyor oluşunun başka izahı yoktur. Kayıplarımız ise çoktur. En basitinden sözlü

edebiyatın içinde dolanan masalların, ninnilerin, ağıtların, hikayelerin aktarıcıları kadınlar, sözün yazıya dönüştüğü yerde yok oluyorlardı. Kalem tutmak, ona sahip olmak, kadına atfetilen rollerden sıyrılıp bağımsızlaşarak kâğıda varmak büyük mücadele istiyor çünkü. Halk edebiyatında -sadece Karac’oğlu’nın şiiri özelinde bile- dilin eril halinin bu denli açıktan görünür olduğu bu coğrafyada, kadının sınırlarını nasıl çizdiği ve bir varoluş mücadelesine dönen o

‘sınır aşımının’ nasıl bedeller ödediği de insanlık (erkek) tarihinin kayıtlarında mevcut. Modern şiir antolojimizdeki kadın isimlerini yan yana koyduğumuzda bir elin parmaklarını geçmeyen bir yekün ile karşılaştık uzun yıllar. 1950’li yılların başında ilk kitapları yayımlanmaya başlayan Gülten Akin başta olmak üzere, aynı yıllarda ilk şiirleri yayımlanan Türkân İldeniz, Melisa Gürpınar ve Sennur Sezer’i bir arada eksiksiz alan antoloji

bulmak hayli zor. Seçicilerin kadınların şiire heves etmiş ve bir gün pes edeceğini düşündüğü zamanlardan bugüne dikkatten kaçması mümkün olmayan şair kadınların şiirin dışında tutulma, olmadı itilme hadiseleri ile; cesareti kırılan nicesinin hayâl kırıklığı ile kendine kapandığı, eril tahakkümün fazlasıyla hissedildiği şiir kamusu içinde yaşanılanlara dair; yüksek lisans tezi-min konusu olan “şair kadınlarda kimlik ve temsil problemi” bağlamında şair kadınların söyleşilerinden oluşan Şairler Arasında Kadın Olmak: Konuşmalar’ kitabının edebiyat sosyolojisi içindeki çalışmalara referans olması tesadüf değil.

Okurun zihninde şairin imajının öncelikle erkek olarak zuhur etmesi sadece bizim sınırlarımızla sınırlı değil elbette. Dünya şiirini yakından takip edenler görecektir ki, kadınloluşun bilinci içerisinde söz alıp şiirde ısrar eden şair kadınların trajik olanın cazibesi ile hatırlanmak payına düştü. F. Furuğ'dan S. Plath'a, N. Marmara'dan, Ahmatova'ya..

Kadınların şiirini kurarken, poetikasını belirlerken geçeceği duraklar, erkek şairlerin isimleri ve külliyatları ile doludur. Anadil olarak öğrendiğinin eril dil olduğunu farkedene kadar onun içinden dünya ile iletişim kuran kadın öznenin, dayatılan bu dilden ne kadar uzağa gidebildiğinin de bir imtihanı olarak dile gelir yazdığı şiir. O sebeptendir ki bugün şair kadınların şiirindeki dil bir nevi sonradan öğrendikleri bir ikinci dildir. Eril dilin kuşattığı hayatlardan özgürleşip, esas olan kendi dillerini bulma, kurma ve çoğaltma çabasıdır en başta yaptıkları. Eğer şiiri öğrenmek diye bir şey varsa geçmişten bugüne şiir tarihine dair iyi bir okur olmanın; bu süreç kadınlar için yüzlerce erkek şairin şiirini okumak, poetikalarının birbirini yineleyen ve destekleyen metinlerini içselleştirmekten muaf değil. Kadının bir nesne olarak şiirin omurgasına yerleştiği örneklerden geçilmiyor çünkü şiir geleneğimiz.

Ancak artık başka şeyler konuşuyoruz. Çünkü bugünün şiirinde yepyeni seslerle, şiirlerle çoğalan bir ajanda var. Erkek olmanın imtiyazı ile yıllarca şair olarak sıfatlanarak, şiir evinin evsahibi gibi davrananların şiir paradigmaları da iflas etmiştir. İkibinlerle birlikte yeni bir dünya algoritması oluşurken, lügatımıza yeni kavramlar eklenirken inatla kendi sesinin mevzisinde kalmaya çalışarak, yeni olana mesafeli durarak, her yerin güzeli iyisi olmak mümkün değildir. Şairin kim olduğu; poetikası, politik duruşu, etik ve estetik çabası bir bütün-

dür. Bununla birlikte şiirin şiir olmak dışında bir derdi yoktur. O her halükarda kendi okurunu bulur. Ancak şairin okuru ile buluşması için şairin korunaklı alandan, vasat gündemden çıkması gerekecektir.

90'lardan beri şair kadınların şiirdeki varlığı niceliksel ve nitelik olarak artarken bunu dipten gelen dalga olarak değerlendirmiştik. Feminist teorinin, toplumsal cinsiyet (gender) çalışmalarının, iktidarın kadın kırımını karşısında örgütlü bir güç olarak sokağa çıkan kadınların, lgbti+ bireylerin kendileri olabilmelerinin, bunun için mücadele etmelerinin, hepsinin bir bileşkesidir bugün şair kadınların, queer şairlerin duruşları, yazdıkları. Böyle diyorum ancak düşlediğim şeyi idealize ediyor da olabilirim. Çünkü bir yandan bu bilinçle “yeryüzünden geçen” ve yazınsal/ sanatsal üretimini ortaya koyan kadın/queer özneler olduğu gibi, yine erkeklerin yol haritasından sapmadan; eril tahakkümün tahribatlarından sukûnetle korunacağını düşünen, kendi istikbali için devraldığı miras ile hesaplaşmanın çatışmasından uzak duranlar da var şüphesiz. Ancak şiirde “kimlik ve temsiliyet” bağlamında açılan başlıklarda, şiiri şiir yapan ölçütleri kadar şairini taşıyabilmesi de daha fazla önem taşıyor bu patikası, deltası, adası çoğalan günümüz şiirinde. Meziyetler, özgünlükler, yeni arayışlar kendi iktidarını yaratmaktan öte kolektif bir bilinç yaratırsa önümüzdeki yüzyıl Mıhrî'nin kızkardeşleri olarak birçok şair kadını anacak birçoğunun kalbi atmaya devam edecek...3000 yıl önce şair Sappho'nun o dişi iradesiyle söylediği gibi: “Bizi hatırlayacaklar.”

Betül Dünder

Dilayla

Konuşuyor konuşuyor hiç susmuyor
sığırcıkları, ardıc ağaçlarını ve o son akşamını yeryüzünün
haberlerde olmayanı hayatta olmayanı
yaşamak istedi bir türlü olmadıları
sevmek istedi bir türlü beceremedileri
-daha ne kadar tahammül edebilir ki'leri
şöyle yumruklasam göğsümü -susar mı?

ard arda anımsıyor geçmiş bir yüzyıl gibi geçmiş
mesela tutunacak bir dalın da yok diye içlenen kimdi
hangi dehlizden hangi sığınaktan geliyordu sesi
zamanın söylediği nice nasihatti de -ne çare
-ağlasam iyiydi, diyor bunları demeden önce:
“mor mürekkeple yazılanlardan hiçbiri
kanımdan önce kurumadı bende”

anımsıyor kesik bir damar gibi ölümcül olanı
hangi sokaktan geçiyorsa o an gölgeleniyor yüzü
sığırcıklar bir anda havalanmış gibi ürküp...
şöyle sarsam kollarımla kendimi -sakinleşir mi?
-saydım bitti, diyor bunları demeden önce:
“saydım nefesimi ne zaman aklımdan geçse
sonra hatırasını saydım kabahatlerini ve gömleklerini
sanki kalbime yerleşmemiş gibi bir vakitler
ellerini, öfkesini, gözlerini saydım
kör bir bıçaktı etimde gezinen
ömrümü topladım da çıktım yola yeniden
saydım kaç ev değiştirdiğimi kaç kalp kaç deniz
hiçbirinden kovulmadan nasıl bu kadar incindim ben”

bunu uzaktan hissedenenler
bunu yakından izleyenler
sığırcıkları seviyoruz değil mi hep beraber
konuşuyoruz konuşuyoruz hiç susmuyoruz
-şimdi soruyu alalım-
ne değişmiş olabilir haritanın bir ucundan bir ucuna göçerken

yalnızlık değiştirdim hepsi bu.

Betül Dünder

Bir Peripatetikos Olarak Şair

Şiir nedir? Şair kimdir? Binlerce kez sorulmuş, bir dolu yanıt verilmiş sorular bunlar. Aslında bu soruların yanıtı, yazılan şiire göre değişiyor. Yazılan şiir de şairi tarif ediyor. Şairin en net tanımını antik çağlarda yapılabilir. Örneğin Roma'da, zengin mutfağı diyebileceğimiz, 'symposium'lar var. Günümüzün sempozyumu buradan geliyor. Akşam yemeği demek... Zenginler, soylular, büyük toprak sahipleri bazı akşamlar evlerinde davet veriyordu. Bu davetlerin değişmez konukları var: Filozoflar ve şairler. Aralarında, "Sen daha öne kuruldun, ben köşede kaldım" kavgaları yaşanıyor sık sık. Yani şair ve filozof, hem birbirine rakip, hem de zengin sofrasında beslenen, bir tür meslek erbabı.

Şairin Özgürleşmesi

Modern şiir, aslında bir yönüyle, 'beslenen' şairin, 'besleyen' özneye dönüşmesi, birey haline gelmesidir. Şairler antik çağlarda, davet edildikleri, beslendikleri zengin sofralarına itiraz ettiler mi, bilmiyorum; ama modern çağda o sofrayı yıktıklarını söyleyebiliriz. Fiziksel açıdan olmasa bile, düşünsel anlamda böyle bir gelişme yaşandı. Aslında 'poetika', her ne kadar antik felsefenin başlıklarından biri olsa da, gerçek karşılığını şairin özgürleşmesiyle bulmuştur.

Düşünce Gezginleri

Günümüz şiiri, şiir kuramı, şair, antik felsefe-

ye başka bir kavramı daha borçlu: Peripatetikos. Aristo'nun felsefeleştirdiği bir kavram bu... En basit tanımı ya da çevirisi 'gezgin' diye yapılabilir. Aristo'nun derslerini gezerek verdiği biliniyor. Bu sebeple onun felsefesine, Yunanca, "çevresinde dolaşmak" anlamında peripatetizm denildi. Öğrencileri de 'peripatetikos'... Yani gezerek, yürüyerek, dolaşarak öğrenenler. Kavramı 'gezgin' diye çevirmek biraz sığ kalıyor o yüzden. 'Peripatetikos' sözünü, bir olgunun, olayın, düşüncenin, kavramın, nesnenin etrafında dolaşanlar, önden, arkadan bakanlar, inceleyenler, dokunanlar diye daha da genişletebiliriz.

Söz Elimizi Yakar Mı?

Şiirin temel malzemesi dil. Şair de dille ilk temas eden, onu karşılayan, adeta dövüşen kişi. Örneğin dil bir hatibin boğazını acıtırken, şairin avuçlarını yakar. Çünkü havada uçuşan, yayılan, kaybolan, soyut bir şey değildir şairin zihnindeki dil. Tam aksine bir malzeme, bir cisimdir. O yüzden avuçlarını yakar, kanatır. Dille bu temas, bu öncü savaş, düşüncenin de en ileri noktası, cephesidir. Dili şair genişletir. Dilin anlatım yeteneklerini, katmanlarını şair çoğaltır. Şairin sezgiyle yakaladığı ve dile getirdiği olguyu, alanı daha sonra düşünce doldurur. Yani şiir önden gider, düşünce arkadan gelir. Şiir için bir zamanlar, 'anlaşılmaz' tanımları yapılıyordu. Şiirin tırnak içindeki bu anlaşılmazlığı ya da zor anlaşılabilirliği, düşüncenin henüz o hıza yetişmemiş, sezilen o şeyi kavrayamamış

olmasından kaynaklanır. Bir şey şiirse, onun anlaşılmasından değil, işaret ettiği alanın henüz görünmezliğinden bahsedebiliriz.

Dili Genişleten Şairler

Şairin bu yeteneği, dile kurduğu ilişkiden, mesaiden gelir. O, dilin etrafında dolaşan, yürüyen, çeşitli açılardan bakan, durup izleyen, koşup yakalayan bir gezgindir. Dilin içine girer, dışına çıkar. İçten bakar, dışarıdan izler. Çeşitli hallerde nasıl görüldüğüne, nasıl biçim aldığına, geliştiğine bakar. Yani dilin hem cüssesini, hem de hızını kavrar. Bir dilin neyi nasıl anlattığını, anlatıyor olduğunu ve anlatabileceğini sorar, öğrenir, söyler. İşte bu yüzden şairin, bir 'peripatetikos' olduğunu söyleyebiliriz. Şiire böyle bir açıdan bakmak, baka-bilmek mümkün.

Bu Parkın Salyangozu

*ben bu parkın salyangozu iki çay biri açık
ellerim kimden yadigar ellerim iki ayrı yer
düşünerek ölürüm muhtemelen ağaçlar gibi
ağaçlar gibi yasadışı hep aynı yerde haziran
konuş lütfen şahmeran toprağın bütün tonları*

*ölüm ciddi bir meslek ve bir el sanatı ömür
en iyisi taş sektirmek radyoyu açık bırakmak
kalbimin laboratuvarında bir şişe devrilecek
öleceğim ben ayaklarımı yeryüzüne uzatarak
nazım'a inat: elmanın da beni sevmesi şart*

*yüreğim benden bile korkak hayatsız kaldım
gecenin yorganı küçük dünyanın yarısı açıkta
ölüler yer kabuğu / ölüler artık dört mevsim
karanfile üşüşen kırmızı yanımdaki pavlonya
yeter tanrıya bu kadar pay her ölüm cinayet*

*tanıdım gövdemdeki toprağı ağzımın tadını
o yüzden kendimi ekeceğim insan yanlarımı
bir kiraz ağacı belki ya da domatesin hacmi
yaşayacak gökyüzü yaşayacak ceviz boyası
bir sarhoşun kadeh kaldırması dua niyetine*

İdris Özyol

2000'ler Şiirine Bir Bakış Denemesi

Dünyanın hızla değiştiği süreçte iki binler şiirinin doğru okunabilmesi için kendinden önceki yakın dönem kuşaklarının iyi bilinmesi gerekmektedir. Özellikle 80 sonrası cunta anayasası, değişen kültür ve hayatımıza giren elektronik eşyalar ve bunların sanatla kurduğu bağ bu genç şiiri daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.

Bu nedenle 12 Eylül Darbesi ile söze başlamanın doğru olacağı kanaatindeyim. 12 Eylül Darbesi ile başlayan süreç ve onun dayattığı baskı ve şiddet ortamından sanat ve edebiyatta ne yazık ki payına düşeni almış, pek çok dergi kapanmış, faili meçhul cinayetler, sürgünler yaşanmış, kitaplar yakılmıştır. Bunlar dönemin neredeyse özeti gibidir. Ne ki tüm bu olumsuzluklara rağmen şiir farklı biçimlere bürünerek varlığını sürdürmüştür. Ki bu döneme dikkatle baktığımızda ekranların renklendiği, bilgisayardan tutun pek çok teknolojik ürünün hayatımıza girdiği göze çarpacaktır. Ayrıca, 70'lerin sonlarında yayımlanmaya başlayan erotik dergiler 80'lerde en üst noktaya ulaşmış, reklamcılık sektörü de cazip bir iş olarak şairler üzerindeki varlığını sürdürmüştür. Belleksizleştirme yılları olarak adlandırılan bu süreçte farklı düşünceden şairlerin aynı dergide yer aldığı edebiyat dergileri okurla buluşmuştur. Bu yıllarda

büyük sermaye kurumları tarafından dergiler de çıkartılmıştır. Taşra dergisi denildiğinde benim de ilk şiirimi yayımladığım ve ilk akla gelen isimlerden Kıyı dergisi iki binlerde eski etkisini sürdürmese de kesintilerle de olsa varlığını sürdürmüştür, ayrıca pek çok kişi için de okul işlevini görmüştür. 12 Eylül'ün yarattığı tahribat Ahmet Erhan'ın Alacakaranlıkta Ülke, Akif Kurtuluşun Yalan Şiirleri, Emirhan Oğuz'un Ateş Hırsızları Söylencesi, Şükrü Erbaş'ın Küçük Acıları adlı kitaplarından rahatlıkla izlenebilir.

90'larda ise farklı bir insan tipolojisi ortaya çıkmıştır. Şiir postmodernizm kavramıyla yakın temasa geçmiştir. Bu dönemde televizyon kanalları çoğalmış, video klipler, CD, MP3 gibi teknolojik araçlar şairin hayatına dâhil olmuştur. Benim de dâhil olduğum doksanların ikinci yarısında nitel ve nicel anlamda şiir yazan kadınların yoğunluğundan söz edilebilir. Bunun yanı sıra 90'lı yıllarda kadınların özgürlük arayışı, haksızlığa sömürüye karşı çıkışları, hemcinslerini örgütlü mücadeleye davet eden, sahibinin ve çalışanlarının kadın olduğu Pazartesi gibi bir dergisinin görünür olmasına neden olmuştur. Yine doksanlı yıllarda Sivas katliamı gibi trajik bir olay yaşanmış, Evrensel Kültür, İnsancıl gibi dergiler çıkmış, eleştirmen ve şair eleştirmenler tarafından poetik açılımlı yazılar yazılmıştır.

Şairin tanınma, görünme arzusunun öne çıktığı yıllarsa 2000’li yıllara denk düşer. Dergilerin pek çoğu şair ve yazarların fotoğraflarıyla yayımlanmaya başlamıştır. 99’da yaşanan Marmara depremi şairler üzerinde derin etki yaratmış, deprem konulu şiirler yazılmış, antolojiler çıkartılmıştır. Ayrıca internet ortamında oluşturulan topluluklar, birlikteliklerini dergilere taşımış, kitaplar çıkartmışlardır. Bu arada nitelikli edebiyat sitelerinin yanı sıra edebi değeri olmayan şiir ve edebiyat sitelerinin artışı dikkat çekici boyutlara ulaşmıştır. Bu olumsuz duruma rağmen Özcan Erdoğan’ın çabalarıyla internetten seslenen şiir penceresi Serkan Işın’ın görsel şiirin imkânlarına yaslandığı Zinhar internet siteleri okurlarına yeni imkânlar sunmuşlardır.

2000’li yıllara baktığımızda ise durumun biraz daha farklılaştığı söylenebilir. Özellikle bunda internet ortamının, gelişen teknolojinin etkisi büyüktür. Bu dönemde popüler kültüre hitap eden dergiler çıkmakla birlikte kitap tanıtım, söyleşi ve değerlendirmelerin yer aldığı K24, Sabit Fikir gibi internet siteleri ve dergileri de yer almışlardır. Ve tam da bu dönemde hemen hemen bütün gazetelerin kitap eki yayımlamaya başladıklarını da söylemek yanlış olmaz. Akşam, Birgün, Evrensel, Yeni Şafak, Milliyet bunlardan bazılarıdır. Lakin bunların birkaçı dışında çoğunun sektörel kaygıyla çıktığını söylenebilir. 80’lerde başlayan fanzin kültürü 90’larda yeraltı edebiyatı, anarşist kültür ifadeleriyle devam etmiş, iki binlerin başlarında yaygınlaşmış, bir süre sonra internetin etkisiyle gücünü yitirmiştir. Fanzin kültürünü benimseyenler teknoloji ve internetin imkânlarından yararlanmaya başlamış, sözlerini ve muhalif söylemlerini internete taşımışlardır. Değişen zaman-

la birlikte şiirin de değişeceği bir gerçektir. Bu nedenle farklı okumalara açık bir şiirin işaretlerinin karşımızda durduğunu söylemek yanlış olmaz. Şimdilerde yazılan şiire bakarak bu şiirden neler çıkacağını elbette zaman gösterecektir. Lakin yazılanlara bakarak 2000’ler şiirinin kendinden öncekileri köklü bir biçimde değiştirmese de dikkatleri üzerine çekmeyi başardığı söylenebilir. Sonuçta her çağ kendi şiirini ortaya koyuyor. Bu dönemde yazılan şiire baktığımızda bu şiirlerin bir kısmının kulaktan çok göze yaklaştığı, iddialı sözlerle değil belki ama gündelik hayata ilişkin pek çok şeyin ironik bir dille anlatılmaya çalışıldığı söylenebilir. Döneme denk düşen bilgilerin, rakamların, teknolojik görsellerin de şiire girmeye başladığı da... Tam da burada yeni şiiri sadece kuşakların, dil kavgalarının değil sosyolojik değişimlerin de mümkün kıldığı söylenebilir. 2000’li yıllarda yazılan şiirin sözcükleri, yapısı ve biçimi değişmiştir. Bu nedenle karşımızda farklı kaynaklardan beslenen bir şiir durmaktadır. Bu arada 2000’lerde neler olmuştur? Burada biraz da bundan söz etmek yerinde olacaktır. İki binlerin ilk yıllarından itibaren işçi ölümleri durmamış, Hrant Dink, Tahir Elçi, Rahip Santoro cinayetleri gerçekleşmiş Balyoz, Ergenekon, Poyrazköy davaları gündemi belirlemiştir. Gezi Direnişi de bu dönemin önemli olaylarından. Dün nasıl şair siyasetin ortaya koyduğu baskıcı iklimden etkilenmişse bugün de durum farklı değildir. Şair gerilim ve uyumsuzluktan etkilenmiş, doğal olarak yaşananlara bağlı olarak şiirin malzemesi, dili de değişmiştir. Yine iki binlere, iki binlerde yaşananlara dönecek olursak bu dönemde çirkin betonlaşma, doğanın tahribi ve siyasal ayrışmaların da yoğun bir şekilde yaşandığını söyleyebiliriz. Çevremize dönüp baktığımızda gördüğümüz tam da budur.

İki binli yılların bir diğer hareketi de manifestolardır. Bu dönemde bireysel manifestolar yayınlanmıştır. İki binlerde, iki binlerin sunduğu imkânlarla dergilerin ve ürünlerin nitelik ve niceliği artsa da aralarında niteliksiz olanların olduğu da göze çarpar. Bunun yanı sıra tam da bu dönemde yazdıkları yazılarla Nilay Özer, Betül Dünder ve feminist bakış açısıyla yazılar yazan Cin Ayşe Fanzin'i çıkaran Anita Sezgener öne çıkarlar.

Yine 2000'li yıllardan itibaren pek çok genç şairin de şiirlerine yer veren Kül, Öteki – siz, Budala, Üç Nokta ve daha çok görsel deneysel şiire yer veren Heves dergisi, Ücra gibi dergiler okurları ile buluşurlar. Tabii ki bunlara Sonra Edebiyat, Mühür, Şiiri Özlüyorum, Şair Çalışıyor gibi dergiler de eklenebilir.

2007'de Tozan Alkan'ın hazırladığı yabancı şairlerin şiir ve yazılarının yanı sıra günümüz şairlerinin çeşitli dillerdeki çevirilerine de yer veren ÇN dergisi de dikkatleri çekenlerdendir. Geçmişte varlığını sürdüren Varlık, Hürriyet Gösteri Kitap – lık bu dönemde de varlığını sürdürmektedirler. Ayrıca 1980 sonrası yükselişe geçen antoloji kültürü iki binlerde yaygınlaşmıştır.

Sonuç olarak, kadim bir şiir geleneğine sahip coğrafyamızda şiir yazılıyor ve yazılmaya devam edecek. Bu yazılan şiirler içerisinde diğerlerinden farklı olanlar, dikkat çekenler olacak... Ne ki bu yazılan şiirler içerisinde kalacak olanı zaman belirleyecek.

Organım Bastırılmış Dilim

*kirli organımı ağzımda dolaştırıyorum
içimde balçık gibi bir şey var
püskürmek için hazır
bastırıyorum kendimi suya
kirini arındırmak için
çamaşıırıma geçmiş*

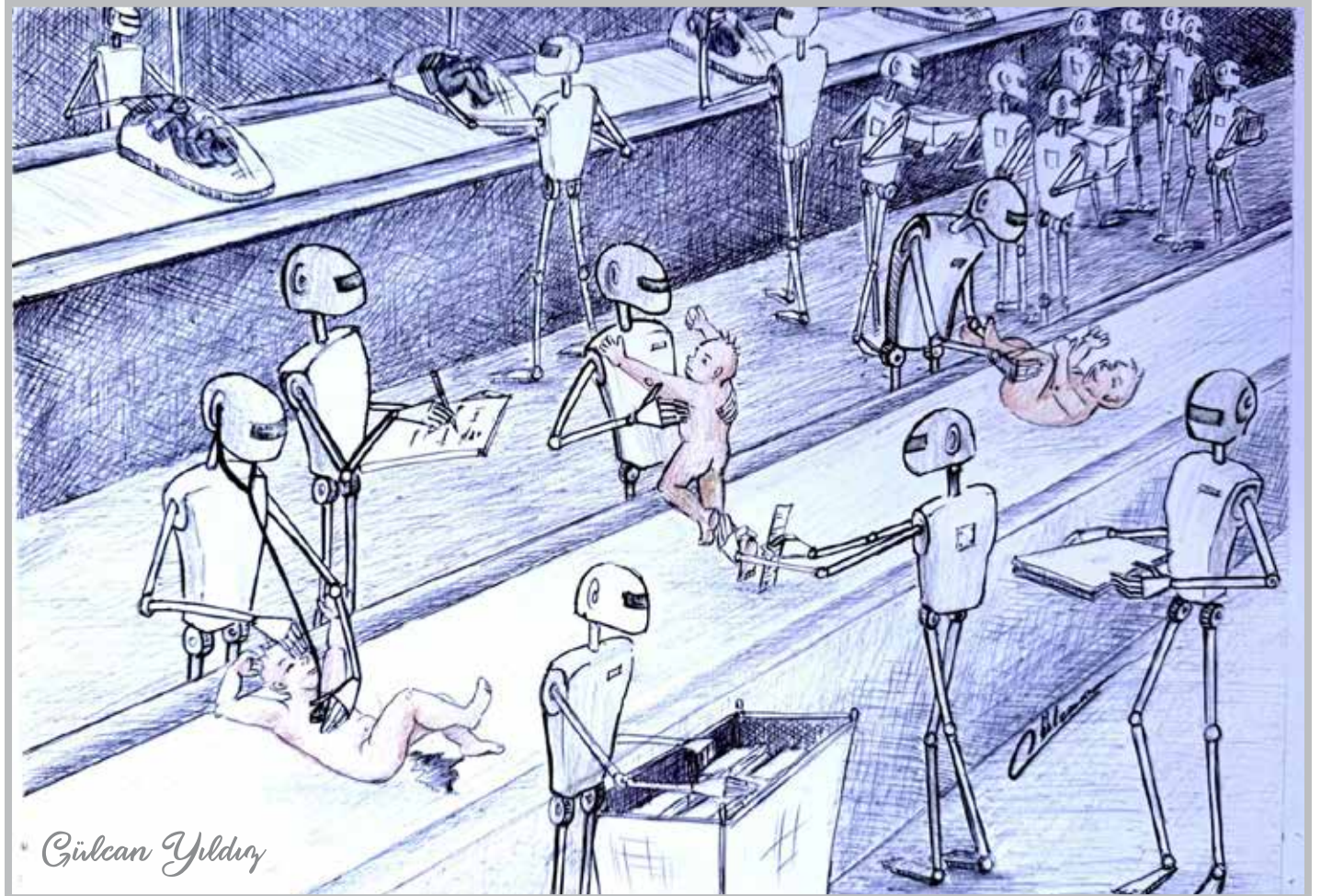
*kirli organım yaygara kopar
gerilim ve şiddet çok var
tüm mekanizmalar gevşedi
kirli organım ve ortadan
ikiye ayırdığım elma senin
aşısız elma değil*

*ve dilim dilim kendimi ve dilimi
ince kıyılmış bir soğan maydanozlar ve
ölmüşüm gibi sanki kavrulmuş bir helva
bol tarçın ekiyorum yaralarım
organım ve kesik parmaklarımın
olduğu masada parçalanmaya hazır
bir parsım sanki
organlarım ağzımda*

*hayırlara vesile olsun diye
garson sıcak şarap getiriyor
oturuyorum beni duymayan
kulakları karşıma alıp elmayı ve
kirli organlarımı serip sofraya
o olmamış pathican gibi
yayılmışken tabağa*

*soluk borumda bir cezve sapı
ve evler ayak bağı
ellerim ayaklarım ve organlarım kirli
bir muzum sanki kaybolduğum sokakta
kendimi soyuyorum ağaçtan sarkan
portakal gibi itinayla
nar zor olur saçılır ve
zor bulunur her arzu
teferruatlarla alevlenmiş masada
eksilterek gitmek belki iyisi
ayaklarım sırtımda ve kendime
ayırdığım organlarımla*

Betül Tarıman

Fotoğraf: Abidin Haldun Taşdelen